ARH Diss. B - 26357

T A R T U R I I K L I K Ü L I K O O L

NSV LIIDU AJALOO KATEEDER

Ene Rebane

ELKNU HARJU RAJOONIORGANISATSIOONI AJALUGU AASTATEL 1940 - 1970

D i p l o m i t ö ö

TRÜ võistlustööde komisjoni otsusega 24. juunil
1973 a. on määratud käesolevale tööle I rühm
T. Maaron TRÜ Teaduslik sekretär

Juhendaja : professor K.Siilivask

Tartu 1973

S I S S E J U H A T U S

Kommunistlik partei on alati pööranud suurt tähelepanu noorsoo kaasahaaramisele revolutsioonilisse liikumisse ja noorsoo kasvatamisele. Üle viiekümne aasta on leninlik komsomol olnud kommunistliku partei lähimaks võitluskaaslaseks, abiliseks ja reserviks. Komsomoli keskseks ülesandeks oli ja jääb kasvatada noorsugu kommunistliku ideelisuse, meie Nõukogude kodumaa ustava teenimise ja internatsionalismi vaimus ning propageerida aktiivselt meie ühiskonna elukorda ja vaimseid väärtusi.[1]

Partei ja komsomoli töö- ning võitlustraditsioonide rohke ajalugu on meie päevade noortele rikkalikuks revolutsiooniliste kogemuste, visaduse ja mehisuse kooliks, alliks, kust tänapäeva noorsugu ammutab teadmisi ja jõudu eelseisvate ülesannete lahendamiseks kommunistliku ühiskonna ülesehitamisel. Leninliku kommunistliku noorsooühingu kangelasliku ajaloo loomisest on osa võtnud meie suure kodumaa kõigi rahvaste esindajad. Oma osa on sellesse ajaloosse andnud ka eesti noorsugu.

---

1 L.Brežnev, NLKP Keskkomitee aruanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressile 30.märtsil 1971, Tallinn 1971, lk.94.

Harjumaa eesrindliku noorsoo tegevus ja püüdlused on aastakümneid olnud tihedalt seotud Tallinna noorsoo võitlustraditsioonidega. Harjumaa pealinna lähedane asend, tema põldude tagasihoidlik saagikus, maakehvikkonna ja -tööliste raske elujärg, noorte teadmishimu sundisid mitmeid energilisemaid, hakkajamaid noori otsima teenistust pealinna ettevõtetes või omandama teadmisi linna õppeasutustes. Siin haaras neid kaasa eesrindlike töölisnoorte otsiv ja julge mõttelend, unistused paremast tulevikust ning töölisnoorte senised võitlustraditsioonid. Harjumaal on sündinud, kasvanud või tegutsenud mitmed tuntud revolutsionäärid - kommunistid, nagu V. Kingissepp, O. Rästas, O. Lauristin (Künnapuu), J. Lauristin, R. Vakman, R. Erlich, H. Teder, J. Jürna, M. Likemets, A. Riismann, Arnold ja Aliide Sommerling, Jaan ja Georg Kreuks, A. Reinson, Alice ja Karl Toming jt.

Proletaarse noorsoo revolutsiooniline liikumine algas Eestis koos teadliku töölisliikumisega juba möödunud sajandivahetusel. Iseseisvate proletaarsete noorsoo-organisatsioonide loomiseni jõuti alles 1917. aasta kevadel, mil loodi Tallinna Sotsiaaldemokraatlik Noorte Klubi. Sama aasta sügisel loodi sotsiaaldemokraatlikud noorteühingud ka Tartus, Narvas, Haapsalus, Kundas jt. mujal. 1918. aasta veebruaris Tallinas toimunud kongressil otsustati ühendada üksikud töölisnoorsoo-organisatsioonid Põhja-Balti Kommunistlikuks Noorte Liiduks. Mõni päev pärast kongressi algas saksa imperialistlike vägede pealetung. 23. veebruaril 1918 toimunud Keila lahingus kaotas organisatsioon rida ühingu aktiviste, nagu Alice Tisler, Eduard Tiitsen, Harald Telliskivi jt.[1] Välis-

1 Meie komsomol, Artikleid ELKNÜ ajaloost, Tallinn 1968, lk. 6.

maiste imperialistide abiga tuli Eestis võimule kodanlus.

Koos kommunistidega alustas võitlust kodanliku diktatuuri kukutamiseks ja nõukogude võimu taaskehtestamiseks ka eesti töölisnoorsugu.Vastavalt EKP I kongressi otsusele loodi 5.detsembril 1920 Tallinnas Üle-eestimaaline Noorproletaarlaste Ühing (ÜENPÜ),mille juhatuse esimeheks sai noor kommunist Arnold Sommerling. Kartes töölisnoorsoo kokkutulekuid sulges kodanlus selle organisatsiooni 1921.aasta aprillis,Ühingu juhatus ja osa liikmeid areteeriti.Kuna kodanlik valitsus ei võimaldanud revolutsioonilistel noorsoo-organisatsioonidel legaalselt tegutseda,otsustati vastavalt EKP II kongressi otsusele moodustada nüüd illegaalselt tegutsev Eestimaa Kommunistlik Noorsooühing.Partei suunas noorsootööle suurte kogemustega kommunisti Jaan Kreuksi,kes sai EKNÜ Keskkomitee sekretäriks. Pörandaalused kommunistlike noorte grupid loodi linnades,suurematesse tööstusettevõtetes ja mõnedes õppeasutustes.Kasutades illegaalset ja legaalset ajakirjandust,ametiühinguorganisatsioone ja noorte isetegevusringe,tegid kommunistlikud noored partei ülesandel suurt tööd töörahva ühise väerinde heaks.

1922.aasta septembri algul toimus Harjumaal Peningi vallas Võisilma talus EKNÜ I kongress. EKNÜ koosseisu kuulus 46 pörandaalust kollektiivi 286 liikmega,nende hulgas kaks Harjumaal tegutsevat kollektiivi 15 liikmega.[1] Kongress andis hinnangu tehtud tööle ning esitas edasise võitluse programmi kõigile pörandaalustele organisatsioonidele. EKNÜ Keskkomitee sekretäriks valiti Jaan Kreuks.

---

1 Meie komsomol ,lk.64.

Harjumaal kuulusid Ülemaalise Eesti Noorsoo Ühingu Rapla osakonna,milline tegutses 1922.-1924.aastani EKNÜ juhtimisel,koosseisu Karl Liiman (Liimand),Martin Leidtorf,Helene Uhrberg,Marie ja Ekaterina Link, Amanda Vaino,Amalie Staub, Hilda Leo, Helene Veidenbaum,Rudolf Viks,Albert Lipstal jt. Ühingu organisaatoritena tegutsesid August Riismann ja Johannes Jürna.[1]

1924.aasta relvastatud ülestõusu ettevalmistamisel olid kommunistlikud noored kommunistide esimesteks abilisteks.Kommunistliku noorsooliikumise kasvandikud Arnold Sommerling,Georg Kreuks,Rudolf Pälson olid ülestõusu komandöride seas.Ülestõusu peastaabi kaitsemeeskonda kuulusid Richard Vakman,Leonhard Klaaser,Edgar Sein jt. Harjumaal organiseeriti ülestõusu Kohilas,kus selle ettevalmistamist juhtis Rudolf Veimer, Raplas (võitlussalga liige-noorsoo ühingu aktivist Mihkel Aus) ja Raikkülas (võitlussalga liige Kustas Jürna).[2]

Eesti proletariaadi kangelaslik väljaastumine 1.detsembril 1924 oli Euroopas üks julgemaid kodanluse võimu kukutamise katseid sõjajärgse revolutsioonilise kriisi aastail. Et aga otsustavatesse kohtadesse ei koondatud jõudude ülekaalu , uputas kodanlus ülestõusu verre. Ülestõusnud teandusid võideldes. 5.detsembri õhtul tulid EKNÜ Keskkomitee liikmed Arnold Sommerling, Osvald Piir ja Eduard Ambos Tallina lähedal Irusse tuttava talupoja Gustav Tupsi tallu. Nende asukoha avastasid kaitsepolitsei nuhid,kes kutsusid

1.Karastumine,Mälestusi Eesti noorsoo revolutsioonilisest liikumisest, Tallinn 1958,lk.171-175 .

2 Vabaduse koidikul, Tallinn 1964 ,lk.149 ; Meie komsomol, lk.82.

kohale 45-liikmelise relvastatud politseisalga.Noored kangelased langesid ebavõrdses lahingus.[1]

Kommunistide abiga õnnestus Kommunistlikul Noorsooühingul siiski oma ridu konndada.1926.aastal kutsusti Leningradis kokku EKNÜ konverents,kus arutati mitmeid ühingu töö organiseerimise seisukohalt tähtsaid küsimusi.Järgneva töö käigus taastati rida põrandaaluseid kollektiive. 1930.aastal toimus Leningradis EKNÜ Keskkomitee pleenum,millele järgnes sama aasta lõpul Harjumaal, Harku vallas EKNÜ aktiivi nõupidamine.Nii pleenum kui ka aktiivi nõupidamine omasid suurt tähtsust EKNÜ töö edasisel korraldamisel.Rõhutati mõju tugevdamise vajadust legaalsetes organisatsioonides,eriti spordiorganisatsioonides. Kuid EKNÜ põrandaalust organisatsiooni ei suudetud kuni 1940.aastani enam tervikuna taastada.[2]

1939.aasta lõpul ja 1940.aasta algul teravnesid Eestis majanduslikud ja poliitilised vastuolud.Tõusis elukallidus, järjest kasvas tööpuudus,halvenes töötava talurahva olukord. Laiade töötavate hulkade elujärje halvenemine ja poliitilise surve tugevnemine kutsusid esile sügava ja laialatusliku rahulolematuse.Alates 1939.aasta sügisest hakkas riigis kiiresti küpsema revolutsiooniline kriis. Kasutades soodsat rahvusvahelist ja siseolukorda ning tuginedes Nõukogudemaa internatsionaalsele abile,hakkas EKP organiseerima töörahva revolutsioonilist väljaastumist.

X X

X

---

1 Meie komsomol ,lk.83.

2 Samalsamas,lk.109.

Käesoleva töö eesmärgiks on anda lühike ülevaade Harju komsomoli teguderohkest minevikust,nendest kordaminekutest ja edusammudest,milliseid on saavutanud Harju kommunistlikud noored ja noored kommunistliku partei juhtimisel alates nõukogude võimu taaskehtestamise perioodist oma kolmekümne tegevusaasta vältel.

Harjumaa ,Põhja-Eesti maakond,milline hõlmas kuni maakondade likvideerimiseni 195o.aastal peaaegu terve praeguse Harju rajooni,Rapla rajooni põhja- ja keskosa ning Haapsalu rajooni Nõva külanõukogu piirkonna.Territooriumilt oli Harjumaa 1939.aastal 572o km^2, elanike arv ulatus ligikaudu 8o tuhandeni. Peale 1938/1939.aasta reformi jäi Harjumaal tegutsema 32 valda ,samuti Keila ja Paldiski linnavalitsused.[1] Harjumaa oli mitmekülgselt arenenud tööstus-põllumajanduslik piirkond. Põhilisteks tööstusharudeks olid paberi- ja tselluloosi- (Kehra, Joaveski,Tammiku), ehitusmaterjalide (Loksa,Vasalemma) ja toiduainete (Saku) tööstus. Põhiliseks jäi põllumajandus. Mereäärse asendi tõttu elatus hulk harjulasi kalapüügist.

Harju komsomoli ajalugu on seni vähe uuritud ja trükisõnas on leidnud avaldamist vaid üksikud episoodid tema tegevusest ajalehes "Harju Elu " ilmunud H.Piiskoppeli pikema olukirjelduse " Nii sammu edasi leninlik noorus " kaudu.[2] Nimetatud küsimus leiab tagasihoidlikku käsitlemist ka H.Liivaku diplomitöös " Nõukogude võimu taaskehtestamine Harju-

1 Eesti Nõukogude Entsüklopeedia , II ,Tallinn 197o,lk.52o.

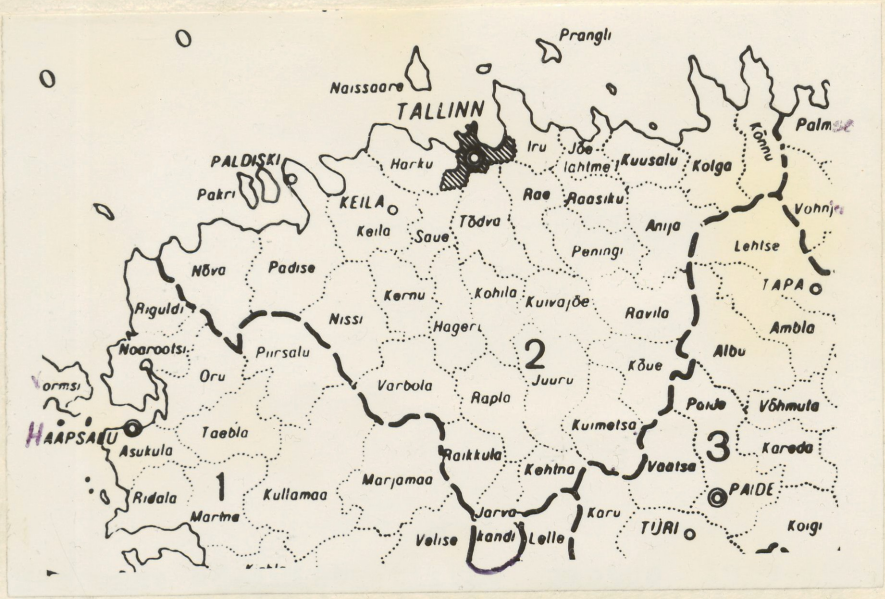
2 "Harju Elu " nr.54-62,1.-28.mai 1968;nr.67-76,8.-29.juuni 1968, nr.8o-83 ,6.-13.juuli 1968, nr.92-1o4 ,3.-31.august 1968.

maal 1940.aastal " (Tartu 1971).

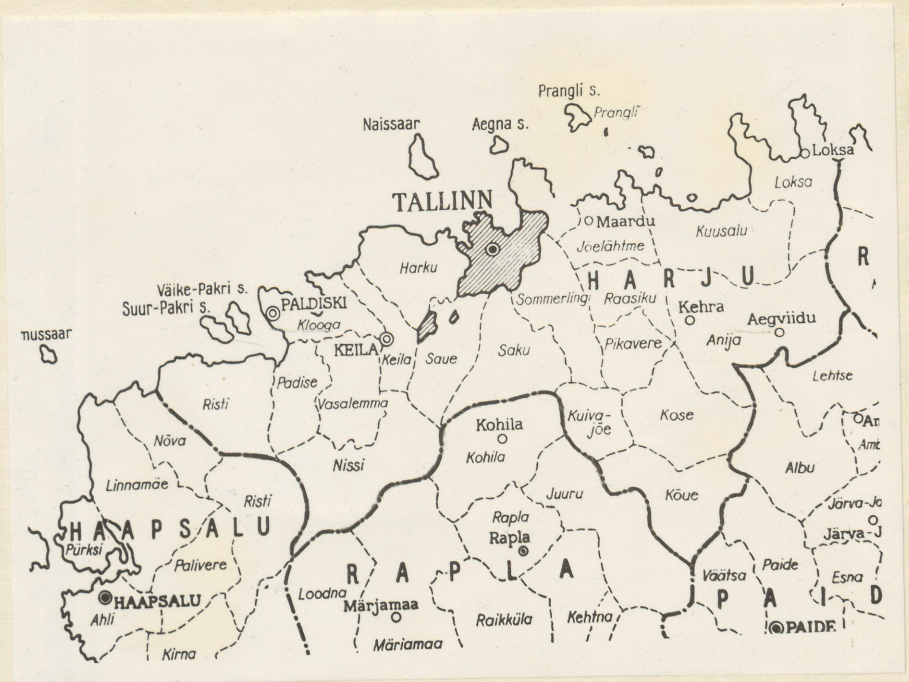
Käesoleva töö koostamisel on kasutatud ajakirjanduses ilmunud materjale, mälestuste kogumikke, ülevaadet K.Siilivase koostatud ELKNÜ ajaloost " Meie komsomol" ,samuti Eestimaa Kommunistliku Partei Arhiivis (EKPA) ja Eesti NSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riiklikus Keskarhiivis (ORKA) leiduvaid materjale ,komsomoliveteranide mälestusi, ELKNÜ veteranide ankeetandmeid ja fotosid.

Töö koosneb kahest osast.Esimeses osas on leidnud käsitlemist Harju maakonna komsomoliorganisatsiooni tegevus pärast Nõukogude võimu taaskehtestamist Eestis, võitlusest Suures Isamaasõjas ja sõjajärgse rahvamajanduse taastamise ning rahuliku ülesehitustöö perioodil.Teises osas on tähelepanu suunatud Harju rajooni komsomoliorganisatsiooni tegevusele sotsialistliku ülesehitustöö ülesannete täitmisel ning kommunistlikule ühiskonnale ülemineku ajajärgu algul aastatel 1951 - 1970 .

Mitmed töös esitatud probleemid, sündmused ning faktid vajavad tulevikus põhjalikumat uurimist ja käsitlemist.

Harjumaa administratiivne jaotus 1939-1950

Harju rajooni administratiivne jaotus seisuga

1. august 1972

E S I M E N E O S A

HARJU MAAKONNA KOMSOMOLIORGANISATSIOON AASTATEL 1940 - 1950

I PEATÜKK

HARJU MAAKONNA KOMSOMOLIORGANISATSIOON SOTSIALISTLIKE ÜMBERKUJUNDUSTE PERIOODIL 1940 - 1941

1. Harju komsomoliorganisatsiooni kujunemine

1940.aasta sotsialistlik revolutsioon ja nõukogude võimu taaskehtestamine Eestis avasid eesti rahva ajaloos uue ajastu, sotsialismi ajastu. Harjumaa vallad võtsid teate revolutsiooni võidust pealinnas vastu suure rõõmuga. Üle maa toimusid rahvarohked miitingud ja koosolekud, kus avaldati poolehoidu ja toetust uuele valitsusele, kõneldi päevasündmustest, rõhutati tööliste organiseerumise vajadust ja osavõttu uue Riigivolikogu valimistest (14.-15. juulil). Nii toimus 23. juunil rahvarohke koosolek Jägalas, 27. juunil Järva-Jaani tehaste juures, 29. juunil Maardu Fosforiidi tööstuses, 7. juulil Raasiku alevis ja Raplas.[1] Viimasel selgitas poliitilist olukorda Eesti Ametiühingute Keskliidu esindaja E. Tarkpea.

Revolutsiooni võiduga muutus põhjalikult EKP olukord: illegaalsest, seaduse ja kodanlike võimude poolt tagakiusatavast ja jälitatavast parteist muutus ta Eesti nõukogude riigi, ühiskonna sotsialistlike ümberkujunduste juhtivaks jõuks. Harjumaal asus maakonna kommunistide etteotsa Karl Toming.[2]

---

1 "Rahva Hääl" nr.3, 25. juunil 1940; "Postimees" nr.172, 29. juunil 1940 ; nr.175, 2. juulil 1940; nr.17, 9. juulil 1940.

2 K. Toming, kes alates 1922. aastast oli aktiivselt osa võtnud töölisliikumisest, saabus Harjumaale parteitööle 1940. aasta juunis, leides siin eest ainult kolm parteiliiget (EKPA, f.1, nim.1, s.-ü.1, l.39).

Raskeks proovikiviks maakonna aktiivile oli Riigivolikogu valimiste korraldamine vahetult pärast juunirevolutsiooni. Valimiste edukast kulgemisest annab tunnistust fakt,et 49007 hääleõiguslikust kodanikust võttis hääletamisest osa 39224 ehk 8o protsenti,andes oma hääle ülesseatud saadikukandidaatide poolt.[1]

17.juulil toimusid valimiste tulemuste puhul suured demonstratsioonid : Keila spordiväljakul suur vabaõhumiiting, millest võttis osa üle 2ooo elaniku ,rahvarohked koosolekud Harkus,Irus,Jägalas ja mujal.[2]

21.juunil avati enneolematu vaimustuse õhkkonnas äsja valitud Riigivolikogu istungjärk.Kõrvuti teistega andis uuele rahvavõimu organile oma tervitused üle ka Harjumaa töötava rahva delegatsioon.Samal päeval kuulutas Riigivolikogu uus koosseis Eestis taas kehtivaks nõukogude võimu. 6.augustil võeti Eesti vastu Nõukogude Liidu rahvaste perre.[3] Need ajaloolised sündmused määrasid ka Eesti komsomoli edasise arengutee.

Nii revolutsioonipäevil kui ka sotsialistlike ümberkujunduste perioodil oli Kommunistliku Partei aktiivseks abiliseks töötav noorsugu.Kodanliku valitsuse kukutamine ja võimu üleminek töörahva kätte avas võimaluse luua Eestimaa Kommunistlik Noorsooühing legaalse massiorganisatsioonina. Kohe pärast 21.juuni sündmusi tõstis EKP Keskkomitee üles küsimuse EKNÜ tegevuse korraldamisest.Partei suunas ühingu sekretärideks Erich Tarkpea ja Juliana Telmani.[4]

---

1 "Rahva Hääl" nr.26,18.juuli 194o.

2 "Kommunist " nr.16,19.juuli 194o.

3 Eesti NSV ajalugu,III köide,1917.aasta märtsist kuni 5o-ndate aastate alguseni, Tallinn 1971,lk.497-5o2.

4 S.Kutsar-Zabrodskaja,Eestimaa Kommunistlik Partei 194o. aasta sotsialistlikus revolutsioonis,Tallinn 196o,lk.1o7.

7.juulil 1940 ilmus ajalehtedes EKNÜ organiseerimiskeskuse (E.Tarkpea,J.Telman,K.Raesaar) ringkiri,milles tutvustati lühidalt kommunistliku noorsooühingu põhieesmärke ja ülesandeid ning anti juhtnööre EKNÜ organiseerimiskomiteede asutamiseks kohtadel : "1.Tuleb moodustada kolme- või enamliikmeline komitee.2.Komiteesse kuulub üks EKP esindaja. 3.Komitee ülesanne on teha tarvilikke ettevalmistusi liikmete ja liikmekandidaatide vastuvõtmiseks ja neid vastu võtta 15-26.aasta vanuseni. 4.EKNÜ organiseerimisel silmas pidada, et liikmeks pääseksid valitud,poliitiliselt kirjaoskajad noored,kes on suutelised abistama EKP tema töös,juhtima tööd mitmesugustes organisatsioonides ja oma tööga eeskuju andma."[1]

EKNÜ Tallinna osakonnast ,milline alustas tegevust 8.juulil,sai ka Harjumaa komsomoli organiseerimiskeskus.Maakonna parteikomitee,milline moodustati 1940.aasta juulis,oli esimesel töökuul seotud paljude teiste ülesannetega ning komsomoliorganisatsiooni loomine jäi esialgu tagaplaanile.[2] See muidugi ei tähenda,et noored oleksid jäänud kõrvalseisjaiks. Kommunistide juhtimisel tegid noored elanikkonna hulgas poliitilist selgitustööd,löid kaasa Riigivolikogu valimiste kampaanias,tegutsesid ametiühingutes ning Rahva Omakaitses jne. 1940.aasta juuli viimasel dekaadil ja augusti algul võttis EKNÜ organisatsioonide asutamine maakonnas laia ulatuse.

Augusti algul pandi alus EKNÜ osakonnale Raplas,kus organisatsiooni tegevus oli suunatud peamiselt selgitustöö tegemisele elanikkonna hulgas ja uute liikmete vastuvõtmisele.

---

1 "Kommunist " nr.4 ,7.juulil 1940.

2 Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost,III osa (juuli 1940 - 1958.aasta),Tallinn 1972,lk.8,lo.

Aktiivselt võtsid kommunistlikud noored osa Rahva Omakaitse tööst.Komsomoliorganisatsioon valis oma sekretäriks Vladimir Ivanovi.[1] 17.augustil 1940 toimus rahvakoosolek Irus,kus otsustati asutada kohapealne EKNÜ osakond.Esimeseks sekretäriks valiti Juno Pappel,liikmeteks Ilmar Pappel ja Asta Liiaks. 28.augustil toimunud koosolekul Iru koolimajas selgitas J.Pappel oma kõnes EKNÜ sihte ja ringide tegevust,kutsus kõiki noori üles koonduma EKNÜ ridadesse. Otsustati asutada oma seinaleht ja võtta täie innuga osa EKNÜ ühisüritustest.Abi töös ja raskete probleemide lahendamisel lubasid Iru vallavanem A.Sommerling ja koolijuhataja J.Aljas.

25.augustil asutati Habajas kohaliku töölistegelase Jaan Järvsoo algatusel komnoorte Habaja osakond,mille liikmeks astus kohe kaksteist noort. Valiti 3-liikmeline toimkond,lähemaks tegevuskavaks oli konstitutsiooni ja Nõukogude Liidu sisemise korra tundmaõppimine. Suur rahvakoosolek (osa võttis 400 inimest) toimus Raasikul,korraldajaks oli kohaliku piirkonna komnoorte komitee.Kõnega esines siin Tallina komnoorte esindaja F.Liblik.Eesti NSV Ülemnõukogu saadik G.Taalmann andis ülevaate uuest konstitutsioonist ja oma tähelepanekutest Moskva-reisilt.Lauldi laule "Vahvasti vennad nüüd tööle" ja "Punalipp".[2] Need mõningad näited aitavad iseloomustada,kuidas Harjumaa noored lülitusid EKNÜ tegevusse,abiks vanemate seltsimeeste ja EKNÜ Tallinna osakonna nõuanded. Arhiiviandmed kõnelevad : Raasiku vallast asuniku-

---

1 Suure võitluse algus,Mälestusi Suure Isamaasõja esimestest kuudest , Tallinn 1965 ,lk.278-279.

2 "Talurahva Hääl" nr.5,28.august 1940; nr.6,30.august 1940.

talust pärit noor Aino Virgebau oli üks esimesi,kes 12.augustil 1940 kirjutas avalduse;"Palun mind vastu võtta Eestimaa Kommunistliku Noorsoo Ühingu liikmeks.Olen võtnud omaks E.K.N.Ü. programmi ja põhikirja ja soovin võidelda aktiivse komnoorena kommunismi eest."Lisa : ankeetleht ,kus on märgitud,et Aino Virgebau on ÜMÜ Raasiku osakonna liige ja kuulub EKNÜ Raasiku Komiteesse.Ankeet kannab numbrit 12.Juures on märkus:"Liikmeks vastu võetud 1.sept.1940".[1]

Udu Villik,Harku vallast pärit noor aednik täitis ankeedi ja esitas avalduse juba 10.juulil 1940.Vasalemma Lubja- ja Marmoritehase tööline Nikolai Liba täitis ankeedi 6.augustil 1940 jne.[2]

Esimesed EKNÜ osakonnad asutati 1940.aasta suvel põhiliselt linnades ja alevites,kuigi sel ajal tehti ka juba esimesi samme maanoorte organiseerimiseks komsomoli ridadesse. EKNÜ osakonnad loodi territoriaalsel põhimõttel,oma suuruselt ja tegevuspiirkonna poolest olid nad erinevad.Augustis tekkisid ka esimesed komsomoli-algorganisatsioonid (tol ajal nimetati neid lihtsalt rakukesteks).Enamik esialgu loodud rakukesi asus tööstusettevõtetes.Nii arendasid aktiivset tegevust Kohila noored.Kohila noorkommunistide rakukese ümber koondus peagi 25 töölisnoort,enamuses Kohila paberikäitise töölised.Rakukese sekretäriks valiti Harbert Lubi.[3]

31.juulil 1940 avaldas EKNÜ Keskkomitee teadeande, kus anti juhtnööre komsomoli maakonnakomiteede moodustamiseks

---

1 EKPA,f.31,nim.28,s.-ü.4091,l.1-3.
2 Sealsamas,s.-ü.4070,l.1-3;nim.11,s.-ü.1689,l.1-3; nim.24, s.-ü.3453,l.1-4.
3 "Noorte Hääl" nr.12,29.september 1940.

EKP organisaatorite algatusel.Maakonnakomiteede ülesandeks sai juhtida maakonna EKNÜ osakondade organiseerimist,koordineerida nende tööd,anda juhtnööre ja kirjandust,pidada sidet Keskkomiteega,koostada eelarved maakonna kohta.Ühtlasi kinnitas EKNÜ Keskkomitee maakonnakomiteede koosseisud ning andis näpunäiteid komsomolialgorganisatsioonide (rakukeste) asutamiseks ning nende tegevuse korraldamiseks. Edaspidise töö käigus EKNÜ osakonnad kui vahelülid maakonna komitee ja algorganisatsioonide vahel kaotasid oma osatähtsuse ning 1940.aasta sügisel nad ennetikus likvideeriti.Uute liikmete vastuvõtuga tegelesid esialgu osakondade komiteed või selleks moodustatud komisjonid.Vastu võeti sooviavalduste alusel, tavaliselt ilma soovitajateta,kuna kommunistlikke noori ja EKP liikmeid oli vähe või mõningates maakohtades puudusid üldse.Küsimus otsustati orgkomitees ühe parteiliikme juuresolekul.Noori võeti vastu EKNÜ liikmeks või liikmekandidaadiks (juhul,kui noor polnud piisavalt ettevalmistatud).[1]

Kuna rakendati põhjaliku individuaalse valiku printsiipi,mis lükkas avalduste läbivaatamise sageli kuude kaupa edasi,kujunes vahel välja selline olukord,kus paljud noored võtsid aktiivselt osa komsomoli üritustest,täitsid komsomoliülesandeid,tundsid end kommunistlike noortena,kuid ei olnud ametlikult vormistatud EKNÜ liikmeteks.Näiteks,Vahastus tulid kolm noormeest juulis 1940 Jöupold Robami eestvedamisel kokku koosolekule.Valiti esimees ja arutati edaspidist tegevust. Protokoll koosolekust tehti täpne ja saadeti maakonna komsomolikomiteesse.[2] Jöupold Robam, Oleg Olesk ja Albert Ratnik

---

1 "Kommunist" nr.28,31.juuli 1940 ; Meie komsomol ,lk.124.

2 "Harju Elu " nr.73,22.juuni 1968.

pidasid endid kommunistlikeks noorteks,kuigi ei olnud seaduslikult tunnistatud.Nad aitasid kaasa maareformi läbiviimisele, peoõhtute korraldamisele jne.

Maakonnakomitee loodi Harjumaal 1940.aasta septembri algul,kui EKNÜ Harjumaa organisaatori kohale suunati Tallinna töölisnoor Elmar Saarna. Alati heatujuline,abivalmis,visa ja teotahteline,sellisena mäletavad teda kui hinnatud noortejuhti tema kaastöötajad ja Harjumaa kommunistlikud noored aastatest 1940 - 1941.[1]

Üksteise järel asusid maakonnakomiteesse tööle raamatupidaja-tehnilise sekretärina Anni Salu, arvestussektori juhatajana Lembit Arju, propaganda-agitatsiooni osakonna juhatajana Erik Taimre, koolide instruktorina Eela Söstramets.

1940.aasta sügisel oli enamuses maakonna valdades organisatsioonide loomine lõpule viidud.Edukalt kulges tegevus Irus,Kolgal,Loksal,Padisel,Aegviidus,Vasalemmas ja mujal.

Päevakorrale kerkis algorganisatsioonide loomine asutustes ja ettevõtetes.Aktiivselt alustas tööd Kehra tehase komsomoliorganisatsioon sekretär Theodor Vingi ja kommunistlike noorte E.Onna ja O.Sidroni eestvedamisel.[2]

18.oktoobril 1940 võeti EKNÜ vastu Üleliidulise Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu koosseisu.Varsti pärast seda algas Eestis ÜLKNÜ liikmepiletite ja kandidaadikaartide väljaandmine,mille käigus reguleeriti ka üldist vastuvõtu korda.Möningad EKNÜ-sse juhuslikult sattunud elemendid selekteeriti nüüd välja.Komsomolipiletite ümbervahetamine ei tähenda-

---

1 EKPA,f.1,nim.45,s.-ü.2241;"Harju Elu" nr.126,24.oktoober 1968.

2 "Noorte Hääl" nr.23,13.oktoober 1940;nr.62,30.november 1940; nr.68,8.detsember 1940; nr.74,15.detsember 1940; 21.detsember 1940,nr.46 ,12.novembrar 1940.

nud massilist komsomoli puhastamist,vaid nõudis sisulise hinnangu andmist igale kommunistlikule noorele.Uue pileti väljaandmise otsustas ELKNÜ Keskkomitee maakonna komsomolikomitee esildise alusel.Ettevalmistused komsomolipiletite ümbervahetamiseks algasid 1940.aasta lõpul,piletite väljaandmist alustati maakonnas alles 15.aprillil 1941 ja seetõttu ei suudetud Suure Isamaasõja alguseks kõigile ÜLKNÜ liikmetele uusi dokumente välja anda.Esimestena said uute ÜLKNÜ piletite omanikeks Anni Salu,Erik Taimre,Edgar Jakula,Linda Limmer,Artemi Jaansalu,Oskar Pross,Juno Pappel,Johannes Ilmets,Arnold Vitsur, A.Virkebau,Einart Loopere,Akte Allaste, Edgar Aring,Endel Kristal. Ühtekokku jõuti uued komsomolidokumendid välja anda 255 kommunistlikule noorele.[1] (lisa 1)

29.novembril 1940 katkestas ELKNÜ Keskkomitee ajutiselt vastuvõtu kommunistlikku noorsooühingusse.Ühelt poolt oli see seotud komsomolidokumentide ümbervahetamisega,teiselt poolt oli vaja lahendada küsimus,kuidas rakendada ÜLKNÜ põhikirja nõudeid komsomoli vastuvõtul Eestis.1941.aasta jaanuaris võttis ÜLKNÜ Keskkomitee vastu otsuse anda Eestis õigus neile ÜLKNÜ liikmetele,kellel on kuuekuune staaž,soovitada uusi liikmeid komsomoli ridadesse.

Komsomoli vastuvõtul esines maakonnas tõsiseid raskusi. Maa sulasnoorsugu ja kehvikud ei olnud harjunud käima koosolekuil.Selgitustöö tegemine oli raske ka laialipillatud üksikmajapidamiste olukorras,kus puudusid liiklemisvahendid,käia tuli jalgsi ja seetõttu oli noorte kokkukutsumine seotud suure

1 "Noorte Hääl" nr.90,17.aprill 1941; EKPA,f.31,nim.76, s.-ü.25,l.1p-11.

Elmar Saarna

ELKNÜ Harjumaa Komitee sekretär

1940 - 1941 aastal

Eela Söstramets

ELKNÜ Harjumaa Komitee
instruktor 1941.aastal

Anni Salu

ELKNÜ Harjumaa Komitee
raamatupidaja -tehniline
sekretär 1941.aastal

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ВСЕСОЮЗНЫЙ ЛЕНИНСКИЙ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ СОЮЗ МОЛОДЕЖИ

КОМСОМОЛЬСКИЙ БИЛЕТ

№17037002

Фамилия Салу.

Имя и отчество Анни Иоганновна.

Год рождения 1920 г.

Время вступления в ВЛКСМ Октябрь 1940 г.

Наименование организации, выдавшей билет Харьюский укомол ВЛКСМ Эстонии

личная подпись

Секретарь Уком

Э. Саарна

15 апреля 1941 года

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

EESTIMAA LENINLIK KOMMUNISTLIK NOORSOO ÜHING

KOMSOMOLI PILET

№17037002

Perekonnanimi Salu.

Ees- ja isanimi Anni, Johannese t.

Sündimisaasta 1920 a.

ÜLKNÜ-sse astumise aeg Oktoober 1940 a.

Pileti väljaandja organisatsiooni nimetus ELKNÜ Harjumaa komitee.

Isiklik allkiri A. Salu

Piirkonnakomitee sekretär

Pitsatiase Gaarna

15. aprillil 1941. a.

86

(f o t o k o o p i a)

ELKNU Harjumaa Komitee poolt esimene väljaantud pilet 15.aprillil 1941.aastal

ajakuluga.Esines ka juhtumeid,kus noori ähvardati ja keelitati komsomoli mitte astuma.

Kommunistlike noorte arv kasvas pidevalt.EK(b)P Harjumaa I konverentsil (2o.jaanuaril 1941) teatas parteikomitee I sekretär Karl Toming oma aruandekõnes,et Harjumaal on organiseeritud 37 komsomoli algorganisatsiooni,millised ühendavad 183 ÜLKNÜ liiget ja 3o ÜLKNÜ liikmekandidaati.[1] Uute liikmete vastuvõtmist alustati uuesti 1.veebruaril 1941.Esimestena võeti nüüd maakonnas komsomoli Elmar Jaanimäe,Boriss Kuulbas,Helmut Sillamäe,Johannes Tagapere,Renate Niinesalu, Vaike Saem,Herta Sirel,August Pähklimägi.[2]

Pärast Eesti komsomoli vastuvõtmist ÜLKNÜ ridadesse kujunes välja ka komsomoli maakonnakomitee koosseis ja palgaline aparaat.194o/1941.aastal ei toimunud maakonnas ELKNÜ konverentsi,kuna komsomoliorganisatsiooni koosseis ei olnud veel kindlaks kujunenud (komsomolidokumentide vahetamine kestis). Seoses sellega kinnitas maakonnakomitee koosseisu ELKNÜ Keskkomitee kooskõlastatult parteikomiteega.ELKNÜ Harjumaa Komitee koosseisu kuulusid E.Saarna,O.Olesk,E.Taimre,L.Arju,A.Annuk, E.Reinvald ja A.Jaansalu. ELKNÜ Harjumaa Komitee istungid toimusid regulaarselt (kaks korda kuus),ajavahemikul oktoobrist 194o kuni 16.juunini 1941 viidi läbi 18 istungit;[3] kõrvuti ÜLKNÜ liikmete vastuvõtu küsimuste arutamisega olid päevakorras maakonna majanduslike ja poliitiliste ürituste läbiviimine jne.

---

1 EKPA,f.1,nim.1,s.-ü.1,l.33; samal ajal kuulus maakonna 9 partei-algorganisatsiooni ja 7 kandidaatide,noorkommunistide grupi koosseisu 6o parteiliiget ja 3o liikmekandidaati (sealsamas ,l.49).

2 EKPA,f.31,nim.76,s.-ü.25,l.1p-11.

3 Sealsamas;lisaks E.Kuusküllli suusõnalised andmed.

Komsomolitöö tõhustamiseks ja laiema aktiivi kaasahaaramiseks moodustati ELKNÜ maakonnakomitee juurde ühiskondlikel alustel töötavad komisjonid (kooli- ja pioneeritöö, sõjalise ja kehalise kasvatuse, agitatsiooni ja propaganda, kultuuritöö alal). Need komisjonid etendasid olulist osa suuremate ürituste ja kampaaniate läbiviimisel. Tolleaegsel komsomoliaktiivil oli palju head tahet ja entusiasmi, vähem kogemusi ja teadmisi. Seepärast oli eriti tähtis nii komsomoliasparaadi töötajate kui ka aktiivi koosseisu kuuluvate seltsimeeste süstemaatiline õpetamine. Maakonnas viidi läbi mitmed algorganisatsioonide sekretäride ja vallakomsorgide nõupidamised, aktiivi koosolekud ja vanempioneerijuhtide seminarid, kus kuulati loenguid aktuaalsetel poliitilistel teemadel, ÜLKNÜ põhikirjast ja programmist, samuti üksikutest komsomolitöö lõikudest (agitatsioonitöö, sõjaline ja kehakultuurialane tegevus, noorsoo internatsionaalne kasvatamine, laste kommunistlik liikumine jne.).[1]

Suurt abi osutasid kommunistlikud noored koolides pioneeriorganisatsiooni loomisel ja tema tegevuse suunamisel 1940 /1941. õppeaastal. Esimesed pioneerirühmad alustasid maakonnas tegevust 1940. aasta septembris ja oktoobris. 15. oktoobril 1940 organiseeriti pioneerirühm Harku algkoolis, järgnesid Muraste, Habersti, Rannamõisa algkoolide pioneerirühmad (Harku vallas), Kehra algkooli pioneerirühm, kuhu lühikese ajaga koondus 50 õpilast; detsembri alguseks oli Kolga vallas juba 60 pioneeri. Kommunistlike noorte eestvedamisel alustasid pioneerid tegevust ka Kehtnas, Kabalas, Vasalemmas, Raplas, Järvakandis.[2] Aasta lõpuks olid pioneeriorganisatsioonid loodud peaaegu

1 "Noorte Hääl" nr.27, 2. veebruar 1941; nr.89, 16. aprill 1941; nr.108, 10. mai 1941 ; EKPA, f.31, nim.232 , s.-ü.25, l.40.

2 "Noorte Hääl" nr.47, 13. november 1940; nr.79, 21. detsember 1940; nr.73, 14. detsember 1940; nr.74, 15. detsember 1940; nr.89, 16. aprill 1941; nr.69, 22. märts 1941 ; nr.125, 30. mai 1941.

köigis maakonna koolides.Vanempioneerijuhtidena (koolidele anti võimalus rakendada tööle alalised pioneerijuhid 1941. aasta märtsis) töötasid kommunistlikud noored : Herta Abel Rapla Keskkoolis, Elmar Jaanimäe Tödva ja Valentin Villemson Harku vallas, Palmi Allaste JöeLähtmes,Harri Randmäe Vasalemmas,Helmi Eldermaa Köuel,Oskar Ruustalu Ravilas jt.[1]

Ajakirjanduses avaldati rohkesti juhtnööre pioneeritööks: avaldati pioneerikohustused ja -töotus,selgitati pioneeriorganisatsiooni struktuuri,eesmärke,ülesandeid,sümboolikat ja organisatsiooni vastuvötmist.Kogemused ja oskused omandati aga praktilise töö käigus.Maakonna-komitee pioneeritöö instruktor ~~instruktor~~ Eela Söstrametts-Kuuskül meenutab:"Mind maakonda tööle suunates soovitas ELKNÜ Keskkomitee sekretär J.Telman mul põhjalikult läbi lugeda V.I.Lenini köne VKNÜ III kongressil ning võtta see oma igapäevases töös juhendiks. Öppida tuli põhiliselt komandeeringus olles,komitees viibisime harva.Meie koht oli noorte keskel ja meie ülesandeks elav organiseerimistöö maal.Otsuseid kirjutasime komsomoli maakonnakomitee bürool vähe,need olid lühikesed,asjalikud,lihtsad. Kontroll nende täitmise üle aga range.Kommunistlike noorte aktiivne osavött ühiskondlikust elust tegi meie organisatsiooni kiiresti populaarseks." [2] Noorte kaasahaaramine nöudis maakonna komitee töötajatelt,kel endil puudusid kogemused ja vajalikud teadmised,suurt energiat.Palju aitas julge pealehakkamine ning kindel veendumus oma jöusse ja eesmärkidesse.Suureks toeks komsomolile tema organiseerimisperioodil olid kohalikud parteiorganisatsioonid: Ellamaa-Turba,Saue,Järvakandi,Kose,

1 ORKA, arhiiviteatis nr. C/09 ,21.jaanuar 1972.

2 Karastumine,lk.454.

Kohila ja Kehra. Tähelepanelikult suhtusid noorte ettevõtmistesse ja nende juhendamisele maakonna parteikomitee töötajad: Karl Toming, Peeter Orgel, Alice Toming, Aleksei Siskin, Voldemar Avloi jt.

Suure Isamaasõja alguseks oli maakonnas ligikaudu 6o.komsomoliorganisatsioonis arvel 461 ÜLKNÜ liiget.[1] Vaatamata vähestele kogemustele ja poliitilistele teadmistele olid maakonna kommunistlikud noored parteiorganisatsioonide asendamatud abilised sotsialistlikus ülesehitustöös.

2.Komsomol partei- ja nõukogude organitele abi osutamisel riiklike ning majanduslike ülesannete lahendamisel

Maakonna parteiorganisatsioon usaldas kommunistlikele noortele ja noortele algusest peale vastutusrikkaid ülesandeid. Suur töö tehti ära nõukogude korra kehtestamisel ja kindlustamisel maakonnas ja valdades. Harjumaa maavanemaks, hiljem maakonna täitevkomitee esimeheks sai Juurust pärit tööline kommunist Ruts Kivinurk, esimehe asetäitjaks Villem Uustalu, sekretäriks Valdeko Ratassepp, rahandusosakonna juhatajaks kinnitati kommunistlik noor Oskar Pross.[2] Kommunistlikud noored suunati tööle nõukogude asutustesse, näiteks: Tõdva valla Täitevkomitee sekretäriks Rudolf Sinisaar, Raasiku valla Täitevkomitee ase-

---

1 EKPA, f.1, nim.46o, s.-ü.32, l.2; f.31, nim.76, s.-ü.25, l.1p-11.

2 "Harju Elu" nr.137, 23.juuli 197o; "Talurahva Hääl" nr.9, 2o.jaanuar 1941.

esimeheks Aino Virkebau,Jõelähtme valla Täitevkomitee käskjalaks Mihkel Vaher, Kose jaoskonna rahvakohtu kaasistujaks Endel Kristal; nad olid aktiivsed liikmed Üleriiklikus Maatöörahva Ühingus (ÜMÜ),kelle ridadest moodustati ka peamised Rahva Omakaitse üksused.Kommunistlikest noortest kuulus ÜMÜ-sse Mihkel Vaher,Jaan Tagapere,Nikolai Liba jpt.Rahva Omakaitse tegevusest võtsid osa Arnold Valdmees,Hugo Reidla,Johannes Reinula jt.Hiljem,pärast Rahva Omakaitse organisatsiooni likvideerimist (septembris 194o) jätkasid tööd miilitsavolinikena kommunistlikud noored Elmar Kuusemaa,Johannes Aus,Erich Känd ja Erich Kallas.[1]

Kommunistlikud noored osutasid abi tööstuse ja kaubanduse ettevõtete natsionaliseerimisel.Üldse natsionaliseeriti Harjumaal 26 ettevõtet,millest tähtsamad olid: Järvakandi Klaasitööstus,Jägala Puupapivabrik,Kehra Sulfaat-tsellulloosi tehas, A/s "Saku Õlletehas" jt. Vasalemma Lubja- ja Marmoritehase "Milvei" usaldusmeheks ja hiljem ametnikuks sai kommunistlik noor Nikolai Liba.[2] Suur töö tehti maakonna parteiorganisatsiooni juhendamisel ära tegevusetult seisma jäänud ettevõtete taas töökorda seadmisel;kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamiseks toimusid kursused kohapeal ja hulgaliselt suunati noori ka tööjõureservide koolidesse.Natsionaliseerimine võimaldas üle minna plaanipärasele tootmisele ja juba 194o.aasta IV kvartalis täitsid maakonna tööstusettevõtted plaani keskmiselt 12o protsendiliselt.[3] Elavnes ehitustegevus.Korteriolude parandamiseks asuti töölisasulate rajamisele Kehras ja Maardus.

Laialdaselt arenes ettevõtetes sotsialistlik võistlus. Esimeste seas algatasid sotsialistliku võistluse Suure Sotsia-

1 Arhiivitõestis ORKA-st ,nr.C/09,21.jaanuar 1972.

2 "Trudovõi Putj" ,26.juuli 194o; ORKA,arhiivitõestis nr.C/09, 21.jaanuar 1972.

3 EKPA,f.1,nim. 664,s.-ü,39,l.112.

listliku Oktoobrirevolutsiooni 23.aastapäeva auks Raasiku kohaliku käitise töölised.Vasalemma lubjatehase töölised algatasid omavahelise ja Kehra tehase töölised osakondade vahelise sotsialistliku võistluse.[1]

28.jaanuaril 1941 esitasid Jägala Puupapi vabriku kommunistlikud noored sotsialistliku võistluse üleskutse Kehra, Järvakandi,Salutaguse ja Kohila ettevõtte kommunistlikele noortele,milles kutsuti üles täitma ja ületama iga päev oma töönorme ning tõmbama sellele võistlusele kaasa ka vanemaid töömehi,hoidma korras oma töökoht,võitlema toormaterjali kokkuhoiu eest ,toodangu kõrge kvaliteedi eest.[2] Ettevõtetes kerkis üles rida lööktöölisi ja leiutajaid,ratsionalisaatoreid.

Edukalt kulgesid maakonnas metsatööd. Esirinnas sammusid Purila,Sutlema,Anija metskonnad.Harjumaa metsatööde plaan suudeti lo.märtsiks 1941 täita 115 protsendiliselt,veoplaan 85 protsendiliselt. EK(b)P Harjumaa Komitee algatusel toimus 3o.märtsil 1941 metsatöö hoogtööpäevak Rooküla metskonnas,millest ka kommunistlikud noored agaralt osa võtsid.31 tööbrigaadi koosseisu kuulus siin ligikaudu 2oo inimest.Päevase töö tulemusena aidati tublisti kaasa metskonna II kvartali plaani täitmisele.[3]

Parteiorganisatsiooni juhtimisel korraldati peagi ümber kogu maakonna majanduselu: tööstus,kaubandus,rahandus viidi üle sotsialistlikele alustele, kõikjal hoogustus sotsialistlik võistlus,suurenes toodangu väljalase,tõusis tööviljakus.Märkimisväärne on selles kommunistlike noorte osa.

Vastavalt Riigivolikogu 23.juuli 194o.aasta deklaratsioonile maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks viidi maakonnas

1 "Kommunist" nr.99,1o.oktoober 194o; nr.1o1,12.oktoober 194o; nr.114,25.oktoober 194o;nr.115,26.oktoober 194o.

2 "Noorte Hääl" nr.23,28.jaanuar 1941.

3 "Noorte Hääl" nr.77,1.aprill 1941;EKPA,f.1,nim.664,s.-ü.39, l.62.

läbi maareform,mille tegelik elluviimine algas augustis 1940. Maareformi läbiviimiseks moodustati maavalitsuse ja vallavalitsuste juurde kolmeliikmelised maakomiteed. Samal ajal teravnes maal klassivõitlus.Suurtalunikud püüdsid igati mõjutada maata ja vähese maaga talupoegi loobuma maa saamiseks sooviavalduste esitamisest.Esines karja,põllumajandusliku inventari,põllusaagi hävitamise katseid,sügiseste põllutööde tegemata jätmist ning talude majanduse laostamist.Esines ka juhtumeid,kus suurtalunikud püüdsid oma varandust jaotada fiktiivselt sugulaste ja tuttavate vahel.[1]

Enne maareformi oli Harjumaal 19566 majapidamist,kokku 416547,14 ha maad,sellest põldu 102225,25 ha.Kogu põllumajanduslikust maast kuulus ligi 80 protsenti suurmaapidajaile,keda arvuliselt oli 8313 ehk 42,1 protsenti (teisi 11253).[2]

ÜMÜ kohalike osakondade ja kommunistide tööle maareformi läbiviimisel aitasid kommunistlikud noored ja noored igati kaasa: kutsusid kokku talurahvakoosolekuid,esinesid ettekannetega,vestlesid maareformi tähtsusest,paljastasid kulakute sabotaaži.Terav klassivõitlus arenes igal sammul,nii põletasid Kuimetsa valla suurtalunikud maha vallakomitee liikme maja.Klassivaenlaste ässituste tõttu andsid mõned maasaajad ka oma talud tagasi.[3]

Maasoovid laekusid maakonna komiteele esimestena Iru, Nissi, Anija vallakomiteelt (viimases tegutses edukalt valla maakomisjoni liikmena kommunistlik noor Uno Loogväli).Maareformi selgituskoosolekud viidi läbi Kuusalus,Kehras,Salutagusel,Kose-Ristil ja mujal.Teatavasti oli maareformi esialgse

---

1 Eesti NSV ajalugu ,III osa,lk.509.
2 EKPA,f.1,nim.1,s.-ü.1,l.34.
3 Sealsamas,s.-ü.48,l.113.

lõpule viimise tähtajaks oli 1.oktoober 1940.Selle tähtajaga suutis maakonnas toime tulla vaid Järvakandi vald.Mitmete takistuste tõttu:vale arusaamine maareformi tähtsusest,asjaajamise loidus jne. lükkus tähtaeg tunduvalt edasi.Üldse varustati Harjumaal 29 vallas 1940.aastal maaga 2110 perekonda,kokku 21758,34 ha ulatuses,millest põldu 6284,11 ha. Juurdelõikeid anti 2079 majapidamisele,kokku maad 9058,91 ha, sellest põldu 1933,18 ha. Riiklikke suurmajapidamisi (sovhoose) loodi Harjumaal 52.[1]

Suureks abiks talurahvale olid kevadkülvi ettevalmistamisel ja läbiviimisel masinatraktorijaamad (Rapla ja Tallinna MTJ) ning hobulaenutuspunktid,milliseid kulakutelt võetud põllutööriistade ja hobuste varal loodi maakonnas 26. Talupoegadele anti laenu,varustati jõusöödа,kunstväetiste ja seemnetega.Eluõiguse sai karjatalitajate kool Purilas. 1941.aasta jaanuaris alanud traktoristide kursustest võttis Harjumaalt osa 144 inimest.[2] Noort kaadrit aitasid ette valmistada Keila Põllumajanduse Kool,Ravila Aianduskool,Saku Maakorralduse Tehnikum,kus tegutsesid ka suureарvulised komsomoliorganisatsioonid.

Talvel aitasid noored organiseerida metsa ülestöötamise pühapäevakuid,korrastada hobulaenutuspunkte.Kevadtööde ettevalmistamisel aitasid noored teha maal selgitustööd ning löid ka ise käed külge,jälgides külviplaanide täitmist (Viimsis Johannes Ilmets jt.),aidates uusmaasaajatel muretseda tööriistu ja kunstväetist (Kuimetsas,Vahastus,Ravilas ja mujal).Külvitööde kiiremaks lõpetamiseks alustasid komsomoli

1 EKPA,f.1,nim.1,s.-ü.1,l.34,43.

2 "Kommunist " nr.26,29.jaanuar 1941;nr.88,11.aprill 1941.

vallakomiteed omavahelist sotsialistlikku võistlust (ELKNÜ Raasiku vallakomitee üleskutse ELKNÜ Peningi vallakomiteele). Ka ELKNÜ Harjumaa Komitee kutsus kõiki noori kaasa aitama kevadkülvi teostamisele.Külvitööde innustamiseks otsustas ELKNÜ maakonnakomitee premeerida 2-5 paremat maanoort ekskursiooniga Moskva Põllumajanduse Näitusele. Edukalt kulgesid külvitööd Ravilas (algorganisatsiooni sekretär A.Kelgumäe),Peningil (E.Kristal), Raes (E.Jakula),Vahastus (J.Rohsm) ja mujal.[1] Esimene nõukogude kevadkülv viidi lõpule 2o.juuniks 1941. Eriti suur oli kommunistlike noorte abi kevadtööde läbiviimisel neis valdades,kus puudus parteiorganisatsioon.

Kommunistlike noorte ja noorte ülesandeks oli ka korra ja puhtuse eest hoolitsemine tööstusettevõtetes ja koolides. ELKNÜ Harjumaa Komitee kuulutas 12.-18.maini 1941 välja"puhtuse nädala",mille edukaks läbiviimiseks korraldati valdade vaheline sotsialistlik võitlus.Noored tegid retki taludesse, kapsulustesse,käitistesse,hobulenutuspunktidesse, selgitades puhtuse nõudeid,samas korrastasid ise rahvamajade,koolide, valla täitevkomiteede,tehaste ümbrust.Retkede tulemused leidsid kajastamist valdade seinalehtedes.Puhtuse nädala viisid eeskujulikult läbi Peningi valla noored,kellele anti ka preemia.Üldiselt võeti see üritus kogu maakonnas hästi vastu ning maakonna parteikomitee andis noorte ettevõtmisele kõrge hinnangu.[2]

Maakonna komsomoliorganisatsioon võttis aktiivselt osa kõigist partei majanduslikest ja poliitilistest üritustest,

---

1."Noorte Hääl" nr.48,26.veebruar 1941; nr.72,26.märts 1941; nr.1o7,9.mai 1941 ; nr.123,28.mai 1941.

2 "Noorte Hääl" nr.111,14.mai 1941 ;EKPA,f.1,nim.1,s.-ü.48, l.1oo.

kuid pideva organiseerimistöö ja majanduslikust ülesehitustööst osavõtu kõrval jäi EKNÜ esmaseks ülesandeks ikkagi oma liikmeskonna ja kogu töötava noorsoo ideelis-poliitiline kasvatamine.Endisele kodanlikule ideoloogiale tuli vastu seada uus,sotsialistlik ideoloogia.Seepärast oli üks esmaseid ülesandeid poliitringide moodustamine ning poliitiliste loengutsüklite korraldamine,kõne- ja selgituskoosolekute läbiviimine.Kõneldi Nõukogude Liidust,tema majanduse arengust, tutvustati marksismi põhisäluseid,moodustati spetsiaalsed grupid Nõukogude Liidu konstitutsiooni tundmaõppimiseks, toimusid vestlused ÜLKNÜ ajaloost.Levinud poliittöö vormideks olid referaatõhtud,vaidluskoosolekud,seminarid.Mitmed kommunistlikud noored võtsid aktiivselt osa partei õhtukoolide tööst (E.Saarna, U.Villik, E.Taimre jt.).

12.jaanuaril 1941 valis eesti töörahvas esmakordselt oma saadikud NSV Liidu Ülemnõukogusse.Valimiste ettevalmistamisel ja läbiviimisel usaldas parteiorganisatsioon kommunistlikele noortele tähtsaid töölõike :kommunistlikud noored töötasid valimisringkondade ja -jaoskondade liikmetena,agitpunktide juhatajatena ,agitaatoritena (Udu Villik Harkus, Nikolai Liba Vasalemmas,Artemi Jaansalu Keila Põllumajanduskoolis,Erik Taimre Kosel,Aksel Annuk Nõval jne.).Valimiskampaaniast osavõtt oli noortele suureks poliitiliseks kooliks.Noored käisid talust tallu,selgitades NSV Liidu konstitutsiooni,valimismäärustikku,partei poliitikat ning kutsusid üles hääletama kommunistide ja parteitute bloki saadikukandidaatide poolt,kelleks Harjumaal olid Heinrich Ansip,Olga Lauristin ja Vladimir Botškarjov. Koostöös parteiorganisatsiooniga loodi 31 õpperingi konstitutsiooni ja valimismäärustiku tundmaõppimiseks kohapeal, viidi läbi üle 400 koosoleku,millest võttis osa 30000 inimest. Edukalt kulgesid

noorte valimiseelsed miitingud Kehras,Padisel,Jägalas,Paunküla-las,Kosel jt.kohtades.Valimiskampaania teostamiseks organiseeris ELKNÜ maakonnakomitee suusasportliku tähesõidu.Viidi läbi saadikukandidaatide tutvustamisõhtuid.Kogu organiseerimistöö tulemusena võttis Harjumaal valimistest osa 97,4 protsenti häälеõiguslikest kodanikest,kusjuures 2o valimisjaoskonnas oli valijaid loo protsenti.[1]

Tähtis osa poliitilise kasvatustöö teostamisel oli sotsialistlikul ajakirjandusel.194o.aasta novembris kutsus ELKNÜ Harjumaa komitee kõiki kommunistlikke noori üles bolševistliku ajakirjanduse levitamise võistlusele.Taolisi üritusi korraldati ka 1941.aasta veebruaris ja mais.

Suure organisatsioonilise töö tegid kommunistlikud noored parteiorganisatsiooni juhtimisel ära riiklike tähtpäevade: Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni,Punaarmee aastapäeva,naistepäeva,Lenini - päevade tähistamiseks kohtadel.Oktoobripühade eel toimusid miitingud Anijal,Kehras,Pikaveres,Alaveres ja mujal.Kehra tehase pargis toimus vabaõhukoosolek tõrvikute valgusel.Järvakandis võttis oktoobripidustustest osa üle 8oo inimese,Jägalas 5oo,Kohilas 35o jne.Pidustused toimusid ka Vaidas,Köuel,Padisel,Jõelähtmes ja mujal.Sama edukalt viidi läbi Punaarmee aastapäeva ja rahvusvahelise naistepäeva pidustused seitsmekümnes maakonna eri paigas,millede ettevalmistamisel ja läbiviimisel kommunistlike noorte ja noorte osa maakonna parteikomitee väärilіselt hindas.[2]

Kommunistlike noorte algorganisatsioonide üheks tähtsamaks ülesandeks oli noorte kasvatamine internatsionalismi

---

1 "Kommunist" nr.157,1o.detsember 194o:nr.59,12.detsember 194o;nr.26,29.jaanuar 1941;"Noorte Hääl" nr.79,21.detsember 194o;nr.5,7.jaanuar 1941;nr.12,14.jaanuar 1941.

2 EKPA,f.1,nim.1,s.-ü.48,l.114.

vaimus.Selleks aitas kaasa osavõtt Rahvusvahelise Revolutsionääride Abistamise Organisatsiooni (MOPR) algorganisatsioonide tööst,millised loodi põhiliselt 1941.aastal.[1]

Noorsoo sõjalis-patriootilisel kasvatamisel oli 1940/41. aastal eriline tähtsus,kuna tuli tõsiselt mõelda meie kodumaa kaitsevõime tugevdamisele.Otseseks riigikaitsealaseks ülesandeks oli kutsealuste parim ettevalmistus tegevteenistusse astumiseks.Sel alal käis ettevalmistus tihedas koostöös OSOAVIAHIMI ,Punase Risti ning kehakultuuri- ja spordiorganisatsioonidega.OSOAVIAHIMI (Nõukogude Liidu Riigikaitse ja Lennunduse ning Keemiatööstuse Abistamise Ühing)-organisatsioonide tööd juhtis maakonnas kommunistlik noor Aksel Annuk. Jaanuaris 1941 kuulus sellesse organisatsiooni 283 liiget, neist 83 ÜLKNÜ liiget.[2] 15.mail 1941 algas kutsealuste registreerimine.Enne tegevteenistusse astumist moodustati noormeeste keeleoskuse arendamiseks ja poliitiliste teadmiste omandamiseks vene keele ja poliitringe.Koos OSOAVIAHIMI organisatsioonidega viidi läbi õhu- ja gaasikaitse alane väljaõpe,korraldati ränna-kõistlusi.Punase Risti organisatsiooni ülesanneks oli esmaabikursuste läbiviimine.1941.aastal mais esitas ELKNÜ Tartumaa Komitee üleskutse võistluseks ELKNÜ Harjumaa Komiteele kutsealuste parema ettevalmistamise eesmärgil.[3]

Kehakultuuri arendamise eest Harjumaal tegid kommunistlikud noored koos Harjumaa Kehakultuuri- ja Spordikomiteega ära suure töö.Maakonna noored võtsid aktiivselt osa spordi-

---

1 EKPA,f.1,nim.1,s.-ü.48,l.1o7,48,51,63,93.

2 Sealsamas ,s.-ü.1,l.21.

3 "Noorte Hääl" nr.1o5,7.mai 1941.

tegevusest,olgu see VTK ja OVTK normatiivide täitmine, talispordimängude läbiviimine,mitmesuguste võistluste korraldamine kohtadel.Punaarmee 23.aastapäeva tähistamiseks läbiviidud suusakrossis saavutasid Harjumaa noored vabariigis teise koha.Suusakrossi läbiviimisel olid aluseks VTK normid.Võistlused toimusid algorganisatsioonide vahel 5-liikmeliste meeskondade kaupa.Vastamata suuskade nappusele võttis maakonnas suusakrossist osa 94,6 protsenti noori,nendest VTK I täitis 71,94 protsenti.[1] Parimaks komsomoliorganisatsiooniks osutus Kehra tehase organisatsioon (osavõtt 100 protsenti).ELKNÜ Harju Maakonna sekretäri Elmar Saarnat autasustati märgiga "1941.aasta suusakrossi aktivist". Teiseks suuremaks ürituseks oli võimlemispidustuste läbiviimine,seda maakonna 40 erinevas paigas,kusjuures osavõtjaid oli kokku 800 noort,[2] Järgnes ettevalmistus üleliidulise jooksukrossi läbiviimiseks (juuni 1941).

Koostöös kehakultuurikollektiividega asuti koostama spordi-,mängude väljakute,ujulate,talispordibaasside loomise kava.Seni olid suuremad spordiväljakud Keila linna pargis, Varbola ja Tõdva vallas. 1941.aasta maakonna täitevkomitee eelarves olid ette nähtud toetused Rapla spordiväljaku ja Kehra ujula väljaehitamiseks. Kaaluti ka Harjumaa spordikeskuse väljaehitamist Loksale.[3]

Kõrvuti sporditöö ja riigikaitselise ettevalmistusega võtsid kommunistlikud noored ja noored osa massilisest kultuuritööst klubide ja rahvamajade juures.Tegelikult ku-

---

1 "Noorte Hääl " nr.60,12.märts 1941; nr.68,21.märts 1941.

2 Samalsamas,nr.150,27.juuni 1941; EKPA,f.1,nim.1,s.-ü.48, l.90.

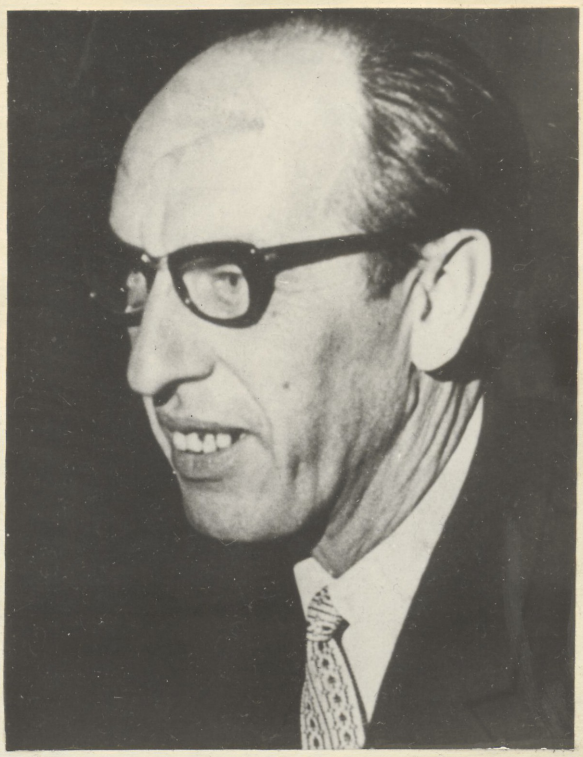
3 "Talurahva Hääl" nr.61,12.mai 1941.

junes rahvamajadest maal kultuuritöö keskus,kus toimusid loengud,koosolekud,miitingud,peoõhtud jne.,millede ettevalmistamisel ja läbiviimisel andsid oma osa kommunistlikud noored ja noored kohalike kommunistide aktiivsel toetusel ja juhendamisel.

Parteiorganisatsioon hindas kõrgelt kommunistlike noorte osa koolides pioneeritöö organiseerimisel ja suveks pioneerilaagrite ettevalmistamisel.[1] Aktiivselt võtsid pioneerid ja kooliõpilased osa oktoobripidustuste,NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste läbiviimisest,tähtpäevade tähistamisest, aktiivselt lülitusid üleliiduliste sõjalis-kehakultuuriliste võistluste läbiviimisesse.

ELKNÜ organisatsioonid suutsid kiiresti võita autoriteedi töölis-,maa- ja koolinoorte hulgas,koondades selle põhihulgad partei ning valitsuse ümber ning suunates neid aktiivsele osavõtule kogu poliitilisest ja majanduslikust elust maakonnas.Parteiorganisatsiooni juhtimisel aitas komsomol noortes kujundada kommunistlikku sihikindlust ja ideelisust,panna alus teadlikule distsipliinile,kollektiivsustundele,avardada töötava ja õppiva noorsoo poliitilist silmaringi. Kommunistlike noorte tegevust iseloomustab suur entusiasm. Nad võtsid aktiivselt osa tööstus- ja kaubandusettevõtete natsionaliseerimisest,maareformi läbiviimisest,riigilaenu levitamisest.Edukalt esinesid noored sotsialistlikus võistluses,olid sageli ise selle algatajad.Tähtsat osa etendasid kommunistlikud noored koolide õppe- ja kasvatustöö läbiviimisel.

1 EKPA,f.1,nim.1,s.-ü.48,.1.1oo.

Oleg Olesk

ELKNÜ Kuimetsa valla komsorg

1941.aastal (1968.aasta foto)

Vladimir Ivanov

ELKNÜ Rapla valla komsorg

1941.aastal (1968.aasta foto)

ELKNÜ Harjumaa Komitee töötajad

veebruaris 1941.aastal

vasakult paremale - istuvad Elmar Saarna, Eela Söstramets, Edgar Reinvald, Linda Limmer; seisavad (vasakult kolmas) Lembit Arju, Anni Salu, Erik Taimre; tagareas - Oskar Pross

II PEATÜKK

HARJUMAA KOMMUNISTLIKUD NOORED JA NOORED SUURE ISAMAASÕJA PERIOODIL 1941 - 1945

1. Suure Isamaasõja algus ja võitlus hitlerlike anastajate vastu 1941.aastal

Fašistliku Saksamaa kallaletung Nõukogude Liidule 22.juunil 1941 katkestas ajutiselt sotsialistliku ülesehitustöö.Algas Suur Isamaasõda.

23.juunil 1941 avaldas ELKNÜ Keskkomitee ajalehes "Noorte Hääl" üleskutse "Komsomol asub oma suure kodumaa kaitsele." Koheselt vastasid sellele Ravila valla kommunistlikud noored omapoolse läkitusega:"Mõistame hukka fašistlike roimarite salakavala plaani ning oleme valmis astuma otsustavasse võitlusse nende sissetunginud jõukudega.Allakirjutanud seltsimehed soovivad viivitamatult astuda võitmatu Punaarmee ridadesse" -allkirjad /A.Maasik,A.Kelgumäe,O.Tomingas,J.Laur jt.[1]

Vaevalt oli Suur Isamaasõda alanud,kui valdadest hakkasid Harjumaa miilitsaosakonda saabuma signaalid bandiitlike gruppide tegutsemisest.Selliste gruppide organiseerijateks olid kohapeal endised kaitseliitlased.Hitlerlaste lähenemisel Nõukogude Eesti piiridele hakkas vaenlane saatma meie tagalasse diversantide gruppe.Võitluseks diversantide ja bandiitide vastu formeeriti hävituspataljonid,mille ridadesse kõrvuti meestega astusid ka naised,kes enne sõda olid lõpetanud esmaabi andmise kursused.Harjumaa hävituspataljoni komandöriks määrati piirivalvekapten Grigorjev,komissariks EK(b)P Harjumaa Komitee esimene sekretär Karl Toming.Kommunistide

1 "Noorte Hääl" nr.146,23.juuni 1940; nr.152,29.juuni 1940.

A.Siskini,P.Orgeli ,A.Annuki,R.Kivinurga,A.Saksa ja teiste kõrval astusid hävituspataljoni ridadesse masinonna komsomolikomitee töötajad L.Arju,E.Teimre,E.Söstrametš, kommunistlikud noored J.Robam,E.Jakula,E.Aring,O.Olesk,V.Ivanov,E.Kristal ja paljud teised ,kokku üle saja kommunistliku noore.[1]

Hävituspataljonil tuli lahinguid pidada küllaltki hästi relvastatud bandiitide jõukude ja diversantidega.Viimastele oli keskuste poolt tehtud ülesandeks luure- ja diversioonitegevus maanteedel ja raudteemagistraalidel Punaarmee tagalas.Õhuteed kaudu varustati neid relvade ja laskemoonaga.Pataljonil tuli võitlust pidada nn.Erna" salgaga ,kelle esimene grupp poetati Soomest meie tagalasse Kaberneeme randa juba 7.juulil 1941.Teine suurem grupp heideti alla Ravila piirkonnas Võitluses Kose-Risti ja Ravila vahelisel maalal said haavata kommunistlikud noored O.Olesk ja V.Ivanov.(Üks vangilangenud diversant oli varustatud kodanliku Eesti,Saksa ja Nõukogude Liidu passiga).[2] Tõsine lahing tuli pidada Raasiku lähistel 25.juulil.Siin varjas end ligi 5o bandiiti,Suur grupp tegutses ka Ardu kandis.Omapärane lugu juhtus Rapla ja Kuusiku lähedal asuvas sovhoosis,kus kohe sõja algul , esimestel päevadel oli majandi juhataja võtnud kokku meespere ja andnud täiesti"ametliku käsu " minna metsa.Sealjuures võeti kaasa suur osa riigile kuuluvast liikuvast ja liikumata varast.Kogu grupp, tervelt 22 meest ,eesotsas majandi juhatajaga ,vangistati.[3]

---

1 Ühises rivis ühise vaenlase vastu, Mälestusi kaitselahinguist Eesti NSV-s 1941.aastal, Tallinn 1969,lk.213.

2 Sealsamas,lk.214; L.Barkov,Mõrvarid ei pääse karistusest, Tallinn 1966,lk.5o.

3 Alati avangardis,Eesti miilitsa minevikust ja tänapäevast, koostanud O.Siimonlatser,Tallinn 1971,lk.131.

Hävituspataljon kaitses Kohila, Juuru, Rapla, Hageri valda ning abistas nõukogude aktiivi evakueerimisel. Kehra lähedal langes võitluses bandiitidega tulihingeline kommunistlik noor Edgar Jakula Kehrast ja Einar Loopere Jõelähtmest. Võitlejad maeti Kehra alevi pölispuude alla. Bandiidid mõrvasid nõukogude aktiviste (tapeti Ravila valla Täitevkomitee esimees P. Suuder koos poja Karliga), rüüstati külanõukogu ruume (Köuel, Vahastus ja mujal).

Mõned päevad möödusid vahejuhtumiteta. Neil päevil viidi pataljoni asupaigas Kehras võitlejaile läbi poliitvestlusi rindesündmustest, selgitati sise- ja välispoliitilist olukorda ning õpiti käsitsema relvi. Sanitaridele viidi läbi õppusi haavade sidumiseks.

Võitlused Vetla metsades, Albu soodes, Kuimetsas, Järvakandi, Rapla, Kohila ja Kehra ümbruses jäid seljataha. Pataljonile anti korraldus koguneda Sakku, kust söideti Tallinna Veetorni tänavale I. Eesti Kütipolgu formeerimise paika, mille koosseisus jätkasid Harjumaa hävituspataljoni võitlejad oma lahinguülesannete täitmist.[1]

Samal ajal jätkus kõrvuti tööga vabrikutes, tehastes ja põldudel ka pealinna ümbruse kaitsekindlustuste rajamine Maardus, Kroodil, Saue, Keilas ja Paldiski lähedal. 1941. aasta augustis töötas kaitsekindlustuste ehitamisel iga päev kuni 25000 Tallinna ja Harjumaa elanikku.[2]

20. augusti hommikul alustasid hitlerlased kogu rindel pealetungi Tallinnale. Samal õhtul saatsid Tallinna töölised

---

1 Ühises rivis ühise vaenlase vastu, lk. 214-215.

2 Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost, III, lk. 106.

võitlejad teele ,kaasas revimid,meestel sinelid,kiivrid,kuivained.Uueks lahinguülesandeks sai vaenlane Kiviloo mõisast välja lüüa.Enne lahingu algust informeeris Harjumaa võitlejaid olukorrast täitevkomitee esimees R.Kivinurk.Kommunistlikud noored E.Reinvald,A.Annuk ja teised kinnitasid,et polgu võitlejad täidavad iga lahinguülesande.Pärast parteikomitee sekretäri P.Orgeli sõnavõttu ulatasid paljud võitlejad talle vihikust väljarebitud valgel paberilehel lakoonilise tekstiga avalduse " Palun mind vastu võtta Kommunistliku Partei ridadesse", teiste seas komsomoli maakonnakomitee instruktor Eela Söstramets,Peningi valla kommunistlik noor Herman Beek ja paljud teised.Sel ajal astus ÜLKNÜ ridadesse Anija valla noor Hilda Lehiste.[1]

Kiviloo-Perila lahing kestis kolm päeva.Nende päevade jooksul tõkestasid 16.laskurdiviis ja tema koosseisus võidelnud I Eesti Kütipolk Tallinnale pealööki andva fašistide 61.jalaväediviisi edasiliikumist.23.augustil 1941 langesid kangelastena I Eesti Kütipolgu komandör M.Pasternak ja komissar EK(b)P Keskkomitee sekretär F.Okk.Kommunistlik noor Hilda Lehiste meenutab: [2] "Kiviloo.Maa ümberringi justkui kees.Aina lõhkevad miinid,kuulide ja kildude surmatoov vilin.Juba tulidki esimesed haavatud.Käed ei kuulanud sõna,et sidet teha.Karm tegelikkus oli seni vaimusilma ees läbielatust siiski hulga kohutavam."Kaotused olid suured,kuid sellele vastamata võideldi viimse võimaluseni ja peeti kinni vaenlase suuri üksusi. Teatud maalad käisid mitu korda käest kätte.Äge lahing kestis kogu päeva.Võideldi iga jalatäie maa eest.Polnud mahti hetkekski hinge tõmmata.Vaenlase tuli üha tugevnes ja meie võit-

1 Suure võitluse algus ,lk.292.

2 Ühises rivis ühise vaenlase vastu ,lk.217.

lejad olid suunitud taganema.Selles lahingus langesid kangelastena B.Suuder,A.Salu,A.Jakula (Edgari isa),J.Aring, kommunistlik noor E.Kristal ja teised.Kommunistlikud noored Lembit Arju,Oleg Olesk ja mitmed teised saadeti pärast esmaabi andmist Tallinna haiglasse,kus Lembit Arju peagi suri.[1]

Järgmisel hommikul asuti uutele positsioonidele.Et võitlejad osutasid visa vastupanu,õnnestus vaenlasel nelja päeva jooksul vaid mõnikümmend kilomeetrit edasi liikuda. Peagi taanduti Peningi mõisa.Sanitaride taandusmisteed katsid kuulipildurid kommunistlikud noored Haljand Saarts,Arnold Vitsur ja Arnoldi abikaasa Helja Vitsur ning Karl Saar. Lehmja-Aruküla piirkonnas liitusid võitlejatega Balti laevastiku madrused.Ägedais lahinguis Tallinna lähistel tugevnes ja karastus armee ja laevastiku sõjameeste ning rahvaväelaste lahingusõprus.Tänu meremeeste abile õnnestus vaenlase pealetung ajutiselt peatada ka siin,sest visad lahingud Assaku küla juures kestsid paar päeva.Siis tuli vaenlase ülekaalukate jõudude ees paratamatult taganeda. Mälestusmärgid Kiviloo ja Assaku all meenutavad kunagise võitluse paiku ja on ka mälestusmärgiks nendele vapratele võitlejatele.

Eredaks näiteks Nõukogude meremeeste ja Harjumaa elanike ennastsalgavast tegutsemisest on 1941.aasta augusti algul Loksa rannikul lahinguülesande täitmisel hukkunud miinilaevajuhi "Karl Marx " meremeestele abi osutamine,neile esmaabi andmine ja otsustav tegutsemine,mille tulemusena meremehed evakueeriti vahetult enne Loksa vallutamist fašistide

1 Ühises rivis ühise vaenlase vastu ,lk.244; Alati avangardis,lk.148, 218.

poolt.Erakordse ennastsalgavusega tegutses kõrvuti vanemate seltsimeestega Ilma Jürgens,kooli komsomolialgorganisatsiooni sekretär.[1]

19.kuni 29.augustini 1941 kestsid lahingud Tallinna lähistel ja viimastel päevadel linna tänavail.Ööl vastu 29.augusti lahkusid viimased vabatahtlikud oma positsioonidelt ja evakueerusid merd mööda Leningradi. Osa võitlejaist oli sunnitud jääma Eestisse,et alustada võitlust nüüd juba vaenlase poolt okupeeritud kodumaal.

2. Harjumaa noored tööl Nõukogude tagalas ja võitluses ajutiselt okupeeritud Eestis

18.detsembril 1941 võttis Nõukogude Liidu Riiklik Kaitsekomitee vastu otsuse luua eesti rahvusväeosad,nende formeerumise paigaks sai Uraali sõjaväeringkonna territoorium.[2] Eesti NSV-st evakueerunud töötajad võtsid Punaarmee eesti rahvusväeosade loomise vastu patriootilise vaimustusega.Paljud enne ja pärast sõjaaegsed Harjumaa komsomolitöötajad ja kommunistlikud noored ning noored said oma karastuse Eesti Laskurkorpuse ridades võideldes.Nimetagem siinkohal seltsimehi: Georg Tiits,Konstantin Kurvits,Elmar Kaup, Johannes Kase,Valdiku Järvoja,Arveld Kaljukivi ja paljud tai-

1 M.Korsunski,Miiniristleja leekides,Jutustus Loksa rannikul hukkunud miiniristlejast "Karl Marx ",Tallinn 1967,lk.18, 217.

2 Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost,III,lk.122.

sed.Kommunistlikud noored ~~Elmar Kaup~~,Oleg Olesk,Evald Hallik,Valentin Villemson jt.seostasid lahinguväljal oma elu Kommunistliku Parteiga.Laskurkorpuse ridades astusid leninliku komsomoli ridadesse Harjumaa noored Edgar Lehiste, Elmar Kaup,Johannes Silm,Erich Kaarma ja mitmed teised.[1] Kõik nad täitsid edukalt oma sõjamehe kohust võitluses hitlerlike anastajatega.

Kõrvuti rindel võitlevate seltsimeestega aitasid kommunistlikud noored ja noored tagalas kindlustada võitu vaenlase üle.Maakonna komsomolikomitee instruktor Eela Söstramets töötas Kasahhi NSV Aktjubinski oblasti Emba naftapiirkonna Dżaksö-Mai naftatööstuses katlakütjana ja hiljem bensiiniutjana koos S.Lippu ja A.Männikusega.Õppinud selgeks bensiiniutmise,märkasid tütarlapsed,et töö parema organiseerimise korral on võimalik mõnevõrra tõsta nii bensiini kvaliteeti kui ka toodangu hulka.Nende vahetus hakkas iga päev andma ligi kolmandiku võrra rohkem toodangut.Nende tööd märgiti korduvalt ära seinalehes ja 1942.aasta maipühadeks anti neile rahaline preemia.Oma igapäevase töö kõrval võtsid nad koos teiste töötajatega osa kevadel korraldatud komsomoli hoogtööpäevakutest puuraukude korrastamiseks ja uute rajamiseks.

Volga keskjooksul Tšeboksarõs rajatava Sosnovka elektrijaama ehitusel löid kaasa Ella Parisnik-Lepp ja Lidia Promet.Enne oli tüdrukutel tulnud kolhoosis põllutööd teha,siin oli brigaadi esimeseks tööks tulevase elektrijaama hoone müüride vahelt kanderaamidega liiva äratkandmine,siis tuli

1 ELKNÜ veterani ankeedid, ELKNÜ Harju Rajoonikomitees.

2 Võitlevas tagalas,Eesti NSV-st 1941.aastal evakueerunute mälestusi oma elust ja tegevusest Nõukogude tagalas Suure Isamaasõja aastail ,Tallinn 1967,lk.187-189.

kive ja segu kanda.Tellised toodi pargastel Volga vasakule kaldale ja sealt autodega Sosnovkasse.Tõstemehhanisme ei olnud.Materjal tuli kanderaamidega mööda tellingutreppi üles toimetada.[1]

Kommunistlik noor Irma Ong töötas Petropavlovski teraviljasovhoosis,Olga Nuut kolhoositöölisena Tšeljabinski ja Ivanovo oblastis,hiljem arvestussektori töötajana Ivanovo oblasti ÜLKNÜ Kovrovi Linnakomitees.Herman Veljend töötas abimajandi juhatajana Kirovi nim.lastekodus UANSV-s Jak-Sur Bodies,Helmi Köva töölisena Sverdlovi oblasti Kasli linnas, Hilda Lehiste töölisena Usbeki NSV Andizani oblasti Leninski rajoonis, Viivi Härmaste Omski oblasti Tambovi linnas.Tambovis Eesti velsker-ämmaemandate koolis jätkas õpinguid maakonna komsomolikomitee tehniline sekretär Akte Allaste ,kes enne seda oli töötanud samas oblastis Karl Marxi nim.kolhoosis põllutöölisena.Maakonna komsomolikomitee töötaja Anni Salu töötas esialgu Magnitogorski lähedal,hiljem Novosibirski oblasti Vasjugani "Iskra" kolhoosis.Ta meenutab: "Metsatöö raskused õpetasid mitte virrisema,suvel olin viljakoristustöödel,lambakarjas, seejärel tuli pidada koka ametit." Ühiselt loeti ajalehti : rindeuudiseid,päevasündmusi,arutati, vaieldi, õhtuti koguneti ühtekokku,et perenaistelt saadud villast valmistada sokid ,kindad ja sallid rindemeestele.[2]

Suure Isamaasõja raskustes õppis,kasvas ja karastus uus komsomolikaader.Silmas pidades väljaõpetatud kaadri vajadusi taasvabastatud Eestis, korraldasid EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu alates 1942.aastast Moskinos (Jaroslavli oblast),Jegorjevskis (Moskva oblast) ja

---

1 Võitlevas tagalas,lk.185.

2 ELKNÜ veterani ankeedid ; "Harju Elu" nr.107,7.september 1968; nr.110,14.september 1968.

Puškinos (Leningradi oblast) partei-,nõukogude ja komsomolitöötajate kursusi,mille tööst suunati osa võtma töös ja õpingutes silmapaistnud noored.Harju tulevastest komsomolitöötajatest võtsid nendest kursustest osa Lembit Merdik, Olga Nuut, Valentina Gorenkova,Eela Söstramets ja Aleksander Valkonen,kes hiljem oli Tšuvassi oblastikomitee instruktor ja ELKNÜ Keskkomitee instruktor.[1]

Väga raskeks kujunes olukord neile ,kes pärast lahinguid olid sunnitud jääma okupeeritud territooriumile.Tuhandeid nõukogude aktiviste,kes sattusid okupatsioonivõimude kätte,lasti maha ilma igasuguse kohtuotsuseta või paigutati kooduslaagritesse.Raske oli üle elada kaotust ja peale lahingus lüüasaamist olla vaenlase käes vangis.

Hitlerlased formeerisid ka Eestis tavalisele politseile lisaks abipolitsei ,millele pandi nimeks "omakaitse". Missuguse agarusega hitlerlikud nuhid otsisid nõukogude aktiviste,patrioote,näitab Tallinna ja Harjumaa politsei tegevus, kus ajavahemikul 28.augustist 1941 kuni 21.maini 1943 kuulati üle peaaegu 50000 inimest,koguti kompromiteerivaid andmeid 36000 inimese kohta,teostati ligi 1000 juurdlust ja lasti maha 2173 inimest,sealhulgas 58 last.[2] Harjumaa kommunistlikest noortest oli kuulutatud tagaotsitavateks : vanempioneerijuhid:Helmi Eldermaa,Harri Randmäe;hävituspataljoni liikmed: Aksel Maasik,Arnold Valdmees,Heino Virkebau,Arvald Kaljukivi,Herbert Bristol (paljud neist võitlesid sel ajal juba Punaarmee ridades) ning ainuüksi oma komsomoli kuuluvuse pärast: Hermilde Parek,Ilmar Pappel,Linda Limmer,Hilja Aas, Õie Aus ja paljud teised. Vanglamüüride röskust said tunda

---

1 ELKNÜ veterani ankeedid.

2 Eesti NSV ajalugu, III,lk.535.

kommunistlikud noored Herta Abel,Johannes Ilmets,Elmar Jaanimäe,Ilma Jürgens ja Feliks Jürgens,Ester Aava,Meinhard Pikkel ja mitmed teised. "Tallinna Töö- ja Kasvatuslaagris nr.1 " hukkusid kommunistlikud noored Voldemar Jaani (29.VI 1942), Ervin Kirsipuu (VIII 1942), Aadu Kink (2o.XI 1941); saksa julgeoleku politsei otsusega eksekuteeriti kommunistlikud noored: Johannes Laur (22.XI 1941), Nikolai Liba (13.III 1942),Boriss Kuulbas (5.X 1941),Erich Onna (28.X 1942), Arnold Vitsur (19.VI 1942), Herbert Lubi (26.XI 1941),Mihkel Vaher (31.X 1941),Johannes Aus (11.X 1941) ja mitmed teised.[1]

Kohalike omakaitselaste käe läbi hukkusid kommunistlikud noored Hilje Aasamets,Aleksander Kelgumäe,Ralf Metsis jt.

ELKNÜ Harjumaa Komitee sekretäri Elmar Saarna süüdistuses on märgitud,et ta oli kommunistlike noorte Harjumaa Komitee sekretär ja kuulus MOPR-i ja OSOAVIAHIMI.Ta eksekuteeriti Saksa Julgeolekupolitsei otsusega 8.mail 1942.[2] Reedeti pärandusluselе tööle jäänud maakonna komsomolikomitee propaganda- ja agitatsiooni osakonna juhataja Eerik Taimre (tapeti omakaitselaste poolt),samuti Aksel Annuk ja Oskar Pross. Reeturi abiga suudeti jälile saada Eesti NSV Ülemnõukogu saadiku, EK(b)P Harjumaa Komitee I/sekretäri pärandaalusele varjupaigale Saaremaal,kus Karl Toming langes ebavõrdses lahingus.[3]

Paljudele kommunistlikele noortele said osaks fašistlike koonduslaagrite koledused.Kommunistlik noor Aino Virkebau hukkus Stutthofi koonduslaagris,Saima Kukk Ravensbrükis, ka Udu Villik ja Jaan Tagapere suunati 11.märtsil 1944 Saksa-

---

1 ORKA, arhiivitoatis nr.C/o9,21.jaanuar 1972; vt.lisa 2.

2 ORKA, arhiivitoatis nr.S-297,28.august 197o.

3 Võitlevas tagalas,lk.21; Ühises rivis ühise vaenlase vastu , lk.332.

mas koonduslaagrisse.Koonduslaagrite koledusi kirjeldavad tänapäeva noortele Herman Beek (Vasalemma,Stutthofi,Buchenvaldi koonduslaagri vang), Helja Vitsur (Tallinna Keskvangla ja Stutthofi koonduslaagri vang), Elfriede Mahlmann (Ravensbrüki koonduslaagri vang) ja mitmed teised.[1]

Kuid leidus ka üksikuid maakonna noori ,kes ei väärinud kommunistliku noore austavat nime ja kes nähtavasti ekslikult olid võetud vastu ÜLKNÜ ridadesse.Fašitidega koostööle asusid Kaljula Aasaväli,Verner Treifeldt,Eva Sepp, Uudu Tilk jt.

Harjumaal said koletuslike fašistlike kuriteo paikadeks Kalevi-Liiva ja Klooga surmalaagrid,Nõukogude sõjavangide laager Kehra Tselluloosivabriku juures 1941/1942. aastal. Kõikjal neis hukati fašistide ja nende käsilaste poolt arvuliselt nõukogude patrioote.[2]

Noorte koonduslaagris ehk "Laitse Alaealiste Parandusasutuses" tekkis 1942.aasta suvel kommunistlikest noortest põrandaalune organisatsioon,mille liikmetel õnnestus luua kontakt väljaspool laagrit ödede Lepasalude,I.Ilumetsa ja V.Öismaaga.[3] Noored informeerisid põrandaalust organisatsiooni olukorrast Tallinnas ja Eestis, varustasid neid Nõukogude Informatsioonibüroo teadetega,muretsesid põrandaalustele lennukitelt allaheidetud EK(b)P Keskkomitee üleskutseid ja läkitusi eesti rahvale, mida laagris seejuures levitati. 1944.aasta algul asuti tegema tõsiseid ettevalmistusi kõigi laagris viibivate vangide vabastamiseks,et pääseda Saksamaale

---

1 ORKA,arhiivitõestis nr.C/o9,21.jaanuar 1972.

2 L.Barkov,Mõrvarid ei pääse karistusest,lk.126.

3 Vilma Lepasalu-Valkonen , Vaike Lepasalu-Lindau ja Vaike Öismaa (ÜLKNÜ liige 1941.aastast Laitses) töötasid sõjajärgsetel aastatel Harjumaa komsomolikomitees.

Vilma ja Vaike Lepasalu

Harju rajooni noorte suvepäevadest osa-
võtjad miitingul Kloogas surmalaagris

viimisest.Mõni päev enne Tallinna vabastamist,19.septembril 1944 õnnestus pärandaalustel haarata oma valdusesse laagri valveruumis olevad relvad ja noored põgenesid metsa.[1]

Kohe pärast Suure Isamaasõja algust asuti Eestis tegema ettevalmistusi partisaniliikumise arendamiseks vaenlase tagalas ning juba 1941.aastal tekitasid partisanid märgatavat kahju vaenlasele ka Harjumaal Vetla ja Voose kandis,kus augustikuu teisel poolel tegutses umbes 60-liikmeline partisanisalk.[2] Partisaniliikumist halvas Eestis tunduvalt illegaalse parteikeskuse reetmine K.Säre poolt,kuid juba 1942.aastal elavnes tegevus jällegi.Nii tegi üle kümne grupi baasi rajamise katseid ka Tallinna lähistel Lehola,Kohila,Ravila,Vaida, Vääna ja Könnu kandis.[3]

Esmakordselt õnnestus partisanidel pikemaks ajaks kanda kinnitada Tallinna ümbruses ja Tallinnas endas,kui Uno Malsroosi ja Eduard Jausi partisanigrupp rajas oma baasid Rae ja Tõdva valda Harjumaal.Grupil oli kaks raadiosaatejaama:ühega anti andmeid Eesti Partisaniliikumise Staabile,teisega Balti laevastikule.Eduard Jausil oli Tallinnas konspiratiivkorter. See võimaldas tal koguda eriti väärtuslikke andmeid peamiselt sadamas laevade arvu,asetuse ja liikumise kohta ning anda keskusele teateid ka Tallinna lennuväljast.[4]

Uno Malsroosi luuregupp (koosseisus U.Malsroos,A.Ljäsin ja M.Sörmus) suunati Harjumaale 23.-39.septembrini 1943

---

1 Eesti rahvas Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas 1941-1945, I köide,Tallinn 1971, lk.417-418; Rahvatasujad,mälestusi ja jutustusi partisanivõitlusest ning antifašistlikust liikumisest ,Teine raamat, Tallinn 1965,lk.257-259.

2 R.Lumi,Tasujad,Tallinn 1967,lk.24.

3 Eesti rahvas...,lk.427.

4 Sealsamas,lk.436; Rahvatasujad,II,lk.131-133.

ülesandega viia läbi luuret Tallinna linnas.Grupi tegutsemiskohaks oli paemiselt Väljataga talu Rae külas.Grupp tegutses edukalt,andis keskusele hinnalist informatsiooni,löi sidemed teiste gruppidega.13.jaanuaril 1944 areteeriti Ljäsin, kes reetis kaaslased.Koos isaga areteeriti ka Lembit Väljataga(pärast sõjajärgne aktiivne kommunistlik noor Harjumaal). Uno Malsroosi varjamise eest kandsid karistust ka Ludvig (Uno vend) ja Ella Malsroosid.[1]

Hitlerlaste kavatsused rakendada okupeeritud Eestimaa elanikkond Saksa sõjamasina teenistusse ei läinud täide.Kõrvuti partisaniliikumisega kasutati mitmesuguseid teisi võitlusvorme,nagu okupatsioonivõimude korralduste täitmata jätmine,poliitiline selgitustöö jne.Sagenesid diversiooniaktid, näiteks Raasiku piirituse-vabrikus toimus katlaplahvatus, Raikkülas söitis vedur otsa viiele vagunile,tekitades suurt kahju jne.[2]

Kui 1944.aastal alustas Nõukogude armee pealetungi ning algasid lahingud okupeeritud Eesti vabastamiseks,asusid töölised kaitsma oma vabrikuid ja tehaseid,löid relvaga tagasi taganeva vaenlase purustamiskatsed. Üks verisemaid kokkupõrkeid tööliste ja taanduvate hitlerlaste vahel toimus 21.septembril 1944 Kohila paberivabriku kaitsemeeskonna ja hävitusrongi meeskonna vahel.Ainult Nõukogude armee kiire edasiliikumine ja Kehra Tselluloositehase tööliste vaprus päästsid 1944.aasta septembris tehase ja aleviku suitsevateks rusudeks muutmisest.Niisuguseid fakte ettevõtete kaitsmisest

---

1 R.Lumi ,Tasujad",lk.126 ; EKPA, f.4,nim.1,s.-ü.69,l.37; s.-ü.16o,l.22; ORKA,arhiiviteatis nr.C/o9,21.jaanuar 1972.

2 Rahvatasujad,mäestusi ja jutustusi partisanivõitlusest, Esimene raamat,Tallinn 1962 ,lk.28.

tööliste poolt esines Ellamaa Turbatööstuse ja elektrijaama kaitsmisel ja mujal maakonnas.Nendes üritustes võtsid kõrvuti vanemate töömeestega osa ka noored.[1]

21.septembril 1944 alustas Eesti Laskurkorpuse motoriseeritud väesalk polkovnik V.Võrgu juhtimisel liikumist Tallinna poole.Hajutanud Rae vallas Vaskjala silla juures vaenlase tõkestussalga,tungis väesalk 22.septembril kella 10-11 paiku Tallinna. Paar päeva hiljem oli kogu Harjumaa vaenlasest vabastatud.[2]

Ühesegselt nõukogude rahvaste pingutustega fašismi lõplikuks purustamiseks alustati vabastatud aladel taastamistöid.Saksa okupantide poolt oli maakonnale tekitatud tohutut kahju: lasti maha,küüditati orjusse,saadeti kontsentratsioonilaagritesse üle looo inimese,hävitati,purustati 643 ühiskondlikku ja 1267 eraomanduslikku hoonet.Külvipind kahanes 35 tuhande ha võrra (4o protsenti).Väetiste puudumise tõttu langes saak. Talupoegadelt võeti ära 3185 hobust,28658 veist,16857 siga, 36199 lammast,111732 kodulindu.Hävis 9o protsenti mesindusest. Riisuti paljaks masinatraktorijaamad ja kõik hobulaenutuspunktid.Maakonna metsa hävitati 2o aasta peale ette. Maakonnale tekitatud materiaalset kahju hinnati 1895 miljoni rublale,lisaks inimohvrid ja loendamatud kannatused.[3]

Ees seisis ülesanne : taastada maakonna majandus,saavutada tööstuses ja põllumajanduses sõjaeelne tase ning seejärel viia põllumajandus üle sotsialistlikele alustele, teostada revolutsioon kultuuri vallas.

---

1 Rahvatasujad,I,lk.31o,332 ; II ,lk.243.
2 Eesti NSV ajalugu ,III ,lk.555.
3 "Harju Elu " nr.111,4.detsember 1945.

III PEATÜKK

HARJU MAAKONNA KOMSOMOLIORGANISATSIOON SÕJAJÄRGSE RAHULIKU ÜLESEHITUSTÖÖ PERIOODIL 1945 - 1950

1. Maakonna komsomoliorganisatsiooni taastamine. Abi partei-, nõukogude organeile rahvamajanduse taastamisel ja edasiarendamisel

Maakonna parteiorganisatsiooni juhtimisel ja pideval suunamisel asusid kommunistlikud noored ja noored täitma ulatuslikke ülesandeid maakonna majanduselu taastamisel ning edasiarendamisel. Juba varakult valmistasid partei-, nõukogude ja komsomoliorganid spetsiaalsetel kursustel ette kaadri eelseisvaks tööks. Operatiivgruppide koosseisu kuulunud komsomolitöötajatele oli tegevusprogrammiks nn. meelespea, mille töötas välja ELKNÜ Keskkomitee.

Harjumaale saabunud operatiivgrupi koosseisu kuulus ELKNÜ Harjumaa Komitee I sekretärina Aleksander Valkonen, kes 1941. aastal oli töötanud ELKNÜ Keskkomitee instruktorina, võidelnud hävituspataljoni ridades, läbi teinud raske sõjatee, saanud vajalikud teadmised nõukogude, partei- ja komsomoliaktiivi kursustel, olnud praktilisel komsomolitööl Nõukogude tagalas; II sekretärina Eela Söstramets, arvestussektori juhatajana Irma Ong (suunati peagi tööle miilitsaorganeisse), tema tööd jätkas Hermilde Parek, instruktoritena Enno Rand, Filipp Feklistov, Lembit Merdik.

"Harjumaal tärkab taas elu " - sellise pealkirja all ilmus esimene ajalehe "Harju Elu " number 3o.septembril 1944, kus avaldati ka järgmine teadeanne : " Kõiki 194o/41.a. ÜLKNÜ ridadesse kuulunud kommunistlikke noori kutsutakse ilmuma registreerimisele ELKNÜ Harjumaa Komiteesse Kreuksi tn.32a.- ELKNÜ Harjumaa Komitee." A.Valkonen meenutab:[1] "Meie tähtsamaks ülesandeks oli panna alus maakonna komsomoli organisatsioonilisele küljele.Välja selgitada kõigepealt need seltsimehed,kes varem kuulusid Kommunistlikku Noorsooühingusse.See probleem kujunes raskeks,sest kuni sõja alguseni toimus komsomolidokumentide vahetamine,väljaandmine ja kaugeltki mitte kõik ei olnud kätte saanud komsomolipiletit.Kõrvuti sellega oli teiseks ülesandeks vastu võtta uusi kommunistlikke noori ja moodustada vallas komsomoliorganisatsioonid.Tol ajal olid ette nähtud kõikides valdades vabastatud komsomoliorganisaatorid.Tuli leida 3o noort,heade organisaatorlike võimetega,kes pidid seda tööd ,mis komsomoli ees seisis,kohapeal praktiliselt ellu viima.Palju tuli täita parteikomitee poolt antud organisaatorlikke ülesandeid,mida püüdsime ühendada oma poliitiliste ülesannete lahendamisega." Komendeering anti instruktorile tavaliselt kümne päeva peale; tuli joonistada marsruut,kuna transpordi puudumise tõttu tuli jalgsi käia.Esialgu puudusid kogemused ka noorte kokkukutsumisel. Peagi hakkas töö laabuma.Maakonna komiteesse tulid nii sõjaeelse staažiga kommunistlikud noored,keda meie armee oli vabastanud fašistlikest vanglatest või kes pöördusid tagasi evakuatsioonist.

Esimene sõjajärgne büroo (sõjategevus alles käis)

---

1 A.Valkoneni mälestused, autori valduses.

toimus 3o.oktoobril 1944. Büroo tööst võtsid osa büroo-liikmed: A.Valkonen,E.Söstramets,E.Konks,L.Merdik. Puudus tööülesannete tõttu büroo liige G.Tiits. Päevakorras oli kolm küsimust: 1.Personaaltoimikute arutamine.

2. Vallakomsorgide nõupidamisest.

3.Novembrikuu tööplaani kinnitamine.

Sellel bürool taastati ÜLKNÜ-sse okupatsiooniaja üleelanud kommunistlikud noored Vaike Saem,Magda Uus,Johannes Ilmets, ja Elmar Jaanimäe.Praktiliste töökogemuste omandamiseks otsustati vallakomsorgidele viia 4.novembril läbi ühepäevane seminar ning edaspidises töös senisest enam kasutada aktiivi abi agitatsiooni ja propaganda alases töös.

Järgmisel päeval toimunud büroo päevakorra kohaselt võeti esimeste pärast sõjajärgsete kommunistlike noortena vastu õed Linda ja Ester Lehiste, Maila Tali ja Ilse Metsar, järgnesid Feliks Kajando,Heinrich Eylandt, Hugo Lepasaar, Ants Järve.[1] Ühtekokku oli maakonna komsomoliorganisatsioonis 1.jaanuaril 1945 arvel 86 ÜLKNÜ liiget,kellest teistest maakondadest ja Nõukogude Liidu vabariikidest saabunuid oli 4o,uusi ÜLKNÜ liikmeid oli vastu võetud 35 ja komsomolikuuluvus taastatud 11 ÜLKNÜ liikmel.[2]

Esimesed komsomoliorganisatsioonid loodi valdade keskustesse ja suurematesse tehastesse : "Eesti Fosforiit",Järvakandi tehas ja Kehra Tselluloosi tehas.Detsembri lõpul kinnitati maakonna komitee bürool ametisse 11 vallakomsorgi, 7 vanempioneerijuhti ja 9 algorganisatsiooni sekretäri. Esimesed raskused maakonna komsomoliorganisatsiooni taastamisel olid seega ületatud.

---

1 EKPA,f.31,nim.4,s.-ü.16,l.2,4,6.
2 Sealsamas,f.77,nim.1,s.-ü.3,l.1.

Grupp Harjumaa delegaate Eesti NSV I nooroo-
kongressil 1945.aasta veebruaris

vasakult: H.Lust ,V.Gorenkova, L.Lutter, E.Rand ,
A.Valkonen ,E.Lehiste ja E.Lipijainen

Üheks edasiliikkamatuks ülesandeks maakonnas oli kohalike nõukogude võimuorganite taastamine.Kommunistlikud noored aitasid valida valdade täitevkomiteede kaadrit,registreerida elanikkonda,võtta arvele peremehetа jäänud majapidamised,koostada aktid fašistide kuritegude kohta.Nad aitasid valdades ja ettevõtetes läbi viia noorte ja ka kõigi töötajate miitingud ja koosolekud.Komsomolikomitee töötajatel E.Söstrametsal,F.Feklistovil,L.Merdikul ja vallakomsorgidel tuli nende esimeste pärast sõjajärgsete kuude jooksul astuda kümneid kordi rahva ette,et selgitada partei- ja valitsuse otsuseid ning kutsuda elanikkonda üles igati abistama nimetatud ülesannete täitmisel.Kommunistlikud noored kutsusid noori üles abistama Punaarmee väeosi ning teostama esmajärgulisi taastamistöid.Tarvis oli kiiresti parandada lõhutud sillad ja teed, taastada side.Selliste tööde läbiviimiseks korraldati hoogtööpäevakuid,moodustati noortebrigaade jne. Raudteeliini taastamistöödel paistsid oma ladusa tööga silma kommunistlike noorte Hilda Leo ja Helmut Otti poolt Kehra jaama ümbruse elanikest organiseeritud brigaadid.Massilised teeparandustööde talgud korraldati Jõelähtme,Rapla,Saue,Kuusalu jt.valdade kommunistlike noorte poolt.[1]

Elanikkonna ja Punaarmee varustamiseks toiduainetega tuli põldudelt koristada vili.Kommunistlikud noored osutasid täitevkomiteedele abi nende töös peremeestete jäänud majapidamiste hooldamisel,koristustöödel ja sügiseste põllutööde läbiviimisel.Suurt tähelepanu pöörasid Rapla,Anija,Juuru, Saue,Harku ja Jõelähtme valla kommunistlikud noored punaarmeelaste ja Suure Isamaasõja invaliidide perekondade abistamisele. Vabastamislahingud alles käisid ,kui vabariigi

---

1 "Noorte Hääl " nr.7,6.oktoober 1944.

Ülemnõukogu võttis vastu seadluse talupoegadele okupatsiooni ajal äravõetud maade tagasiandmise kohta.Maakonnas maareformi läbiviimiseks moodustatud komisjonide tööst võttis osa 58 kommunistlikku noort.Aidati teha selgitustööd kehvikute hulgas,märkida ära talude piirid jne.

1945.aasta kevadkülvi ettevalmistamiseks korraldasid kommunistlikud noored retki taludesse,aidates välja selgitada seemne ja inventari vajadust. ELKNÜ Keskkomitee sekretär B.Tolbast kutsus üles kõiki vabariigi noori järgima Rapla valla kommunistlike noorte algatust,kes võtsid oma hoolduse alla valla piirides asuva hobumasinaiaenutuspunkti, ning osutada seega konkreetset abi kevadkülvi ettevalmistamisel ja edukal läbiviimisel.Tuli korrastada ja remontida ruumid, leida põllutöömasinatele tagavaraosi,kontrollida masinate valmisolekut külvitöödeks,viia läbi seemneidanevusproove, osutada abi kehvikutele ja uusmaasaajatele kevadkülvi läbiviimisel,seemne, inventari ,loomade muretsemisel.Rapla noorte algatusele järgnesid Iru,Jõelähtme,Nõva jt. valdade noored, kogu maakonnas võeti kommunistlike noorte kefluse alla 13 hobumasinaiaenutuspunkti.

Uue hoo kevadtööde ettevalmistamisele andis Harju Maanoorte konverents (21.aprillil 1945),kus otsustati algatada laialulatuslikku sotsialistlikku võistlust,et see haaraks iga talupoja,iga maanoore, ning seadis ülesande moodustada noortebrigaadid igasse valda.[1] Järgides Tartumaa Kavastu valla algatust : harida üles maad riigi tagavarafondist, mille saak anda sügisel Punaarmee fondi,teostasid maakonna

---

1 "Harju Elu " nr. 3,1.märts 1945; nr.2o,24.aprill 1945; nr.15,12.aprill 1945.

kommunistlikud noored ja noored 1945.aasta kevadel maaharimise ja külvitööd 31,15 ha.Kogu Harjumaal teostati külvi Punaarmee fondi 412,3 hektaril,sellest ainuüksi Hageri vallas (täitevkomitee esimees kommunistlik noor L.Õunapuu) 64 hektari.[1] 1945.aasta kevadkülvi viis Harjumaa töötav talurahvas läbi 18.päevaga ning ületas plaani 3ooo hektari.

Suvel korraldasid noored umbrohutõrje talguid Jõelähtme,Kuusalu jt.valdades.Vastusena EK(b)P Keskkomitee VII pleenumi otsusele viljakoristuse ettevalmistamisest ja põllumajandussaaduste varumisest,korraldasid maakonna kommunistlikud noored komsomoli maakonnakomitee eestvedamisel omavahelise sotsialistliku võistluse nii valdade kui ka külade vahel.Anija,Rapla,Kuusalu,Nõva,Jõelähtme jt.valdades rakendati viljakoristuse ja rehepeksutööde läbiviimiseks töösse 14 noortebrigaadi.Maakonna 14-st viljavastuvõtu punktist oli üheksa kommunistlike noorte sefluse all.Riigile müügikohustuste edukaks täitmiseks organiseeriti kommunistlike noorte initsiatiivil 6 punavoori,millega toodi riigile enam kui 24 tonni teravilja ja üle 2o tonni kartuleid.[2] Eeskujuliku ja järjekindla töö eest viljavarumise läbiviimisel ja punaarmeelaste perekondade abistamisel autasustati Anija valla kommunistlike noorte brigaadi (6-liikmelise brigaadi eesotsas Ester Lehiste) ELKNÜ Keskkomitee kiitusekirjaga.Häid töötulemusi märgiti ära ka Kuusalu vallas.

Rapla Masinatraktorijaama(MTJ) täitis põllutööde aastaplaani 1o5 protsendiliselt ning kollektiivile anti üle EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu rändlipp.Brigaadide vahelises võistluses osutus parimaks kommu-

---

1 EKPA,f.77,nim.3,s.-ü.9,l.14,2o;"Harju Elu" nr.12,31.märts 1945; nr.73,1.september 1945.

2 EKPA,f.77,nim.3,s.-ü.9,l.64-77;f.31,nim.11,s.-ü.97,l.18.

nistliku noore Hain Koitla juhtimisel tegutsenud brigaad, milline täitis aastaplaani 187 protsendiliselt,teiseks jäi A.Susi noortebrigaad.Nimetatud noortebrigaadid püsisid ka järgnevate aastate jooksul pidevalt sotsialistliku võistluse esirinnas.[1]

Põllumajanduse taastamine ja arendamine toimus küllaltki ebasoodsates tingimustes,sest kõrvuti söjakannatuste likvideerimisega tehti söjajärgsetel aastatel möningaid vigu administreerimise,planeerimise liigse tsentraliseerimise ja kohalike kogemuste mittearvestamise näol.Põllumajanduse kasvu pidurdas suurel määral 1946.aasta põud.Maareformi tulemusena sai maakonnas maad 4508 uusmaasaajat ja kehvikut,kellele anti ka vajalikku inventari,kariloomi,vilja,kooresööta.Komsomoli osa nii maareformi läbiviimisel kui ka hiljem võitluses kolhooside organiseerimise eest ja nende kindlustamisel on märkimisväärne.Kuid kõike seda saavutati vaid pingsas klassivõitluses.On arusaadav ,kui vaenulikult suhtusid maareformi taastamisse,kogu küla sotsialistlikku ümberkorraldamisse, nõukogude seadustesse ja määrustesse kulakud ja okupantide käsilased.Nad peitsid karja,seemnevilja,põllutöömasinaid, saboteerisid müügikohustusi,kasutasid kõikvõimalikke kavalusi, et säilitada oma maavaldus ja vara.Lisaks ,levitasid igasuguseid kuuldusi ja väljamöeldisi lähenevast söjast NSV Liidu ja Inglismaa ning USA vahel,püüdsid külvata kahtlust nõukogude korra püsivusse ja tugevusse.Hirmutamise ja ähvardustega sundisid nad sulaseid ja kehvikuid loobuma maast,sageli kaasnes sellega kommunistide ja kommunistlike noorte ning uusmaasaajate mörvamine.Sagedasti pandi toime diversiooniakte.

---

1 "Harju Elu " nr. 47,30.juuni 1945; nr.111,4.detsember 1945.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

1945.aasta juunis tulistati bandiitide poolt Tõdva valla komsorgi Laine Villot ja Saku külanõukogu sekretäri kommunistliku noort Elmar Jaanimäed,kes olid tulnud üles kirjutama äravõtmisele kuuluvat põllumajanduslikku inventari, samuti Kuimetsa valla partorgi J.Robami,Rapla valla Täitevkomitee esimeest kommunistlikku noort Voldemar Liini,Kõue valla kommunistlikku noort Songisseppa,Kehtna valla kommunistlikku noort Leida Pruksi. 1.juulil tapeti tööülesannete täitmisel Saue rajooni miilitsavolinik kommunistlik noor Endel Alumets.Bandiitide poolt põletati maha külavoliniku kommunistliku noore Karte-Vilma Remi talu Kõue vallas ja paar nädalat hiljem tütarlaps mõrvati. 1945.aasta detsembris tapeti sadistlikult Nissi külanõukogu sekretär kommunistlik noor Leida Tammearu.Talle löödi pähe 13 pussihaava ja lasti seejärel maha. 2o.juunil 1946 tapeti tööülesannete täitmisel Kõnnu valla miilitsavolinik kommunistlik noor Uno Jakula. Sagedasi terroriakte Nõukogude aktivistidele esines Harku, Ravila,Kõue ja Kolga vallas.[1] Sageli said kommunistid ja kommunistlikud noored ähvarduskirju.

Rahvakaitseüksused moodustati igasse valda.Nende ridadesse kuulus 14o ÜLKNÜ liiget,neist naisi 4o.Eeskujuliku võitluse eest banditismiga autasustati vabariiklike autasudega 4 ÜLKNÜ liiget:Lembit Väljatagale Tõdva vallast anti üle Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukiri,hinnalised mälestusesemed anti kommunistlikele noortele Kalju Kukele ja Lembit Jürissoole Raplast ning Ants Aassalule Kehrast.Maakondliku staabi poolt autasustati 9 ÜLKNÜ liiget : Ülo,Velberg,Hillar Mura,Karl Könisbergi,Ella Asujärve jt.[2] Tõsi,metsades ei

---

1 EKPA,f.77,nim.3,s.-ü.9,l.28,42,73,82;nim.5,s.-ü.12,l.22,94.
2 EKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.26;f.77,nim.5,s.-ü.12,l.45.

varjanud ennast ainult bandiidid,vaid ka fašistlikust propagandast ärahirmutatud inimesed,kes hiljem legaliseerusid ja asusid oma töö juurde.Mitmete taoliste juhtumitega tuli kokku puutuda Rae valla Täitevkomitee esimehel kommunistlikul noorel Gustav Võrrol.[1]

Maareformi elluviimisel oli kohalike organite tegevuses möningaid vigu.Põhjuseks oli siin asjaolu,et mitmetes külades, kus kommuniste polnud ,olid ka komsomoliorganisatsioonid väikesearvulised ning tunda andis töökogemuste puudumine.Tänu töötavate talupoegade abile ning kommunistlike noorte ja noorte valvsusele ei önnestunud kulakutel ekspropieerimisele kuuluvat põllumajanduslikku inventari ja kariloomi varjata,näiteks : Nõva,Padise ja teistes valdades.[2]

Suureks abiks parteiorganisatsioonidele olid kommunistlikud noored selgitustöö läbiviimisel metsatööde korraldamiseks.Edukalt töötasid metsatöö talgutel Kuusalu metskonnas kommunistlike noorte A.Rebase ja J.Verneri brigaadid,samuti Raasiku valla kommunistliku noore V.Kallaste jt.brigaadid. Ainuüksi Padise valla kommunistlikud noored ja noored töötasid hoogtöö korras üles 500 tihumeetrit metsa.Eeskujuliku töö eest pälvis ELKNÜ Keskkomitee aukirja Nõva valla Vihterpalu metskonna kommunistliku noore Albert Tammejuure juhtimisel töötanud noortebrigaad,kes töötas üles 70 tihumeetrit metsa.Suure organiseerimistöö tegid metsatööde teostamisel ära ELKNÜ Kolga (vallakomitee sekretär R.Peskmann),Nissi (V.Peterson), Köue (J.Silm) ja Keila (E.Parisnik) vallakomiteed.Aktiiset toetust leidis ka ELKNÜ Kernu vallakomitee üleskutse

---

1 "Noorte Hääl" nr.57,10.märtsil 1945; EKPA,f.77,nim.5, s.-ü.22,l.11.

2 "Harju Elu" nr.28,12.märts 1971.

köigile Harjumaa noortele aidata kaasa metsade taastamisele ja hooldamisele.[1]

Nimetamisväärne oli kommunistlike noorte ja noorte abi sõjajärgsel viisaastakul küla elektrifitseerimisel. Seoses ÜLKNÜ 3o. aastapäeva tähistamisega alustasid kommunistlikud noored ja noored Kotka ja Saunja hüdroelektrijaama ehitamist. Lühikese aja jooksul võttis ehitustöödest osa üle 7oo kommunistliku noore ja noore ,kes töötasid Saunja hüdroelektrijaama ehitusel ühtekokku 29oo töötundi.[2] Kolga,Keila,Kuivajõe valla noored osutasid tõsist abi Kotka hüdroelektrijaama rajamisel,Kernu valla noored kohaliku elektrijaama rajamisel jne.

Sõjajärgsetel aastatel oli vabariigi partei- ja nõukogude organite tähelepanu suunatud maal põllumajanduse kollektiviseerimisele. Esimesed viis kolhoosi vabariigis asutati (Saaremaal,Tartumaal,Võrumaal,Valgamaal,Lännemaal) 1947. aasta teisel poolel. Massiline kollektiviseerimine algas poolteist aastat hiljem ja jõudis lõpule põhiliselt 1951. aastaks.[2] Kolhooside asutamisel oli iseärasuseks ja raskuseks märkimisväärse hulga talupoegade eelarvamus kolhooside vastu,mis oli eesti kodanluse ja ka fašistide käsilaste kestva Nõukogude vastase propaganda tulemus. Kollektiviseerimise eel ja selle esimestel aastatel suunati kõrvuti teiste maakondade noortega ka paljud Harjumaa kommunistlikud noored õppima Vabariiklikku Parteikooli,mis aitas tugevdada komsomoli juhtivat kaadrit ja mille tagajärel paranes maanoorte ja talupoegade hulgas tehtav selgitustöö.

---

1 EKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.17-18;f.77,nim.5,s.-ü.12,l.1, 5;nim.7,s.-ü.1o,l.19;"HarjuElu" nr.58,2o.mai 1947.

2 EKPA,f.31,nim.16a,s.-ü.9o,l.5.

3 Meie komsomol ,lk.2o1.

Keila valla noored Kotka hüdroelektrijaama ehitusel
1948.aasta sügisel
paremalt esimene - Harjumaa TSN Täitevkomitee esimees
N.Turkestanov

Keila valla noored Laitse raadiojaama ehitusel
1948.aasta kevadel

Esimene kolhoos "Sangar " loodi Harjumaal Harku vallas 1948.aasta veebruaris kommunistlike noorte Ljuba Lillaku, Salme Reinde ja Helga Kariku energilisel tegutsemisel.Aktiivselt võttis teiste Harku valla kolhooside moodustamisest osa Harku vallakomsorg Helja Vitsur. Aprillis 1948 oli maakonnas viis kolhoosi ("Sangar","Kalev","Edasi","Ühiselu","Uus Elu"), kusjuures kosmoliorganisatsioonid tegutsesid kahes (ka "Kalevi" kolhoosis),peagi lisandus "Uus Elu " kolhoosi komsomoliorganisatsioon.Kommunistlikest noortest kuulusid kolhooside initsiatiivgruppidesse H.Petrauts Nissis,Ü.Velberg Kehtnas, Klaamann ja Laurberg Hattus.[1] Tegelikult ei suutnud maakonna komsomoliorganisatsioon täita köiki neid vastutusrikkaid ülesandeid,milliseid usaldas talle maakonna parteiorganisatsioon külaelu sotsialistlikul ümberkujundamisel.Tõsi,takistuseks komsomoliorganisatsioonide loomisel vastloodud kolhoosides oli ka nimetatud majandite väikene ulatus (moodustatud sageli paari-kolme küla baasil). ELKNÜ Keskkomiteele esitatud informatsioonis on toodud järgmised andmed: maakonnas kolhoose moodustatud 28 vallas kokku 321,komsomoliorganisatsioonid tegutsesid 51 kolhoosis; kommunistlikke noori oli valitud esimeesteks üks,kolhooside juhatustesse liikmeteks 23 ,töötasid brigadiride ning lülivanematena 2o.[2]

ELKNÜ IV kongress (jaanuar 1949) pööras tõsist tähelepanu komsomoli osavõtule kollektiviseerimisest,tema osale kolhooside majanduslikus ja poliitilises tegevuses.Kommunistlike noorte ülesandeks oli koos kommunistidega osutada igakülgset abi vastloodud kolhooside majanduslikul kindlustamisel

---

1 EKPA,f.77,nim.9,s.-ü.1,l.22,23; s.-ü.8,l.1o.

2 EKPA,f.31,nim.16a,s.-ü.162,l.2-52(kokku arvestatud).

Pärast kongressi otsuste läbiarutamist kohtadel olukord mõnevõrra muutus ning mitmed kommunistlikud noored oma tubli tööga aitasid sellele märkimisväärselt kaasa.Näiteks:"Kalevi" kolhoosis täitis edukalt oma ülesandeid revisjonikomisjoni liikmena kommunistlik noor Heldur Petrauts.Zdanovi nim.kolhoosis võitis üldise lugupidamise kommunistlik noor Juhan Soito.Koos naisega astus ta esimeste seas kolhoosi,võttis aktiivselt osa kevadkülvi läbiviimisest ,oli parim niitja heinamaal,tööriistade remontimine edenes tema käes jõudsalt. 1949.aastal töötas ta välja 45o normipäeva.Juhan Soito pere teenis ligi 3,5 tonni vilja,niisama palju kartuleid ja üle 4ooo rubla raha.[1] Paljude aastate vältel töötas tublilt "Uus Elu" kolhoosi loomakasvatusfarmis endine taluteenija kommunistlik noor Vilma Liiver.1949.aastal töötas ta välja 57o normipäeva ja lüpsis aastas keskmiselt 46oo kg piima lehma kohta. Vilma Liiver valiti ÜLKNÜ XI kongressi delegaadiks.[2]

Saue vallas ja Ääsmäel asus ürituse etteotsa kommunistlik noor Valter Vahur.Värsked kolhoosnikud valisid ta esimeheks,küsimata, kuidas noormees ,kes oli kaotanud käed fašistide miine kahjutuks tehes ,ühismajandit juhatama hakkab. Kommunistlik noor Valter Vahur tuli oma ülesannetega toime.[3]

Prangli saare kommunistlikud noored moodustasid initsiatiivgrupi,millest võttis osa 11 ÜLKNÜ liiget ja jaanuaris 1949 moodustati siin "Noore Kaardiväe " kolhoos ,ühismajandi esimeheks valiti kommunistlik noor T.Priisalm.

Kuid nii mõnedki komsomoliorganisatsioonid ei suutnud

---

1 "Noorte Hääl" nr.5,7.jaanuar 195o.
2 EKPA,f.31,nim.16a,s.-ü.9o,l.29-3o.
3 "Harju Elu" nr.72,9.juunil 1966.

asutatud kolhoosidele olla nende kindlustamisel toeks.Sageli ei saadud aru kulakute riugastest ega osatud neid paljastada. Tunda andis selgepiirilise arusaamise puudumine partei- ja nõukogude organite poliitikast talupoegade erinevate sotsiaalsete gruppide suhtes.Vaatamata nende küsimuste keerukusele ja raskusele tegi valdav enamus kommunistlikke noori neist õiged järeldused ning aitas jõudumööda kaasa kohalikele parteiorganisatsioonidele nende riiklike ülesannete lahendamisel (Rävila, Kuivajõe,Varbola,Iru,Jõelähtme jt.valdade kommunistlikud noored ELKNÜ vallakomiteede energilisel juhtimisel).

Nimetamisväärset abi maakonna parteiorganisatsioonile osutasid kommunistlikud noored ja noored taastamistööde läbiviimisel.Aastatel 1945-1947 töötasid teeparandustöödel kümned noortebrigaadid Jõelähtme,Kuusalu,Padise,Anija ,Saue ja teistes valdades. "Kõik harjulased 2o.-27.juunini teetööde suurtalgutele!" -selline üleskutse leidis maakonna noorte poolt Eesti NSV XII üldlaulupeo eel (1947.aastal) arvulist järgimist.Arvestades Keila-Joa silla suurt tähtsust,otsustasid Nissi valla kommunistlikud noored töötada silla ehitustöödel 6oo töötundi ning kutsusid üles ka teiste valdade noori järgnema nende eeskujule.Noorte abiga taastati Keila linn,korrastati ja remonditi Nissi,Kohila,Jõelähtme jt.rahvamajad ning Keila kultuurimaja. Tõsist abi koolimajade remonttöödel osutasid kommunistlikud noored tööjõuga ja materiaalsete vahendite muretsemisel Prangli saarel,Nissis,Kohilas ja mujal.[1]

1.EKPA,f.77,nim.3,s.-ü.9,l.32,44,1o2; nim.5,s.-ü.12,l.112; "Harju Elu" nr.72,18.juuni 1947; "Noorte Hääl" nr.3o2, 24,september 1968.

Maakonnas oli igale asutusele,ettevõttele eraldatud objektid taastamistööde teostamiseks,lisaks olid välja kuulutatud komsomoliobjektid. Üheks selliseks oli Laitse Raadiojaama ehitus,kuhu komsomoli vallakomiteed vastava graafiku alusel saatsid oma noori pühapäevakutele.Ehitusel puututi kokku suurte raskustega.Töö tuli teha käsitsi,hobustega, sageli puudusid vastavad tööriistad ja need tuli kodust kaasa võtta,muret valmistas toitlustamise organiseerimine.Kuid raskustes noored karastusid ning ehitustööd kulgesid edukalt.Põhiliselt valmis Laitse Raadiojaama ehitus 1949.aastal.[1] Aktiivselt võtsid maakonna noored osa üleliidulisest pühapäevakust ÜLKNÜ 3o.aastapäeva eel (24.oktoober 1948). Noorte osavõtt taastamis- ja ehitustöödest süvendas neis seltsimehelikkuse ja kollektiivsuse tunnet,aitas tihendada sidemeid maa ja linna vahel.

Alustades uuesti tööd terveksjäänud ja vähem kannatada saanud ettevõtetes,tuli esialgu kokku puutuda suurte raskustega: tööle oli asunud palju uut kaadrit,kel sageli puudusid kogemused,muret valmistas elamispinna ,transpordi,isegi riiete ja toidu küsimus.

Eesti NSV I noorsookongressil 1945.aasta veebruaris juhiti tähelepanu individuaalse sotsialistliku võistluse arendamisele ja kogu töötava noorsoo kaasahaaramisele sotsialistlikku võistlusse.Esimesed noortebrigaadid moodustati Järvakandi Tehastes,"Eesti Fosforiidi" ja Kehra Tselluloositehases.Noortebrigaadid täitsid pidevalt oma tööülesandeid 19o- 2oo protsendiliselt, Järvakandi Tehaste noortebrigaad saavutas klaasivalmistamise alal uue vabariigi rekordi.

---

1 E.Lepa mälestused ,autori valduses;EKPA, f.77, nim.9, s.-ü.1,l.36.

Edukalt võtsid noored osa Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 28.aastapäevale pühendatud sotsialistlikust võistlusest.Kommunistlikud noored ja noored Järvakandi ja Kehra tehases olid abiks sotsialistlike kohustuste vastuvõtmisel ja kollektiivlepingute sõlmimisel,aktiivselt lülitusid omavahelisse võistlusse "Viisaastak-nelja aastaga !" Raskusi noorte töö organiseerimisega tuli ette Ellamaa energiarajoonis, kus tehase direktsioon suhtus eelarvamustega noorte ettevõtmistesse.Samas täitis kommunistlik noor A.Jürgenson oma tööülesandeid pidevalt 140- 160 protsendiliselt.[1]

Maakonna tööstusettevõtted arendasid hoogsalt võitlust viisaastaku (1946-1950) plaanide eduka täitmise eest,kõigi töönäitajate parandamise eesmärgil.1948.aasta alguses oli maakonna 86 noorele omistatud stahhanovlase ja lööktöölise asutav nimetus.Teistele eeskujuks oli Ellamaa Energiarajooni Turbatöästuse traktorist kommunistlik noor J.Vikolainen,kes täitis pidevalt oma töönorme 250- 300 protsendiliselt.[2] Maakonna noorte tööliste hulgas tugevnes distsipliin, süvenes võitlus materjalide ja energia kokkuhoiu eest.Noorte kaadri ettevalmistamisel andsid oma osa Vabriku-tehaste kool nr.9 ja 17. Viimase noored aitasid kaasa ka Laitse Raadiojaama ehitusel.

ÜLKNÜ 30.aastapäevale pühendatud sotsialistlikus võistluses andsid "Eesti Fosforiidi" noortöölised riigile 60 tuhat rubla kasumit, kõik kommunistlikud noored täitsid selle päeva tähistamiseks aastase töönormi.Järvakandi Tehaste kommunistlikud noored stahhanovlased L.Laasma ja E.Tuur ning Kehra tehasest kommunistlik noor Ivanova täitsid 6.aasta töönormi.[3]

---

1 EKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.19; f.77,nim.3,s.-ü.9,l.9,23; nim.9,s.-ü.1,l.7,50.

2 Sealsamas,l.20 ; s.-ü.8,l.32.

3 Sealsamas,f.31,nim.16a,s.-ü.90,l.27.

Vajalikuks ürituseks oli osavõtt vabariiklikust töölisnoorte tootmistehnilise õppuse ja elutingimuste ühiskondlikust ülevaatusest (1947.aastal),mille käigus kohalikud komsomoliorganisatsioonid koos ametiühinguorganisatsioonidega aitasid kõrvaldada ree puudusi,millised olid takistuseks noorte tootmisalases tegevuses.Ülevaatus aitas kaasa kommunistlikke noorte ja noorte initsiatiivi kasvule,tõstis noorte huvi ettevõtete tootmisalaste ja ühiskondliku elu probleemide vastu. Pidevalt suurenes komsomoli osa võitluses tootmisplaanide täitmise, tööviljakuse tõstmise,töölisklassi tööalase ja poliitilise aktiivsuse suurendamisel.

2. Komsomoliorganisatsiooni osa ideoloogilises kasvatustöös ja kultuur-massilise töö organiseerimisel

Sõjajärgsetel aastatel kerkis ideoloogilise töö läbiviimisel esile rida iseärasusi ja raskusi : tunda andsid kodanliku ideoloogia mõjud,millele hitlerliku okupatsiooni perioodil lisandus fašistlik ideoloogia oma võltsi ja moonutatud seletusega Kommunistliku Partei ja Nõukogude riigi poliitikast, mitmesuguste kanalite kaudu imbus Eestisse ka Lääne-Euroopas varjupaiga leidnud eesti kodanlike emigrantide reaktsiooniline mõju. Ideoloogilise tööga seotud küsimused olid pidevalt päevakorras nii partei-kui ka komsomoliorganisatsiooni pleenumitel,bürooistungitel,aktiivi nõupidamistel.[1]

---

1 Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost,III, lk.282.

Maakonna partei- ja komsomoliorganisatsiooni ees seisis raske ülesanne : kõrvuti majanduslike ja organisatsiooniliste küsimuste lahendamisega kujundada maakonna elanikkonna marksistlikku maailmavaadet, avardada tema poliitilist silmaringi,suunata võitlust kodanliku natsionalismi iganditega ning asuda võitlusse nende kandjatega.

Laialdaseks propaganda- ja agitatsioonitöö vahendiks kujunes partei- ja komsomolipoliitharidusvõrk.Kui pärast maakonna vabastamist 1944.aasta septembris tuli põhilise poliitilise selgitustöö läbiviimise raskus kanda operatiivgrupi liikmetel ning partei- ja komsomolikomitee töötajatel, siis õige pea suudeti kaasa haarata hulgaliselt aktiivi. Maakonna valdades ,tehastes,kutsealuste punktides viidi läbi vestlusi,noortekoosolekuid,küsimuste-vastuste-õhtuid.Kõigis vastloodud komsomoliorganisatsioonides alustasid tööd ÜLKNÜ põhikirja õpperingid.1945.aasta mais kuulus 24 komsomolipoliitringi 35o noort.Õpiti ÜLKNÜ ja ÜK(b)P ajalugu,V.I.Lenini elulugu,konstitutsiooni.Mitmetes valla komsomoliorganisatsioonides rakendati edukalt iseseisva õppuse läbiviimist.[1] Järgnevate aastate jooksul täiendati maakonna komsomolikomitee juhtimisel pidevalt komsomoli poliitharidusvõrgu süsteemi ja laiendati tema mõju noorte hulkades. Samas esines selles töös rida tõsiseid raskusi.Mõningates vallakomiteedes suhtuti poliitharidusvõrgu komplekteerimisse formaalselt,ei arvestatud kuulajate huvisid ega nende ettevalmistust,ei kindlustanud õppuste vajalikku taset,mis omakorda oli seletatav puudustega propagandistide kaadri valikul.Taolisi puudusi esines Kõnnu, Peningi,Saue,Tõdva,Iru jt.vallakomiteede töös. Oluliseks

---

1EEKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.13 ; f.77,nim.9,s.-ü.1,l.13: f.31,nim.16a,s.-ü.9o,l.5.

probleemiks oli võitlus poliitringidest väljalangemise vastu ning poliitharidusvõrgu regulaarse tegutsemise eest ,millele pidevalt juhiti tähelepanu maakonna komsomoliorganisatsiooni konverentside,komsomolikomitee büroode ja aktiivi vastavasisulistes otsustes.Järjekindlat abi komsomoli poliitharidusvõrgu tööle osutasid kohalikud parteiorganisatsioonid.Arvuliselt kommunistlikke noori ja noori hoarati kaasa parteiharidusvõrgu töösse.

Noorte ideelis-poliitilises kasvatustöös tõusis 4o-ndate aastate lõpul teravalt päevakorda noorte üldhariduslik taseme küsimus,mille tõstatas ELKNÜ III kongress,seades noorte ette ülesande : "Kõik noored ,kes ei oma 7.klassilist haridust ja lõpetamata keskharidust- edasi õppima ! " Kuigi Harjumaal rakendati esialgse kolme töölisnoore kooli asemel tööse viis (Kehra,Rapla,Kohila,Järvakandi,Klooga) kokku 258 õpilasega,oli neis kommunistlikke noori vaid 26.Veelgi halvem olukord valitses maanoorte koolide avamisega. 1.jaanuari 1949 seisuga puudus aga vajalik 7-klassiline haridus 7oo ÜLKNÜ liikmel (arvel 1287 ÜLKNÜ liiget).[1] Seega kerkis komsomoliorganisatsiooni ette väga tõsine probleem,mis vajas järgnevate aastate jooksul lahendamist.

Kõrvuti poliitharidusvõrgu organiseerimisega pööras maakonna partei- ja komsomolikomitee suurt tähelepanu loengulisele propagandale,massilisele agitatsioonitööle,ajakirjandusele,kultuurhariduslike asutuste ideelis-kasvatusliku osatähtsuse suurendamisele.Ainuüksi maakonna komsomolikomitee töötajatel tuli aastatel 1945-1946 esineda noortele 248 suu-

---

1 EKPA,f.31,nim.16a,s.-ü.9o,l.11-13

rema loengu,vestlusega mitmesugustel teemadel, mis puudutasid Nõukogude riigi sise- ja välispoliitikat,Kommunistliku Noorsooühingu osa Nõukogude riigi sõjalise ja majandusliku võimsuse kindlustamisel jne.Eriti tunti huvi mitmesuguste populaarteaduslike loengute vastu. Suur puudus valitses kvalifitseeritud lektoritest ja seetõttu kujunes kindel lektorite grupp komsomolikomitee juurde alles 1947.aastal.[1] Tublit täiendust nii propagandistide kaadri kui ka lektorite ettevalmistamisel andis komsomoli maakonnakomitee poolt organiseeritud pikemaajaline propagandistide kursus, samuti osavõtt poliitkoolide tegevusest valdades ,millised töötasid parteiorganisatsioonide juhtimisel. Pärast Vabariikliku Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu loomist 1947.aastal suunati mitmed võimekamad noored lektorid osa võtma ühingu tööst.

Massiline poliitiline töö omandas laia ulatuse elanikkonna hulgas NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste ettevalmistamise ja läbiviimise käigus 1946.aasta algul.Maakonnas võttis valimiste ettevalmistamisest ja läbiviimisest osa 4oo noort agitaatorit,neist 19o ÜLKNÜ liiget.Komsomoli-algorganisatsioonide äefluse all oli 6o agitpunkti ja valimisjaoskonda.Edukalt viidi läbi noorte valijate õhtud Kuusalus,Kehras,Raplas,Nõval. Ühija valla kommunistlikud noored aitasid valimisõhtut korraldada Aegviidus Eesti Laskurkorpuses.Tegutsesid NSV Liidu konstitutsiooni ja valimismäärustiku õpperingid,toimusid kohtumised saadikukandidaatidega.[2] Ulatuslik ettevalmistustöö viidi läbi ka 1947.aasta veebruaris toimunud Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste eel.Suure organiseerimistöö tulemusena

---

1 EKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.14.
2 Sealsama,l.15; f.77,nim.5,s.-ü.12,l.31-34,51.

võttis maakonnas valimistest osa 99,7 ning hääletas üles-seatud kandidaatide poolt 97,o9 protsenti valijaist.Suureks tunnustuseks maakonna komsomoliorganisatsioonile oli ELKNÜ Harjumaa Komitee I sekretäri Eela Söstrametsa valimine Eesti NSV Ülemnõukogusse (Saue valimisringkond nr.21).[1]

Edukalt kulgesid valimised kohalikesse nõukogudesse 1948.aastal.Noorte agitaatorite arv oli nüüd kahekordistunud võrreldes 1946.aastaga.Valimisjaoskonna liikmetena olid kaasa haaratud 1o42 noort ,neist 2o7 ÜLKNÜ liiget. 76 kommunistlikust noorest saadikukandidaadist valiti rahvasaadikuteks maakonna nõukogusse 5,valdades 36 ,külanõukogudes 3o ja alevinõukogudes 3 ÜLKNÜ liiget.[2]

Mälestusväärseks sündmuseks 1945.aastal kujunes maakonna noortele ja kogu elanikkonnale 14.juuni, kui Eesti Laskurkorpuse saabus tagasi Kuramaa lahinguväljadelt.Selle päeva tähistamiseks tegid hoolikaid ettevalmistusi Kohila,Varbola, Kernu, Rapla ja Saue valla noored.Kohilasse saatsid vapraid võitlejaid tervitama ka Anija valla kommunistlikud noored ja noored oma delegatsiooni.[3] Suurejooneliselt tähistati maakonnas Eesti NSV 5.aastapäeva : miitingud ja rahvapeod toimusid Loksal,Kehras,Alaveres ,Kuivajõel,Harkus,Nissis ja Nõval - ühtekokku 89 erinevas paigas .[4]

Kõrvuti majanduslike ja poliitiliste ülesannete lahendamisega pööras maakonna parteiorganisatsioon suurt tähelepanu kultuuri- ja sporditöö arendamisele.Kommunistlike noorte

---

1 EKPA,f.77,nim.7,s.-ü.1o,l.7; "Harju Elu" nr.7,16.jaanuar 1947 (märkus: E.Söstrametsa õppis tol ajal Vabariiklikus Parteikoolis).

2 EKPA,f.77,nim.7,s.-ü.1o,l.12.

3 Sealsamas,nim.3,s.-ü.9,l.32.

4 Sealsamas,l.21; "HarjuElu" nr.55,19.juuli 1945;nr.57, 26.juuli 1945.

algatusel rakendati kunstilise isetegevuse ringid töösse Nõval,Kehtnas ja Raplas.Rahvamajade juhatajatena töötasid kommunistlikud noored Ellen Soosalu Raasikul,Elvi Oidsalu Keavas jt.Rahvamajade tööst võtsid kommunistlikud noored ja noored aktiivselt osa Nissis (vallakomitee sekretär V.Peterson),Kernus (U.Kits),Padisel (L.Jõerand). Hoogu isetegevusringide tööle andis maakonnadliku laulupäeva ettevalmistamine ja läbiviimine (juunis 1946 ,Aruküla).Elevust maakonna kultuuriellu töi XII üldlaulupidu ning sellele eelnenud laulupäevad Keilas,Kuusalus,Padisel,Kehras ja Nissis.[1]Kõrvuti suuremate ürituste korraldamisega tuleb märkida arvukate isetegevusõhtute,kohtumiste läbiviimist.Edukalt esinesid Järvakandi Tehaste ja Anija valla noorte isetegevusgrupid nii kohapeal kui ka teistes maakonna rahvamajades ning sõjaväeosas.

Kui maakonna noorte osavõtt rahvamajade ja klubide tööst ei olnud eriti massiline,siis seda aktiivsemalt haaras noori kaasa sporditegevus.Kohe pärast maakonna vabastamist algas vilgas spordielu reorganiseerimine,milles osutasid suurt abi valdade,tehaste,koolide kommunistlikud noored. Ülesanne : taastada kehakultuurikollektiivid,korrastada spordiväljakud,võimlad,muretseda spordiinventar,kõige sellega tulid 1944.aasta lõpul edukalt toime Kehra tehase,"Eesti Fosforiidi",Järvakandi tehase,Keila,Kohila valla ning Keava ja Turba noored.Sporditöö initsiaatoriteks olid kommunistlikud noored L.Randkar (Raplas),K.Orro (Nissis) jt.Talvel suusavõistluste läbiviimisele rakendati kogu komsomoliaktiiv.

---

1 "Harju Elu" nr.39,1.aprill 1947; EKPA,f.77,nim.7,s.-ü.lo, l.64.

Traditsioonilistest ametiühingu ja komsomoli suusakrossi võistlustest võttis 1945.aastal osa 1663 noort ,neist 93 ÜLKNÜ liiget.Edukalt kulges ka suvehooaja avaüritus--jooksukross(osavõtjaid 2174).Arvuliselt oli osavõtjaid Eesti NSV 5.aastapäevale pühendatud spordivõistlustel Jõelähtmes ja Keilas.Suurepäraseks ürituseks kujunes 12.augustil(1945) kehakultuurlaste päevale pühendatud sportlaskonna propagandateatejooks marsruudil: Keila-Saue-Pääsküla-Nõmme-Tallinn, kahekümne maakonna parima jooksja osavõtul.[1]

Harju Kehakultuuri ja Spordikomitee ,maakonna spordiaktiivi ja ELKNÜ Maakonnakomitee toetusel viidi läbi rida üritusi ka kohtadel ja kollektiivide vahel,rakendati tööle spordisektsioonid,viidi läbi õppus-seminare kollektiivi esimeestele ning treener-instruktoritele.Vastavalt ELKNÜ Keskkomitee büroo otsusele viidi 1947.aasta algul läbi spordiehituste ja ürituste kontroll. 25.aprillil 1947 toimus VSÜ " Jõud" maakonna organisatsiooni I konverents.Kohalike komsomoliorganisatsioonide tegevusel ja suunamisel moodustati VSÜ "Jõud" kohalikud kollektiivid Raasikul,Hattus,Kernus, Anijal,Padisel,Jõelähtmes,Turbas ja mitmetes teistes paikades. Üldse tegutses maakonnas sel ajal kolm spordiühingut: "Jõud","Spartak" ja "Kalev".Kehakultuurikollektiivi esimeestena täitis ülesandeid 23 ÜLKNÜ liiget, 41 ÜLKNÜ liiget kuulus kollektiivide juhatustesse kohapeal.[2]

Parimad kollektiivid töötasid kindla tööplaani alusel ja koondasid enda ümber enamuse ümbruskonna spordihuvilisi

---

1 EKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.22-25 ; "Harju Elu" nr.3,1.märts 1945; nr.63,9.august 1945; nr.64,11.august 1945; nr.99, 3.november 1945.

2 EKPA,f.77,nim.5,s.-ü.12,l.6,18,35; nim.7,s.-ü.10,l.41.

noori , üheks taoliseks oli Keila "Spartaki" kollektiiv ,kes ühiskondliku aktiivi abiga tegi palju ära kohalike spordiehituste ,mänguväljakute ja ujula rajamisel.Sisukalt kulges sporditegevus Kuivajõe valla "Jõud" organisatsioonis (ELKNÜ vallakomitee sekretär ja kehakultuurikollektiivi nõukogu esimees Uno Rammi).1948.aastal kuulus maakonna kehakultuurikollektiivide koosseisu ligikaudu 3500 noort.Sõjalis-patriootliku ühingu - OSOAVIAHIMI tööst võttis osa 1058 noort, neist kommunistlikke noori 360 ning Punase Risti algorganisatsioonide tegevusest 1500 noort ,neist 150 ÜLKNÜ liiget.[1]

Vaatamata mõningatele edusammudele noorte ideelis-poliitilisel kasvatamisel ja kultuur-massilise töö organiseerimisel, esines veel rida olulisi puudusi.Mitmed komsomoli-algorganisatsioonid ei arendanud küllaldast võitlust kodanlik-natsionalistliku ideoloogia vastu ega andnud vajalikku vastulööki selle ilmnemisele.Nendele puudustele juhtisid tähelepanu 1950.aastal toimunud EK(b)P Keskkomitee VIII pleenum,ÜLKNÜ Keskkomitee oma otsuses "ELKNÜ Keskkomitee tööst", ELKNÜ Keskkomitee VIII pleenum ,samuti ELKNÜ Harjumaa organisatsiooni III konverents.Maakonna komsomoliorganisatsioonide esmaseks ülesandeks oli võitlus kommunistlike noorte ja noorte ideelis-poliitliste ning üldhariduslike teadmiste taseme tõusu eest, võitlus kapitalistlike igandite ,kodanlik-natsionalistliku ideoloogia ja usuliste eelarvamuste vastu noorsoo teadvuses.

---

1 EKPA,f.77,nim.9,s.-ü.1,l.16,63; nim.5,s.-ü.12,l.13; f.31,nim.16a,s.-ü.90,l.18.

3.Koolide pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonide tööst

Sõjajärgsetel aastatel tegi maakonna parteiorganisatsioon koos komsomoli- ja teiste ühiskondlike organisatsioonidega palju ära uue nõukogude koolisüsteemi tugevdamisel ja edasiarendamisel.Pärast maakonna vabastamist fašistlikest okupantidest avas suur osa koole oktoobris 1944 õpilastele oma uksed.Maakonnas alustas tööd 119 kooli (32 algk, 86 mittetäielikku keskkooli ja Rapla keskkool) ühtekokku 8847 õpilasega.[1] Tõsist abi osutasid pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonide taastamisele ja nende töö organiseerimisele Anija,Harku,Saue,Kuusalu,Nõva,Jõelähtme,Keila,Raasiku,Ravila ja Tõdva valla komsomolikomiteed ning kommunistlikud noored.

1944/ 1945.õppeaasta möödus kõikjal pioneeride organiseerimise tähe all.Kui 1945.aasta jaanuaris oli maakonnas pioneere 515,siis sama aasta mais kuulus maakonna 93 pioneerirühma ja 183 -salga koosseisu juba 2o15 pioneeri.Vanempioneerijuhtidena alustasid tegevust kommunistlikud noored Linda Könisberg Saue vallas,Ilse Metsar Keilas,Linda Lehiste Anija,Ester Lehiste Kohila,Evi Kuik Iru ja Asta Muddi Rapla vallas.jt.[2]Pioneerikoondustel õpiti pioneeritraditsioone, -ajalugu,määrusi ja sümboolikat.Toimusid vestlused Nõukogude Liidust,teistest liiduvabariikidest,pioneeridest kangelastest.Arvuliselt viidi läbi mitmesuguseid temaatilisi koondusi. Edukalt esinesid pioneerid-isetegevuslased mitmesuguste täht-

---

1 "Harju Elu " nr.6,1o.märts 1945.

2 EKPA,f.77,nim.3,s.-ü.9,l.2,11,15 ; f.31,nim.11,s-ü.97,l.2o; nim.4,s.-ü.16,l.2o.

päevade puhul rahvamajades ja klubides korraldatud pidulikel aktustel. 1945.aasta kevadel toimunud I koolinoorsoo olümpiaadile esitasid kooliõpilased üle 3600 mitmesuguse käsitöö eseme ja joonistuse.Üldse võttis olümpiaadist ,milline viidi läbi piirkondade kaupa: Keila,Kolga,Tallinna,Kehra ja Kose piirkonnas ,osa üle 1200 õpilase.[1]

Aktiivselt võtsid pioneerid,kommunistlikud noored ja teised kooliõpilased osa mitmesugustest maakondlikest üritustest: talvel olid abiks küttepuude varumisel,kevadel kooliümbruse korrastamisel,vanarauа kogumisel.Edukalt kulgesid nn.metsapäevakud metsakultuuride külvamiseks,puude istutamiseks,taimelavade kaevamiseks ja rohimiseks.Agaralt võtsid kooliõpilased osa kevadkülvi ettevalmistamisest,aitasid taludes läbi viia seemneidanevusproove,kogusid tuhka.Suveperioodil võtsid pioneerirühmad osa umbrohutõrjest,ravimtaimede kogumisest,taimede kollektsioneerimisest, löid agaralt käed külge koolide remondi kümnepäevakutel,koolide spordiväljakute rajamisel jne.Sügisel aitasid kooliõpilased viljakoristustöödel kaasa viljapeade kogumisel,abistasid punaarmeelaste perekondi ka teiste koristustööde läbiviimisel.

1945/ 1946.õppeaastal võtsid pioneerid aktiivselt osa NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste ettevalmistamisest ja läbiviimisest,korrastasid valimisjaoskondi ja -punkte,esinesid isetegevuskontsertidega selgituskoosolekutel.Timuri-liikumise algatajateks olid Lagedi mittetäieliku keskkooli pioneerid L.Lebrehti juhtimisel.[2] 1948.aastal esitasid Aruküla pioneerid üleskutse kõigile vabariigi pioneerimalevatele koguda kuuse-

---

1 EKPA,f.77,nim.3,s.-ü.9,l.18,33.

ja männikäbisid ning võtta osa metsakülvi ja istutamise hoogtööpäevakutest. Pioneerid aitasid kaasa kolhoosiliikumise arendamisele : võtsid osa kolhooside raamatukogude rajamisest ning olid abiks täiskasvanutele jõukohastel töödel.

22.septembril 1946 Tallinna vabastamise teisel aastapäeval viidi "Estonia" kontserdisaalis läbi Tallinna ja Harjumaa pioneeride kokkutulek, millest võttis osa 15o maakonna pioneeri. Parimaks pioneerimalevaks Harjumaal tunnistati Aruküla pioneerimalev (vanempioneerijuht Sulumägi), kellele anti üle maleva lipp ning malevale omistati Johannes Lauristini nimi. Edukalt kulges pioneeritöö ka Kehra, Lagedi, Keila, Nissi jt. koolides. Kommunistlikke noori oli 1946.aasta kevadel 112 kooliõpilast, komsomoliorganisatsioonid olid moodustatud Kehra, Kohila, Järvakandi, Vihterpalu mittetäielikus keskkoolis, Rapla Keskkoolis, Kehtna Kodumajanduse koolis ja Uuemõisa Põllumajanduse tehnikumis.[1]

Pioneerid ja kommunistlikud noored aitasid koolides kaasa õppetöö ja käitumise parandamisele. Rühma- ja salgakoondustel ning komsomolikoosolekutel arutati sageli edasijõudmist õpinguis ning ühiskondlike ülesannete täitmist. Arenes salkadevaheline võistlus parimate tulemuste eest õppetöös, spordis ja ühiskondlike ülesannete täitmisel.

Harjumaa pioneeride II kokkutulek algas Arukülas 15.juunil 1947. Osavõtjaid oli ligi 3oo pioneeri 24 koolist.[2] Kokkutulekule eelnesid tõsised ettevalmistused : omandati pioneerierialasid, õpiti tundma morset, semafori, teemärke, toimus riviline ette-valmistus. Kokkutulekul oli avatud ka

---

1 EKPA, f.31, nim.11, s.-ü.97, l.21-22, f.77, nim.3, s.-ü.9, l.71; nim.5, s.-ü.12, l.18.

2 Seal samas, nim.7, s.-ü.1o, l.2o, 4o.

pioneeride käsitööde näitus.Üldkokkuvõttes oli ka seekord parim Aruküla J.Lauristini nim.pioneerimalev,järgnesid Järvakandi ja Ohtu mittetäieliku keskkooli pioneerimalevad.

1948/1949.õppeaastal kulges edukalt pioneerirühmade vaheline võistlus-ülevaatus Nõukogude armee 3o.aastapäeva auks.Võisteldi õppeedukuses,salkade tegevuses,ajakirjanduse tellimises,söjalis-sportlikus ettevalmistamises.Parimaks kooliks õppekasvastustöö alal tunnistati Pikavere mittetäielik keskkool (direktor A.Reinvald),parimaks komsomoliorganisatsiooniks Kohila mittetäieliku keskkooli komsomoliorganisatsioon.[1]

195o.aasta aprillis oli maakonna 115 pioneerimaleva ja 119 pioneerirühma koosseisu koondunud 4314 pioneeri, 5o.õpilaste komsomoliorganisatsioonis oli arvel ligi 4oo ÜLKNÜ liiget.[2] Enam kui kümne kooli juures tegutsesid õpetajate -kommunistlike noorte organisatsioonid. Koolide komsomoliorganisatsioonide ees seisis ülesanne : veelgi kindlamalt aidata kaasa poliitilise kasvatustöö parandamisele koolides, saavutada ,et iga kommunistlik noor ja pioneer oleks eeskujuks töös ja õpinguis;õpetajatel -kommunistlikel noortel järjekindlalt võidelda õppetöö kvaliteedi ja poliitilise kasvatustöö taseme tõstmise eest,aktiviseerida õpilaste osavõttu koolivälisest tööst.

---

1 EKPA,f.77,nim.7,s.-ü.1o,l.4o.
2 Samas,nim.11,s.-ü.86,l.17o.

4. Komsomoli organisatsiooniline tugevnemine

ELKNÜ Harjumaa Komitee alustas tööd vabastatud maakonnas 1944.aasta septembris.Pärast algorganisatsioonide moodustamist ning nende sisemist tugevdamist maakonna suuremates keskustes ja ettevõtetes,oli maakonnakomitee ülesandeks laiendada komsomoliorganisatsiooni mõju organiseerimata noortele,tõmmata neid kaasa maakonna ees seisvate riiklike ülesannete täitmisele ning valmistada paremaid noori astuma ÜLKNÜ ridadesse.Osades valdades omandasid komsomolialgorganisatsioonid parteiorganisatsioonide juhtimisel lühikese ajaga autoriteedi noorte hulgas.Anija,Rapla, Saue valla kommunistlikud noored suutsid hästi organiseerida noorte osavõttu kevadkülvist,viljaveorumisest,metsatööde kampaaniast.Kus side noortega oli tihe,seal kaasnes ka algorganisatsiooni arvuline kasv.Üldiselt võeti kogu maakonnas esimese tööaasta jooksul kuus ÜLKNÜ ridadesse vastu 15-2o, 1945.aasta teisel poolel ja 1946.aasta algul aga keskmiselt 4o noort.[1] Raskusi organisatsioonide loomisega esines Kuimetsa,Kuivajõe,Juuru ja Varbola vallas.Aeglaselt kulges algorganisatsioonide loomine külanõukogude juures.

Muudatusi maakonna komsomoliorganisatsioonis ajavahemikul detsember 1944 kuni aprill 1946 selgitab tabel 1 :[2]

---

1 EKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.7-9.

2 EKPA,f.77,nim.1,s-ü.3,l.1; nim.3,s.-ü.9,l.1o,22;
f.31,nim.11,s.-ü.97,l.9-1o.

Tabel 1

	15.XII 1944	15.II 1945	1.VI 1945	1.IV 1946
komsomoli-algorganisatsioone	12	18	38	67
neist :				
valdades	5	1o	18	4o
ettevõttes	2	3	5	6
asutustes	4	3	7	6
MTJ-des	1	1	2	2
koolides	-	1	6	7
teisi	-	-	-	6
neist :				
kuni 5-liikmelisi	9	14	18	22
6 - 1o-liikmelisi	3	4	14	22
11- 5o-liikmelisi	-	-	6	23
neis arvel ÜLKNÜ liikmeid	86	7o	247	657

Alates 1946.aasta kevadest said ELKNÜ tegevuse aluseks demokraatliku tsentralismi printsiibid.Tunduvalt paranes vallakomiteede moodustamise tõttu algorganisatsioonide töö. Tänu vallakomiteede kui kollektiivse juhtimise organite energilisele tegutsemisele tõusis algorganisatsioonides sisedistsipliin,kasvas vastutustunne.Samas püüdsid mõned vallakomiteede sekretärid kogu töö ise ära teha,haaramata kaasa laialdast aktiivi.Tulemuseks olid sellisel juhul tõsised raskused organisatsioonilises ja ka poliitilises kasvatustöös. Aprillis 1946 oli vallakomiteesid tööle rakendatud 16,aprillis 1948 aga kõigis valdades (välja arvatud Prangli saar).[1]

1 EKPA,f.77,nim.9,s.-ü.1,l.23; nim.5,s.-ü.12,l.51.

Töö tulemused sõltusid suurel määral kaadri õigest valikust,paigutamisest ja kasvatamisest.Maakonnakomitee töös esines tõsiseid raskusi,kuna kaader sageli vahetus.Töös silmapaistnud seltsimehi edutati partei- ja nõukogude,samuti vastutavale komsomolitööle, suunati koolidesse,kuid esines ka juhtumeid,kus kommunistlik noor tuli ametist vabastada kas ebaväärika käitumise,ankeetandmete varjamise või tööga mittetoimetulemise pärast (organisatsioonilises töös ülesnäidatud saamatuse pärast). Aastatel 1944 - 1946 edutati vastutavale komsomolitööle 41,1947.aastal koguni 73 kommunistlikku noort.[1]

Arvestades kehtinud olukorda omandas maakonnas erilise tähenduse vallakomiteede ja algorganisatsioonide sekretäride süstemaatiline õpetamine.Seminaridel,millised toimusid 1-2 korda kuus,esinesid nii ELKNÜ Keskkomitee ja EK(b)P Harjumaa Komitee töötajad kui ka komsomolikomitee töötajad,maakonna põllumajandusspetsialistid jt.Seminaridel ja nõupidamistel käsitleti komsomolitöö praktilisi küsimusi,tähtsamaid poliitilis-majanduslikke ülesandeid,tööd koolinoortega,kehakultuuri ja sporditöö organiseerimist kohtadel/jne. Mitmed vallakomiteede sekretärid võtsid osa ka ELKNÜ Keskkomitee poolt Vabariikliku Parteikooli juures korraldatavatest seminaridest,samuti õppusest komsomoli maakonnakomitee juures.Kohtadel võtsid vallakomiteede liikmed ja algorganisatsioonide sekretärid osa valla poliitkoolide tööst. Sellise ettevalmistustöö tulemusena suutsid mitmed vallakomiteed edukalt juhtida kogu noorte elu vallas,nii saavutasid häid tagajärgi töös ELKNÜ Nissi (vallakomitee sekretär K.Orro ja V.Peterson), Kuusalu (E.Köster),Kuivajõe (U.Rammi), Saue (K.Maiorov),Padise

---

1 EKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.11; nim.9,s.-ü.1,l.28 ; f.31, nim.16a,s.-ü.9o,l.24.

(H.Veljend),Peningi (H.Liivamaa),Kohila (I.Linnuste),Nõva (V.Roovete),Keila (E.Parisnik),Anija (E.Lehiste)jt.vallakomiteed.

Komsomoli maakonnakomitee korraldusel viidi läbi mitmeid suuremaid aktiivi koosolekuid,nõupidamisi,siseorganisatsioonilise töö küsimused leidsid kajastamist pleenumitel. Esimesed suuremad aktiivi koosolekud viidi läbi 6.-14.detsembrini 1944 Raplas,Keilas ja Kehras(teemal "Maanoorte ülesanded Eesti NSV maareformi elluviimisel").Esimesele maanoorte konverentsile (21.aprillil 1945) järgnes teine maanoorte konverents 16.juunil 1946,päevakorras "Maanoorte ülesanded uue viisaastaku plaani teostamisel"- ettekandja EK(b)P Harjumaa Komitee agitatsiooni-propaganda osakonna juhataja A.Abori. ELKNÜ Harjumaa Komitee organiseerimisel viidi kõigis vallaorganisatsioonides läbi lahtised komsomolikoosolekud ELKNÜ II kongressi otsuste läbiarutamiseks. [1]

Suureks abiks komsomolialgorganisatsioonide tööle oli neid puudutavate küsimuste arutamine maakonnakomitee bürool, mille istungid toimusid regulaarselt reedeti kaks korda kuus. Kuna murettekitavaid küsimusi oli alati hulgaliselt ,jäi nende ettevalmistamise büroole vahel peaaliskaudseks,soovida jättis ka otsuste täitmise kontrolli organiseerimine ,mis omakorda halvas mõningate küsimuste lahendamist.[2] Otsuste täitmise kontroll jättis soovida ka enamuse vallakomiteede töös.Rahule võis jääda Nõva,Jõelähtme,Kohila vallakomitee selleaastse tööga. Pidevalt tõusis komsomolikoosolekute ettevalmistamise ja läbiviimise tase ,kasvas noorte aktiivsus,

1 EKPA,f.77,nim.5,s.-ü.12,l.36,92.
2 Sealsamas,f.31,nim.11,s.-ü.97,.l.12.

Harjumaa vallakomsorgid 1946.aasta mais
Tallinnas seminaril

Grupp Anija valla kommunistlikke noori
1946.aastal

Harjumaa delegaadid ELKNÜ III kongressil (1948)

ELKNÜ Harjumaa komitee büroo istung 1949.aastal
vasakult - G.Sarri,E.Lutsius,E.Kuusküll,L.Kenno,E.Kaup

avardus küsimuste ring.

Komsomoli organisatsiooniline tugevnemine toimus maakonna parteiorganisatsiooni pideval suunamisel ja juhtimisel. Ainuüksi ajavahemikus oktoober 1944 kuni mai 1945 kuulati EK(b)P Harjumaa Komitee bürool kahel korral ära komsomoli maakonnakomitee aruanne. Järgnes partei- ja komsomoliaktiivi ühine nõupidamine (26. juunil 1945), päevakorras " Partei-ja komsomoliorganisatsioonide ülesanded seoses ÜLKNÜ Keskkomitee otsusega ELKNÜ Keskkomitee tööst" [1], ettekandega esines EK(b)P Harjumaa Komitee sekretär A. Päss. 2. septembril 1946 tehti aktiivi nõupidamisel kokkuvõte EK(b)P Keskkomitee XII pleenumi tulemustest ning komsomoliorganisatsioonide ülesannetest, ettekandega esines parteikomitee organiseerimisosakonna juhataja H. Tönisoo.[2] 1947. aasta jaanuaris arutati parteiorganisatsiooni aktiivi nõupidamisel EK(b)P Keskkomitee 14. pleenumi otsuseid komsomolitöö kohta ning märgiti ära Nissi, Juuru, Keila ja Saue valla parteiorganisatsioonide tõsist tähelepanu ja abi komsomoliorganisatsioonide tööle.[3] Ka ELKNÜ Harjumaa Komitee V pleenumi (juuni 1947) päevakorras oli küsimus "Abinõudest komsomoliorganisatsioonide töö tugevdamisest maal".[4] Nimetatud otsuse täitmisel oli edu märgata Peningi, Kolga, Ravila ja Nissi vallakomiteede töös. Komsomoli lahtistel koosolekutel käsitleti EK(b)P Keskkomitee VIII pleenumi tulemusi ning neist tulenevaid ülesandeid. Nimetatud koosolekute läbiviimisele aitasid suurel määral kaasa parteiorganisatsioonide sekretärid, maakonna parteikomitee volinikud kohta-

---

1 EKPA, f. 77, nim. 3, s.-ü. 9, l. 31.

2 Seal samas, l. 82.

3 "Harju Elu " nr. 4, 9. jaanuar 1947.

4 EKPA, f. 77, nim. 5, s.-ü. 12, l. 78.

del ja maakonna komsomolikomitee instruktorid. ELKNÜ Harjumaa Komitee I sekretär Eela Kuusküll kuulus EK(b)P Harjumaa Komitee ja büroo ning ELKNÜ Keskkomitee büroo koosseisu.

Vastavalt EK(b)P Keskkomitee 14.pleenumi otsustele rakendati 1947.aasta märtsis tööle komsomoli maakonnakomitee juurde mittekoosseisulised instruktorid.Edukalt tulid oma ülesannetega toime Gustav Sarri,Pavel Raud ja Harald Allik. Komsomoli maakonnakomitee töötajatena andsid oma panuse komsomoliorganisatsiooni tegevusse Aleksander Valkonen, Eela Söstramets-Kuusküll,Enno Rand.Maimu Kajando,Arveld Kaljukivi,Evald Hallik,Jolanda Rammi, Elmar Kaup jt.Tublide vallakomiteede sekretäridena olid hinnatud Karl Orro,Lehte Raudkar,Elviira Köster,Verner Roovete,Heinrich Paulmann, Salme Sassi-Kokkar,Ester Lehiste,Ksenofont Maiorov,Voldemar Peterson,Uno Kits-Rammi,Helga Kala-Liivemaa ,Ella Parisnik, Leopold Jöerand,Ildor Linnuste ,Sergei Vinokurtsev,Herman Veljend,Helja Vitsur ja paljud teised,kes mitmete aastate jooksul täitsid edukalt vallakomitee sekretäri raske ja austavat ametit.

Nimetatud perioodi jooksul viidi läbi kolm komsomoliorganisatsiooni konverentsi. ELKNÜ Harjumaa organisatsiooni e s i m e n e konverents toimus 2o.-21.aprillil 1946.[1] Konverentsi tööst võttis osa 157 delegaati ,külalistena seltsimehed N.Karotamm ,O.Lauristin,A.Meri,V.Tikunov. 83 konverentsi delegaati olid võidelnud Suure Isamaasõja rinnetel, neist 62 ÜLKNÜ liikmele olid omistatud valitsuse kõrged autasud. Aruandega "ELKNÜ Harjumaa Komitee tööst perioodil 1944 september kuni aprill 1946 " esines ELKNÜ Harjumaa Komitee

---

1 EKPA,f.31,nim.11,s.-ü.97,l.1- 45.

I sekretär E.Söstramets.Konverentsi töö kulges organiseeritult ja möödus väga ülevas ning pidulikus meeleolus.Tehes kokkuvõtteid möödunud tegevusest,arutati põhjalikult läbi eelseisvad ülesanded.Kõrvuti saavutustega märgiti ära mõningaid puudusi nii organisatsioonilises töös kui ka poliitilise kasvatustöö teostamisel organiseerimata noorte hulgas.Konverents oli väga sõnavõttude rohke,neist kajastus suur patriotism,teotahe kiiremini likvideerida sõjahaavad. Esmakordselt anti Harjumaa komsomoliorganisatsioonile üle punalipp.Seda vastu võttes andis ELKNÜ Harjumaa K^Omitee I sekretär E.Söstramets töötuse kogu maakonna kommunistlike noorte nimel - hoida au sees kommunistliku noore nime ja väsimatult võidelda viisaastaku plaanide elluviimise eest.

Maakonna t e i n e komsomolikonverents toimus 17.-18.aprillil 1948.[1] Konverentsi tööst võttis osa 133 delegaati ,külalistena seltsimehed N.Karotamm,O.Merimaa,N.Turkestanov- Harjumaa TSN Täitevkomitee esimees jt. Aruande "ELKNÜ Harjumaa Komitee tööst perioodil 1946 aprill kuni 1948 aprill" esitas ELKNÜ Harjumaa Komitee I sekretär E.Rand.Oma teisele konverentsile tulid kommunistlikud noored organisatsiooniliselt tugevamana.Selleks ajaks oli ÜLKNÜ liikmete arv maakonnas peaaegu kahekordistunud. 117 algorganisatsioonis oli arvel 1132 ÜLKNÜ liiget.Suuremad olid edusammud töös. Maakond oli vabariigis esikohal majanduslike näitajate poolest,see avaldas mõju ka noorte tegevusele. Hoogsalt arenes liikumine "Viisaastak-nelja aastaga!" Aktiivselt võtsid noored osa põllumajanduse arendamisest,partei poliitika elluviimisest maal.Puudusena märgiti mahajäämust ideelis-polii-

---

1 EKPA,f.77,nim.9,s.-ü.1,l.1.

tilises kasvatustöös,mis ei vastanud arenevale sotsialistlikule ülesehitustööle maal.

ELKNÜ Harjumaa k o l m a s konverents viidi läbi 5.-6.jaanuaril 1949.[1] Osa võttis 145 delegaati,külalistena seekord seltsimehed N.Karotamm,A.Meri,N.Turkestanov, A.Torf - EK(b)P Harjumaa Komitee sekretär.Aruandega esines ELKNÜ Harjumaa Komitee I sekretär E.Kuusküll,kes märkis,et on ära tehtud suur töö rahvamajanduse tugevdamisel ja sõjalise võimsuse kasvuks.Märgatavaid tulemusi oli saavutatud siseorganisatsioonilises töös,samuti poliitilises kasvatustöös, abiks Nõukogude organeile.Komsomoliorganisatsioon oli kasvanud arvuliselt,[2] tugevnenud poliitiliselt.Komsomol võttis aktiivselt osa maakonnas kolhooside moodustamisest, külade elektrifitseerimisest ning teistest majanduslikest ja poliitilistest üritustest .

---

1 EKPA,f.31,nim.16a,s.-ü.9o,l.1-3.
2 vaata lisa 3.

T E I N E O S A

HARJU RAJOONI KOMSOMOLIORGANISATSIOON AASTATEL 1951 - 1970

IV PEATÜKK

HARJU RAJOONI KOMSOMOLIORGANISATSIOON SOTSIALISTLIKU ÜLESEHITUSTÖÖ ÜLESANNETE TÄITMISEL NING KOMMUNISTLIKULE ÜHISKONNALE ÜLEMINEKU AJAJÄRGU ALGUL AASTATEL 1951-1970

195o.aasta teisel poolel viidi Eesti NSV-s läbi rajoniseerimine. EK(b)P Keskkomitee büroo otsuse alusel 7.septembrist 195o moodustati Harju maakonna komsomoliorganisatsiooni baasil põhimiselt viis uut ELKNÜ rajooniorganisatsiooni.ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni 71 algorganisatsioonis oli arvel 638 ÜLKNÜ liiget.[1] Rajoniseerimine lähendas komsomoli juhtivad organid algorganisatsioonidele ja kommunistlikele noortele ,mille tulemusena tugevnes komsomoliorganisatsiooni side laiade noorsoo hulkadega.

1. Kommunistlikud noored ja noored sotsialistliku ülesehitustöö ülesannete täitmisel rajooni põllumajanduses ja tööstuses

Kolhoosikorra võit külas löi laialdased arengupersпektiivid sotsialistlikule põllumajandusele.Noorte kolhooside majanduslikku ja poliitilist kindlustamist Eestis soodustas 195o.aastate esimesel poolel alanud väikeste kolhooside ühen-

---

1 ELKNÜ Kose Rajoonikomiteele anti üle 34 algorganisatsiooni, arvel 349 ÜLKNÜ liiget ; ELKNÜ Loksa Rajoonikomiteele 38 algorganisatsiooni,arvel 299 ÜLKNÜ liiget; ELKNÜ Keila Rajoonikomiteele 55 algorganisatsiooni,arvel 424 ÜLKNÜ liiget;ELKNÜ Rapla Rajoonikomiteele 61 algorganisatsiooni, arvel 477 ÜLKNÜ liiget (EKPA, f.31,nim.19,s.-ü.131,l.4; s.-ü.139,l.1; s.-ü.119,l.1; s.-ü.116,l.2o; f.4o36,nim.1, s.-ü.12,l.7).

Elmar Kaup

ELKNÜ Harju Rajoonikomitee I sekretär

aastatel 1950 - 1952

ELKNÜ Harju Rajoonikomitee büroo istung

1950.aasta oktoobris

damine.1951.aastal oli rajoonis 36 kolhoosi,neist komsomoliorganisatsioonid tegutsesid 16. Kolhooside komsomoliorganisatsioonid täitsid edukalt parteiorganisatsioonidelt saadud ülesandeid kolhoosikorra kindlustamisel."Töösangari","Kalevi", "Punase Tähe", A.Sommerlingi nimelise kolhoosi komsomoliorganisatsiooni koosolekutel arutati pidevalt majandi töö- ja tootmisplaanide ning artelli põhikirja täitmist.Edukalt töötasid komsomoli kontrollpostid kevadkülvi ettevalmistamisel ja sügistööde läbiviimisel "Sangari","Loomingu" ja "Bolševiku" kolhoosis.A.Sommerlingi nim.,"Muuga","Maidla" ,"Viisnurga" ja "Terase" kolhoosi komsomoliorganisatsioonid võtsid majandi veise- ja noorkarjafarmid oma šefluse alla.[1] Kuid kõik komsomoliorganisatsioonid ei suutnud igapäevaselt võidelda ühismajandi kindlustamise eest.Raskusi esines aastaplaani täitmisega ka Raasiku MTJ-s.Sageli oskasid noored puudusi näha,kuid võitlust nende vastu ei toimunud.

1953.aastal algas murrang meie maa põllumajanduses. NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuste valguses analüüsiti vabariigi põllumajanduse olukorda EKP Keskkomitee 1953. aasta oktoobripleenumil ning EKP VIII kongressil(1954).[2] Vabariigi põllumajanduse üldine tase ei suutnud rahuldada elanikkonna vajadusi.Edusamme polnud märgata nii vabariigi kui ka Harju rajooni peamises põllumajandusharus - loomakasvatuses,kus suurt mahajäämust põhjustas söödabaasi puudulikkus.

Parteiorganisatsiooni juhtimisel aitasid rajooni kommunistlikud noored ja noored kaasa mitmete majandusküsimuste

---

1 EKPA,f.2402,nim.1,s.-ü.33,l.6,7; nim.3,s.-ü.24,l.13; nim.4,s.-ü.22,l.5,20-21.

2 Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost ,III, lk.348-349.

lahendamisele : traktorite ja põllutööriistade remonttööde läbiviimine,loomakasvatushoonete korrastamine,söödavarumine, võsa raiumine,farmitööde mehaniseerimine.jne.Rajooni parteiorganisatsioon andis komsomolile ülesande võtta osa maisipõlde oma šefluse alla.

Järgnevalt märgiti ree aastate jooksul ära "Maidla" kolhoosi komsomoliorganisatsiooni suurt abi kohalike majanduslike ülesannete täitmisel.1954.aastal valitses halb olukord majandi seafarmis,komsomolikoosoleku otsusel suunati sinna tööle kommunistlik noor Heljo Tamm.Kevadel külvasid kommunistlikud noored neile eraldatud maalale maisi.Maisipõllu hooldamisel avaldus lülivanema,algorganisatsiooni sekretäri Saima Kaljuvee hea organisaatori võime ning lülilliikme Jaan Kena jt. tubli töö.Haljasmassi saagiks saadi maisipõllul 45o ts hektarilt. Majandis organiseeriti noortest mehanisaatoritest grupp, kes töötas kahes vahetuses ja vabal ajal aitas kaasa loomasööda varumisele. Suvel heinatööde kiiremaks lõpetamiseks moodustati kommunistlike noorte poolt suvepuhkusel olevatest kooliõpilastest heinatööbrigaad.Töötades põhimõtte järgi "Igale konkreetne ülesanne!",astusid kommunistlikud noored võitlusse töödistsipliini eest,avaldades seinalehes tabavaid artikleid,rakendasid tööle komsomoli kontrollpostid,kes aastaringselt teostatud kontrollretkede tulemustest informeerisid pidevalt kolhoosi juhatust ning aitasid ka ise kaasa esinevate puuduste ja väärnähtuste kõrvaldamisele.Noorte hoole all oli majandi näitlik agitatsioon: seinalehed,autahvel,välklehed.[1]

Väsimatult võitlesid ühismajandi kõigi tootmisharude

---

1 EKPA, f.24o2,nim.7,s.-ü.1,l.9;nim.6,s.-ü.1,l.4,3o; nim.5, s.-ü.5,l.52.

igakülgse väljasarendamise eest Kalevipoja nim.kolhoosi(sekretär Silvi Rüütmann),"Oktoobri Võidu","Sangari" ja "Punase Tähe" kolhoosi kommunistlikud noored ja noored.Vastavalt komsomoli rajoonikomitee büroo otsusele (1955 veebruar) kutsuti kõiki noori üles-puhastama võsast 2oo hektari ning terastama 1oo hektari kultuurkopleid.Rajoonis moodustati 22 noorte maisilüli,noorte initsiatiivil külvati maisi 35o hektarile (rajoonis tervikuna 99o hektari 1955.aastal).[1]

Paljud kommunistlikud noored ja noored täitsid edukalt oma tööülesandeid,näiteks Saue sovhoosi lüpsja-karjatalitaja A.Hihilainen,kes saavutas 1953.aastal aasta keskmise piimatoodangu lehma kohta 582o kg.Põllutöölisena oli rajoonis tunnustuse väärinud "Rahva Võidu" kolhoosi kommunistlik noor Ülo Ratassepp,kes töötas 1954.aastal välja üle 1ooo normipäeva.Häid tulemusi saavutas Saue MTJ traktoribrigaad kommunistliku noore Endel Israeli juhtimisel.Teistele eeskujuks olid mehanisaatorid kommunistlikud noored Ago Meressar ja Lembit Põldmets,kes viljakoristusperioodil töötasid edukalt nii rajooni kui ka Ukraina põldudel.Põllumajandusspetsialistidena olid tunnustatud "Kalevi" kolhoosi esimees kommunistlik noor Udo Miller ja "Kalevipoja"nim. kolhoosi esimees kommunistlik noor Ilmar Kruusamägi,kes olid edutatud vastutavatele ametkohtadele pärast põllumajanduskooli lõpetamist. "Tuleviku" kolhoosi zootehnik kommunistlik noor Rein Koni suutis lühikese ajaga kolhoosi karjamajandusele jalad alla panna,pöörates suurt tähelepanu kindla söödabaasi loomisele

---

1 EKPA, f.24o2,nim.6,s.-ü.1,l.8-9.

ja kultuurkoplite rajamisele.Tema töö märgiti ära ka vabariiklikul põllumajandusnäitusel.[1] Kuid mõned algorganisatsioonid ei suutnud väljuda pisiküsimuste ringist ega arutada tootmisküsimusi ning noorte osavõttu tootmistööst.Paberile jäid komsomoli kontrollpostid "Kindluse" ja "Kaidu" kolhoosis. Mitšurini nim. kolhoosi juhatus ei kinnitanud komsomoli-algorganisatsiooni otsust kommunistliku noore Saima Sooni suunamisest karjafarmi.Rajooni komsomoliorganisatsioon tervikuna ei suutnud täita ülesannet noorte suunamisel loomakasvatusse. Raskusi esines töödistsipliiniga masinatraktorijaamades (Rassiku, Vasalemma,Keila),kus tööseisakute põhjuseks oli ka remondi madal kvaliteet ning tagavaraosade puudus.

Maanoorte vaheline sotsialistlik võistlus elavnes ja muutus konkreetsemaks eriti pärast I vabariikliku noorte põllumajanduseesrindlaste kokkutuleku läbiviimist 1956.aasta märtsis Tallinnas.Kokkutulekul otsustati organiseerida kõiki töö- ja erialasid hõlmav ühtne maanoorte sotsialistlik võistlus,mille võitjad said õiguse olla valitud noorte põllumajanduse eesrindlaste järgmise vabariikliku kokkutuleku delegaadiks.[2] Komsomoliorganisatsiooni tähelepanu kasvamine noorte töö vastu andis häid tulemusi.Kokkutulekul vastuvõetud sotsialistliku võistluse tingimused olid niisugused,et nende täitmiseks pidid ka parimate majandite noored tublisti pingutama.

Komsomoli rajoonikomitee eesotsas I sekretäri Endel Lepistoga organiseeris kolhooside,sovhooside ja masinatraktorijaamde noorte hulgas kokkutulekul vastuvõetud sotsialistlike võistluste tingimuste arutelu ning algatas rajooni maa-

---

1 EKPA, f.24o2,nim.5,s.-ü.5,l.6-7;nim.6,s.-ü.1,l.5.

2 Meie komsomol,lk.22o.

noorte vahel sotsialistliku võistluse,mis kujunes väga pingeliseks.

Rajooni noorte lüpsjate-karjatalitajate vahelises sotsialistlikus võistluses hoidis pidevalt esikohta oma käes "Kindluse" kolhoosi kommusnitlik noor Ada Hein,kelle nimi püsis ka vabariigi edetabelis esimestel kohtadel.1955/1956. põllumajandusaastal[1] saavutas ta väljalüpsiks 3835 kg lehma kohta,kusjuures ületas enda võetud kohustuse 1335 kg võrra. Sovhooside noortest lüpsjatest tuli võitjaks Veron Nahatakjan Saue sovhoosist.Tema töötulemuseks märgiti loomakasvatusaasta lõpul 5950 kg piima lehma kohta,milline tulemus oli parimaks vabariigis.Üldse täitis kolhooside grupis sotsialistliku võistluse tingimused 12 rajooni noort lüpsjat-karjatalitajat.[2] Noorte põllutööliste osas suutis sotsialistliku võistluse tingimused täita 10 noort (esikohal Linda Suursild Mitšurini nim. kolhoosist).Tubli tööga võitis kolhoosiliikmete lugupidamise "Oktoobri Võidu" kolhoosi noor kanatalitaja Evi Paanes. Rajooni masinatraktorijaamades töötas kokku üle poolesaja noore mehanisaatori.Juba kevadtööde perioodil organiseeris komsomoli rajoonikomitee koos masinatraktorijaamde komsomoli-algorganisatsioonidega noorte traktoribrigaadide vahelise ja traktoristide individuaalse sotsialistliku võistluse.Paremaid tulemusi saavutas siin Saue MTJ noortebrigaad August Kivisilla juhtimisel,individuaalselt oli edukam Uno Sigur Lagedi Masina-Ekskavaatorijaamast. Noortest kaluritest omandasid teise vabariikliku kokkutuleku delegaadi valimise õiguse Kalju Laantee "Kakumäe Kaluri" , Kalju Malmberg ja Kalju Mikk S.M.Kirovi nim. ja Taaniel Saks ning Edgar Paemurd

---

1 põllumajandusaasta - oktoober 1955 kuni oktoober 1956

2 EKPA,f.2402,nim.7,s.-ü.1,l.12; "Noorte Hääl" nr.70,22.märts 1956; nr.26,31.jaanuar 1957.

V.Kingissepa nim. kalurikolhoosist.[1]

Komsomoli rajoonikomitee avaldas koos ajalehe "Harju Elu" toimetusega kokkuvõtted noorte vahelisest sotsialistlikust võistlusest igakuuliselt väljaantavas bülletäänis, mille iga number levitati algorganisatsioonide kaudu noorteni. Selline tulemuste teatavaks tegemise vorm aitas noortes tõsta huvi ja tahet saavutada veelgi paremaid töötulemusi.Hoogu sotsialistliku võistluse käigule lisasid maanoorte kokkutulekud,millest esimene toimus Saue MTJ piirkonnas 29.juulil 1956 ja kujunes noortele tõeliseks pidupäevaks. Teine ,seekord I ülerajooniline kokkutulek viidi läbi 21.oktoobril 1956. Harju maanoored saavutasid edukaid tulemusi ka järgmisel aastal Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 4o.aastapäevale pühendatud sotsialistlikus võistluses,millest kokkuvõtteid tehti teisel maanoorte kokkutulekul 1957.aasta detsembris. Maanoorte sotsialistlikust võistlusest võttis nüüd osa juba üle 2oo noore.[2]

Eriti alates eelmistest aastatest tehti noorte karjakasvatajate vahelise sotsialistliku võistluse paremusjärjestus kindlaks nüüd kogutöödangu mahtu aluseks võttes.See ärgitas noortes suuremat huvi töö parema organiseerimise,loomagruppide suurendamise ja farmitööde mehaniseerimise vastu.Uute tingimuste väljatöötamine oli vajalik ka sellepärast,et paljudes kolhoosides oli kaotatud normipäev ja mindud üle rahalisele töötasule; teiseks,hakati suuremat tähelepanu pöörama farmitööde mehaniseerimisele ning majandites üle minema masinlüpsile.

Nimetatud perioodil olid rajooni majandid muutunud

---

1 EKPA,f.24o2,nim.7,s.-ü.1,l.13.

2 Sealsamas,nim.9,s.-ü.24,l.1o-11.

organisatsiooniliselt tugevamaks,jõukamaks.

Põllumajanduse edasiarendamise eesmärgil võttis partei tarvitusele rida täiendavaid abinõusid põllumajandusliku tootmise arendamiseks : kolhoosikorra edasiarendamise ja masinatraktorijaamade reorganiseerimise kohta , mille tulemusena muutus kolhooside tootmistehniline teenindamine,paranes kolhoosiliikmete materiaalne huvitatus ,hoogsamalt arenes maal ehitustegevus , tõusis rahva elatustase.[1]

Arenes ulatuslik liikumine 7.aasta (1959-1965) plaani ennetähtaegse täitmise eest.Asudes NLKP XXII kongressi eeldele töövalvele võtsid noored endile täiendavaid kohustusi. Seoses masinate laialdase kasutusele võtmisega põllumajanduses vajas lahendamist kaadriküsimus : kohtadel organiseeriti mehanisaatorite kursusi, viidi läbi õppe-ekskursioone, levitati paremaid töökogemusi.Teoks sai A.Sommerlingi nimelise noortesovhoosi loomine.Tähelepanuväärne oli "Komsomoliprožektori"löökrühmade tegevus kohtadel (S.M.Kirovi nim. kalurikolhoosis, Saku,Saue sovhoosis jt.).Kommunistliku töö liikumine areneb ka põllumajanduses.

Harju rajoon püsib viimastel aastatel vabariigis nii põllumajandus- kui ka loomakasvatussaaduste toomisel esirinnas.Nimetamisväärne osa selles kuulub kommunistlikele noortele : Helle Uuvits J.Lauristini nim.kolhoosist,Antonina Lukina Kostivere sovhoosist, Arved Kivistik ja Ants Kalev Ždanovi nim.kolhoosist,Oskur Pettur Tasuja kolhoosist,Olev Urva Kehra sovhoosist ja paljud teised,kes eduka tootmistöö kõrval võtsid aktiivselt osa ka ühiskondlikust elust.

---

1 Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost, III, lk.367 - 372.

Rajooni tööstus- ja ehitusettevõtete komsomoliorganisatsioonid võtsid kohalike parteiorganisatsioonide juhtimisel aktiivselt osa ettevõtete tootmismajasest tegevusest ning kutsusid noori üles asuma stahhanovlikule töövalvele. Kui viiekümnendate aastate alguses oli rajoonis vaid kaks tööstusettevõtet (Maardu Keemiakombinaat ja Saku Õlletehas) ning üks ehitusettevõte (Maardu Ehitustrust) ,siis viiekümnendate aastate teisel poolel pärast Loksa ja Kose rajooni likvideerimist [1] suurenes rajooni tööstusettevõtete arv tunduvalt ning kasvas nende osatähtsus rajooni majanduselus.

Maardu Keemiakombinaadi põhitoodanguks oli fosforiidijahu, millest sõltus vabariigi majanduslike ülesannete täitmine. Kombinaadis töötas mitmeid kommunistlikke noori ja noori ,kes suutsid oma töökohustusi täita kuni 2oo protsendiliselt, kuid raskusi esines kõigi noorte kaasahaaramisega aktiivsele tootmistegevusele. Muret valmistas noortele vajalike elamistingimuste loomine.

1954. aastal täitis rajooni tööstus kogutoodangu aastaplaani 1o6,2 protsendiliselt. Maardu Keemiakombinaadis valmis väävelhappe tsehh, jätkus superfosfaadi tehase käikulaskmine. Paranenud oli Maardu Ehitustrusti komsomoliorganisatsiooni tegevus noorte kaasa haaramisel tootmisplaanide täitmisele ja tööviljakuse tõusule. Keemiakombinaadi komsomoliorganisatsiooni eestvedamisel korraldati ekskursioonid Leningradi ja Riia sõsarettevõtete tööga tutvumiseks ning kogemuste vahetamiseks. Partei üleskutsele suunata Donbassi söekaevandustesse tööle noori vastas Maardu Keemiakombinaadist ja Ehitustrusist ligi

---

1 EKPA, f.2o66, nim.8, s.-ü.8, l.22-23; f.4o36, nim.13, s.-ü.7, l.18-19.

2o kommunistlikku noort ja noort.[1]

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 4o.aastapäeva väärilisekс tähistamiseks algatasid ettevõtete parteiorganisatsioonid koos ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonidega ulatusliku sotsialistliku võistluse töötajate ja ka ettevõtete vahel.Hästi täitis oma tööülesanded 1957.aastal Maardu Keemiakombinaat.Maardu Ehitustrustile anti parima ehitusorganisatsioonina üle Eesti NSV Ministrite Nõukogu rändpunalipp.Kõrvuti vanemate seltsimeestega täitsid edukalt oma tööülesandeid paljud kommunistlikud noored ja noored : Mihail Sadago,Mati Kallion,Bruno Lõuk jt.[2] Märkimisväärsete tulemustega kulges sotsialistlik võistlus kõrge tootmiskultuuri eest, mille Eesti NSV 17.aastapäeva eel kuulutas välja Keemiakombinaadi komsomoliorganisatsioon,Kokkuvõtted võistlusest tehti kombinaadi noorte tööeesrindlaste kokkutulekul.Ka ELKNÜ Harju Rajoonikomitee omalt poolt kuulutas välja võistluse tööstuses ja ehitustel töötavate noortebrigaadide vahel ,millest kokkuvõtteid tehti iga kvartal.Ettevõtetes tegutsesid nn."kerge ratsaväe" salgad (varem - kontrollpostid) ,mille tegevust suunas komsomoli rajoonikomitee juurde moodustatud 11-liikmeline staap eesotsas büroo liikme Uno Valgiga.

Viies ellu NLKP 21.kongressi otsuseid täitsid rajooni tööstus- ja ehitusettevõtted 1959.aastal kümne kuu kogutoodangu plaani 1o6,8 protsendiliselt.Ehitusjaoskonna kommunistlikud noored korraldasid reide ehttusobjektidele,keemiakombinaadi noored uurisid põhjalikult tooraine kadude vähendamise võimalusi.1959.aasta I poolel kandsid keemiakombinaadi noored kom-

---

1 EKPA,f.24o2,nim.3,s.-ü.24,l.15;nim.6,s.-ü.1,l.11-12; nim.7,s.-ü.1,l.17-18.

2 Samalsamas ,nim,9,s.-ü.24,l.7-8.

komsomoli kokkuhoiulaekasse tooraine- ja materjalide kokkuhoiu, elektrienergia säästlikuma kasutamise arvel 48o tuhat rubla. Ratsionaliseerimistegevusest võttis osa 41 noort, kelle poolt esitati 88 ratsionaliseerimisettepanekut üldsäästuga 155 tuhat rubla. Vabariiklikus noortebrigaadide vahelises sotsialistlikus võistluses saavutas keemiakombinaadi väävelhappe tsehhi vahetus 1959.aasta II kvartalis esikoha ja võitis ELKNÜ Keskkomitee rändpunalipu.[1] Tublilt töötasid ka Joaveski Paberivabriku ja Loksa Laevaremonditehase kommunistlikud noored ja noored.

Koos parteiorganisatsioonidega mobiliseerisid keemiakombinaadi ja laevaremonditehase kommunistlikud noored töötajaid edukalt täitma seitsmeaastaku ülesandeid. Kommunistlikud noored ja noored olid initsiaatoriteks kommunistliku töö kollektiivi ja eesrindlase nimetust taotlevas liikumises. Liikumisse oli haaratud üle 15o kommunistliku noore ja noore. Esimestena said kommunistliku töö eesrindlase nimetuse kommunistlikud noored K.Taavetu, N.Ivanova ja M.Stjuff. Maardu Keemiakombinaadi väävelhappe tsehhile omistati kommunistliku töö kollektiivi nimetus. Komsomoli eefluse all viidi lõpule Maardu Keemiakombinaadi superfosfaadi tsehhi rekonstrueerimine ning alustati rikastusvabriku väljaehitamist. Noorte huvi tõusu paremate töötulemuste vastu aitas tõsta vabariiklik noorte keemikute vaheline võistlus. Tähelepanu pöörati töödistsipliini tugevdamisele, tööviljakuse tõstmisele ning uute töövormide : noortööliste vastuvõtt töökollektiivi, ettevõtete siseste kutsealade võistluste ja konkursside ellu rakendamisele ja läbiviimisele. Olulisi muudatusi sotsialistliku majanduse leninlike

---

1 EKPA, f.24o2, nim.1o, s.-ü.1, l.13-14.

põhimõtete täastamisele,majanduse juhtimise teaduslikult põhjendatud meetodite väljatöötamisele kutsusid ellu 1965. aasta märtsi- ja septembripleenum.NLKP XXIII kongress töötas välja direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viie aasta plaani kohta aastaiks 1966-197o.Majandusliku põhiülesandena uuel viisaastakul formuleeris kongress "kogu ühiskondliku tootmise industriaalse arendamise ,tema efektiivsuse suurendamise ja tööviljakuse tõstmise alusel garanteerida tööstuse edasine tunduv tõus ja põllumajanduse kõrge stabiilne arengutempo." [1] Rajooni parteiorganisatsiooni juhtimisel suutsid kommunistlikud noored ja noored eduka lt täita oma tootmisülesanded ning aidata kaasa rajooni majanduselu edasiarendamisele.

2.Noorsoo ideelis-poliitiline kasvatustöö ja sisuka vaba aja veetmise organiseerimine

Täites ÜLKNÜ XI ja ELKNÜ IV kongressi juhendeid ideoloogilise töö tugevdamisest noorsoo hulgas,saavutas rajooni komsomoliorganisatsioon mõningaid tulemusi.Edukalt töötasid komsomoli poliitõpperingid "Sangari" kolhoosis (algorganisatsiooni sekretär E.Küngas, propagandist H.Vitsur), Kurna sovhoosis, "Noore Kaardiväe","Kalevi" kolhoosis.Noored õppisid tundma V.I.Lenini elulugu, NLKP ajalugu, põllumajanduse ökonoomika ja jooksva poliitika küsimusi. Oluliseks

---

1 NLKP XXIII kongressi materjale, Tallinn 1967 ,lk.2o1.

komsomoliorganisatsiooni töös oli noorte üldharidusliku ja erialase taseme tõstmine.(vt.lisa 3)

Samas ei arendanud mitmed komsomoliorganisatsioonid küllaldast ideoloogilist võttlust kodanlik-natsionalistliku ideoloogia vastu ega andnud vastulööki selle ilmingutele. Nõrk oli võitlus usuliste eelarvamustega "Bolševiku","Terase" ja "Nõukogude Armee" kolhoosi komsomoliorganisatsioonis.

Komsomoli rajoonikomitee püüdis omalt poolt tõhustada noorsoo hulgas tehtavat kasvatustööd.1955.aastal viidi läbi mitmeid kommunistlike noorte ja noorte kokkutulekuid ja üritusi nii kohalikes rahvamajades,külanõukogude piirkondades kui ka ülerajooniliselt.Rajoonikomitee juurde rakendati tööle noorte lektorite grupp,mille koosseisu kuulusid nüüd ka põllumajanduse spetsialistid.[1]

Pärast NLKP XX kongressi toimusid meie maa majanduselus olulised muutused ,mis kajastusid ka komsomolitöös. Tunduvalt paranes noorte poliitiliste teadmiste omandamine: suuremat tähelepanu pöörati propagandistide kaadri valikule, nende õpetamisele ,samuti õppuste süstemaatilisele läbiviimisele,ühs enam seostati õppustel läbivõetu noorte ees seisvate praktiliste ülesannete lahendamisega.Aasta-aastalt haarati komsomoli- ja parteipoliitharidusvõrgu tööle kaasa üha enam kommunistlikke noori ja noori.

Päevakorda jäi endiselt noorte üldharidusliku taseme tõstmine.Märkimisväärseid tulemusi andis siin komsomoli rajoonikomitee poolt algatatud massiline liikumine üldhariduslike ja erialaste teadmiste täiendamise eest 1960.aastal. Rajoonis avati mitmed töölis- ja maanoorte koolid(Loksal,

---

1 EKPA, f.2402,nim.1,s.-ü.33,l.9;nim.6,s.-ü.1,l.21-22; nim.7,s.-ü.1,l.23.

Kehras, Rassikul).Tunduvalt suurenes nende noorte arv,kes edukalt lõpetasid kevadel klassikursuse. Tõsisemalt tegelesid komsomoliorganisatsioonid noorte majandusalaste ja teiste erialaste teadmiste taseme tõstmisega.Üle 180 kommunistliku noore ja noore võttis osa noorte lektooriumide tööst Arukülas, Kose-Uuemõisas,Loo Linnuvabrikus.[1]

Rajoonikomitee juurde moodustatud ideoloogilise töö komisjoni eestvedamisel viidi läbi mitmeid sisukaid piirkondlikke noorteüritusi,temaatilisi õhtuid ,kohtumisi vanade revolutsionääride,töökangelaste,Suurest Isamaasõjast osavõtjate endiste komsomolitöötajate ja kommunistlike noortega.

Eriline tähtsus oli sisukal ja hästi organiseeritud kultuurmassilisel tööl.50-ndate aastate keskel töid palju huvitavast tegevust ja elevust rajooni kultuurielllu ettevalmistused I Eesti NSV noorsoo- ja üliõpilasfestivali läbiviimiseks.Juba kohalike organiseerimiskomiteede moodustamine ja festivali juhendi läbiarutamine näitas noorte aktiivsust kõigi festivaliga seotud küsimuste lahendamisel.Rajooni I noorsoofestival viidi läbi deviisi all"" Rahu ja sõpruse eest!"Teiste maade noorte eluga tutvumise eesmärgil saatis rajooniorgkomitee kirjad kuue välisriigi noorsoo-organisatsioonile. Festivali raames viidi läbi konkurss festivali laululeksti ja viisi saamiseks,kujutava kunsti näitus,aktiivselt võtsid noored osa koduümbruse kaunistamise hoogtöökuust. Komsomoliorganisatsioonide algatusel ehitati spordiväljakuid ja staadione,rajati puhkeparke. Evis rida uusi töövorme noorte puhkeaja sisustamisel. Nii rajooni kui ka vaberiiklikust festivalist võtsid edukalt osa Kallavere segakoor ja instrumen-

---

1 EKPA,2402,nim.9,s.-ü.24 ,l.10-11; nim.10,s.-ü.1,l.19.

taal-ansambli solist Helle Ratassepp, laulgedilt eesti rahvamuusika instrumendi "parmupilli" solist Arvo Lõhmus, Maardu klubi naisansambel, Nõmme rahvamaja rahvamuusika orkester ja Sausti rahvamaja puhkpilli orkester.[1] Kinomehaanikut kommunistlikku noort Guido Troosti autasustati Eesti NSV Kultuuriministeeriumi aukirjaga. Festivalipidustused aitasid tugevdada komsomoliorganisatsioonide sidemeid vennasvabariikide noortega, parandada noorsoo kasvatamist internatsionalismi ja rahvaste sõpruse vaimus. Festival andis noortele rikkalikke organiseerimistöö kogemusi, uusi tugevaid isetegevuskollektiive, häid organisaatoreid ja isetegevuslasi, uusi aktiviste.

Samal ajal kerkis päevakorrale vajadus uute, nõukogulike traditsioonide loomisele ja juurutamisele. Harju rajooni esimesed noorte suvepäevad viidi läbi 1959. aasta suvel.[2] Osa võttis 61 noort rajooni ettevõtetest ja majanditest. Suvepäevadel said noored igapäevases elus vajaminevaid praktilisi teadmisi; viidi läbi vestlusi, kuulsti loenguid. Ei puudunud spordivõistlused ja isetegevusõhtud. Suvepäevade pidulik lõpetamine toimus Kuusalus pidulikul aktusel, kus osavõtjaile anti tunnistused ja mälestusalbumid. Järgnevad aastad kinnitasid selle uue traditsiooni läbiviimise vajalikkust noorte täiseliseks saamise tähistamisel.

60-ndate aastate algul tekkisid rajoonis uue kultuuritöö vormina noorteklubid, algatajateks olid siin Kuusalu noored. Edukalt esines rajooni mitmetes paikades komsomoli rajoonikomitee juurde moodustatud agitbrigaad.[1] Populaarsuse saavutasid Kehra noorteklubi "Löke" õhtud.

---

1 EKPA, f.2402, nim.9, s.-ü.24, l.13.
2 Samalsamas, nim.10, s.-ü.1, l.20-21.

Harju rajooni noorte suvepäevadest osavõtjad
Ravila pargis 1960.aastal

Harju rajooni noorte suvepäevadest osavõtjad
Vääna-Jõesuus 1970.aastal

esiplaanil külalised : A.Sommerling, A.Päss,
A.Striž ja H.Ilves

1950.aastate alguses oli rajooni spordielus märgata teatavat elavnemist:moodustati juurde uusi kehakultuurikollektiive,viidi läbi hulgaliselt mitmesuguseid sportlikke üritusi.Aktiviseerus sporditegevus "Punase Tähe","Maidla",A.Sommerlingi nim. kolhoosis,Kostivere sovhoosis,S.M.Kirovi ja V.Kingissepa nim.kalurikolhoosis,Maardu Keemiakombinaadis ja Ehitustrustis.Kommunistlike noorte eestvedamisel korraldati siin edukalt spordipropagandaöhtuid,-demonstratsioone,viidi läbi võistlusi kollektiivide vahel.1957.aastal esines vabariiklikul masinatraktorijaamade vahelisel spartakiaadil tublilt Raasiku MTJ kehakultuurikollektiiv ,kelle töö märgiti ära ka Üleliidulisel Rahvamajanduse Näitusel.[1]

1958.aastal pärast rajooni kehakultuuri- ja sporditöö juhtimise ümberkorraldamist paranes noorte osavõtt sporditööst.Üle 4000 sportlase võttis osa maanoorte spordimeisterlikkuse normatiivide täitmisest.Edukalt esinesid rajooni noored vabariiklikel finaalvõistlustel Pärnus,mille tulemusena "Jõud" rajooniorganisatsiooni autasustati 1959.aastal ELKNÜ Keskkomitee rändauhinnaga.Eriti hoogustus sporditöö S.M.Kirovi nim.kalurikolhoosis (nõukogu esimees ja komsomoli-algorganisatsiooni sekretär Raivo Sikemäe).Kollektiivi töö tunnistati vabariigi parimaks ja märgiti ära ELKNÜ Keskkomitee rändvimpliga.[2] Tunduvalt elavnes noorte osavõtt kehakultuuri- ja sporditööst E.Tippu (kommunistlik noor ,ELKNÜ Harju Rajoonikomitee büroo liige) eestvedamisel Kehra Tselluloosi- ja Paberikombinaadis.

Tõsiseid puudusi oli komsomoli-algorganisatsioonide

---

1 EKPA,f.2402,nim.9,s.-ü.24,l.14.

2 Sealsamas,nim.10,s.-ü.1,l.21-22.

tööl noorte organiseerimisel osavõtuks AIMAVÜ tööst.Soovida jättis kutsealuste noormeeste (madal haridustase,vähesed kuulusid ÜLKNÜ ridadesse) ettevalmistamine teenimiseks Nõukogude armees.Siit tulenes komsomoliorganisatsiooni ette uus tõsine ülesanne,mille lahendamisel järgnevate aastate jooksul saavutati veid möningast edu.Eluõiguse said kutsealuste sõjalis-sportliku laagri läbiviimine. Häid koostöö kogemusi sõjaväeosade komsomoliorganisatsioonidega omasid Kostivere sovhoosi,Maardu Keemiakombinaadi,S.M.Kirovi ja V.Kingissepa nim. kalurikolhoosi kommunistlikud noored ja noored,mis aitas kaasa ka eelpool nimetatud ülesande lahendamisele.

Seoses üleminekuga viie-päevasele töönädalale suurenes kehakultuuri ja spordi,matkade,ekskursioonide,mitmesuguste kohtumisõhtute osatähtsus noorte elus.Traditsiooniks Ravila,Saku sovhoosi,S,M.Kirovi nim. kalurikolhoosi jt.komsomoliorganisatsioonides kujunesid matkad mööda revolutsiooni-,lahingu- ja töökuulsuse paiku.Matka "Tunne oma Kodumaad" vabariiklikul kokkutulekul Porkunis 1969.aastal esinesid edukalt koondrühma koosseisu kuulunud orienteerujad,üldkokkuvõttes jäi Harju koondrühm IV kohale.

Erilise tähenduse noorsoo-ideelis-poliitilisel kasvatamisel ja kogu komsomoliorganisatsioonide tegevusele omandasid ettevalmistused Nõukogude riigi rajaja ja Kommunistliku Partei asutaja Vladimir Iljitš Lenini 100.sünniaastapäeva väärilliseks tähistamiseks.Rajooni kommunistlikud noored ja noored lülitusid aktiivselt üleliidulisse leninlikku arvestusse.Põhjalikult õpiti tundma V.I.Lenini teoreetilist pärandit.Rajooni parteiorganisatsiooni juhtimisel tähistasid kommunistlikud noored ja noored V.I.Lenini juubelisünnipäeva uute saavutustega töös ja õpinguis.

3.Koolide pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonide töö

1950.aastate algul oli rajoonis 38 kooli (26 saitsmeklassilist ja 12 algkooli) kokku 2915 õpilasega.[1] Komsomoliorganisatsioonid olid moodustatud 19, pioneerimalevad köikide koolide juures.Reas koolides,näiteks Saustis,Murastes,Lehmjas, Lagedil,Jõelähtmes ja Raasikul oli õpilaste komsomoli- ja pioneeriorganisatsioon töeliseks abiliseks kooli õppe- ja kasvatustöös, nii õppeedukuse tõstmisel,distsipliiniküsimuste lahendamisel kui ka õpilasringide ja koolivälise töö organiseerimisel.Õpilaste hoole all olid kolhooside punanurgad, talvel aitasid nad koguda loomadele vitamiinsööta,suvel olid abiks kodukolhoosi põldudel mitmesugustel töödel.

Uut hoogu rajooni ~~rajooni~~ koolinoorte hulgas tehtavale pioneeri- ja komsomolitööle andis 1956.aasta.jaanuaris läbiviidud I ülerajooniline pioneeride kokkutulek,[2] millele järgnes uudse üritusena ülerajooniline koolinoorte komsomolipidu.Sama aasta suvel viidi läbi teine rajooni pioneerimalevate koondrühmade kokkutulek,kus selgitati esindajad teisele vabariiklikule kokkutulekule. Suveperioodil töötasid kodukolhoosi põldudel edukalt Jälgimäe,Lagedi,Lehmja,Saku ja Vääna koolide õpilasbrigaadid.Üldse hakati koolides pöörama suuremat tähelepanu töökasvatusele:kaunistati koduümbrust,istutati puid, korrastati piirdeaiad jne.Viidi läbi kohtumisi tööveteranidega,korraldati ekskursioone kolhooside farmidesse,masinatraktorijaamade töökodadesse,ettevõtetesse.Komsomoli rajoonikomi-

---

1 EKPA,f.2402,nim.1,s.-ü.33,l.26.

2 Saalsaaas,nim.7,s.-ü.1,l.19.

tee organiseerimisel sai teoks 7.klassi lõpetajate kokkutulek teemal "Kelleks tahan saada",mille külalisteks olid revolutsiooniveteranid O.Lauristin ja J.Telman ning rajooni parim noor lüpsja-karjatalitaja kommunistlik noor Ada Hein.[1]

Pea gi jõudis nõukogude hariduselus kätte tähtis etapp - uue koolikorralduse elleviimine.Seadus kooli ja elu sidemete tugevdamisest aitas veelgi tõsta töökasvatuse osatähtsust õppiva noorsoo hulgas.Vanemate klasside õpilased aitasid teostada koolimajade jooksvat remonti,olid abiks uue hoone ehitustöödel Kehras,uue võimla ehitamisel Kosel. 1960.aasta suvel töötasid kooliõpilased kolhoosides,sovhoosides ja ehitustel välja üle 24500 tööpäeva,koguti üle 250 tonni vanarauda.[2] Samas pöörati vähe tähelepanu koolide spordibaasside rajamisele ja korrastamisele.

60-ndate aastate algul tegutsesid eduka lt komsomoliorganisatsioonid Kehra,Kose ja Maardu Keskkoolis.Evis rida uusi töövorme : kevadised traditsioonilised komsomolipäevad Vasalemmas,Kosel ja Kehras,vaidlusõhtud, kohtumised kutseala valiku küsimustes,traditsioonilised keskkooli lõpetajate kokkutulekud. Märkimata ei saa jätta Loksa Keskkooli komsomolikomitee osa komsomoligruppide tegevuse suunamisel ja jutimisel.Rajooni koolides tehtavale pioneeri- ja komsomolitööle olid tunnustuseks populaarsema koondrühma nimetuse omistamine rajooni koondrühmale vabariiklikul kooliõpilaste - kommunistlike noorte kokkutulekul 1966.aasta suvel ning Harju rajooni pioneeride tubli esinemine (I koht) vabariiklikul pioneeride kokkutulekul 1967.aasta suvel Kübassaarel.

---

1 EKPA, f.2402,nim.9,s.-ü.24,l.17.

2 Saalsamas,nim.19,s.-ü.1,l.24,25.

4.Komsomoli siseorganisatsioonilise töö täiustamine

1950.aastal toimunud administratiiv- territoriaalsed muudatused Eesti NSV-s ,aitasid tihendada sidemeid komsomoli rajoonikomitee ja algorganisatsioonide vahel,tõsta komsomoli siseorganisatsioonilise töö taset,tema võitlusvõimet, tugevdada mõju rajooni kõigi noorte hulgas.Rajoonikomitee ees seisis ülesanne: tõsta komsomolitöö juhtimise taset,tugevdada võitlust kodanliku natsionalismiga ja kulaklike riismetega,haarata noori kaasa tööalase aktiivsuse tõusule ja noorte mobiliseerimisel partei ja valitsuse otsuste,direktiivide ellurakendamisele.

Komsomolitöö edukus sõltus suurel määral algorganisatsioonide sekretäride teadlikkusest,nende praktiliste ülesannete lahendamise oskusest, seepärast omandas erilise tähtsuse aktiivi ja komsomolitöötajate kaadri kindel ning süstemaatiline õpetamine,seminaridel ja nõupidamiste töökogemuste üldistamine.Oluline oli komsomolikoosolekute ja büroo istungite ettevalmistamine ,laialdase aktiivi kasutamine ja kaasahaaramine , vastuvõetud otsuste pidev täitmise kontroll .

Koos väikeste kolhooside ühendamisega,nende majandusliku ja poliitilise kindlustamisega kaasnes komsomoliorganisatsionnide organisatsiooniline ja poliitiline tugevnemine, millele tõhusat abi osutasid vaadeldava perioodi algul masinatraktorijaamade poliitosakonnad . Sidemete tugevdamiseks laiade noorte hulkadega viidi läbi lahtisi komsomolikoosolekuid,noorteõhtuid jt.massiüritusi.

Alates 1.jaanuarist 1956 viidi läbi komsomolidokumentide vahetamine.Nendele kommunistlikele noortele,kes olid

saanud 26.aastaseks,anti võimalus pikendada oma kuuluvust ÜLKNÜ ridadesse kahe aasta võrra. Edukalt kulgesid komsomolidokumentide vahetamise ettevalmistused "Viisnurga","Tuleviku", "Külvaja" ja "Maidla" kolhoosi komsomoliorganisatsioonis.[1] Põhiliselt viidi rajoonis komsomolidokumentide vahetamine lõpule esimese poolaasta jooksul.

Tõsiseks puuduseks vaadeldava perioodi algul oli komsomoliorganisatsiooni töös vähene ÜLKNÜ ridade kasv,millele juhiti pidevalt tähelepanu ka partei rajoonikomitee poolt. Olulisi muudatusi rajooniorganisatsiooni koosseisu töid 5o-nuste aastate lõpul ja 6o-ndate aastate algul läbi viidud väikeste rajoonide ühendamine.Loksa rajooni likvideerimisel anti ELKNÜ Harju Rajoonikomiteele üle 35 komsomolialgorganisatsiooni ja 377 ÜLKNÜ liikme dokumendid (oktoober 1957), Kose rajooni likvideerimisel anti üle 32 komsomolialgorganisatsiooni,kus oli arvel 462 ÜLKNÜ liiget (veebruar 1959), Keila rajooni komsomoliorganisatsiooni tegevus lõppes 25.aprillil 1962.[2]

1963.aasta jaanuaris reorganiseeriti rajooni komsomoliorganisatsioon ümber vastavalt tootmisprintsiibile,aluseks siin NLKP Keskkomitee 1962.aasta novembripleenumi otsus partei juhtivate organite reorganiseerimise kohta.Rajooni territooriumil olevad algorganisatsioonid allusid seitsmele komsomolikomiteele.[3] See töi kaasa komsomolialgorganisatsioonide tegevuse konkreetsema suunamise tootmisküsimuste lahendamisele,kuid teisejärguliseks jäid noorte vaba aja veetmise

---

1 EKPA,f.24o2,nim.6,s.-ü.1,l.18-19.
2 Samas,f.2o66,nim.8,s.-ü.8,l.22;f.4D36,nim.13,s.-ü.7, l.29;f.2361,nim.13,s.-ü.4o,l.32.
3 Samas,f.24o2,nim.14,s.-ü.76,l.9.

ja koolide küsimused,arusaamatusi tekitas komsomoli operatiivrühmade tegevuse koordineerimine,noorte suvepäevade läbiviimine jt.küsimused.1964.aasta sügisel vastavalt ÜLKNÜ Keskkomitee VI pleenumi ja ELKNÜ Keskkomitee IV pleenumi otsusele taastati komsomoliorganisatsioonide territoriaalne juhtimine.Aluseks parteiorganite vastavasisulised otsused parteiorganite territoriaalse juhtimise põhimõtete taastamise kohta.[1] Rajooni komsomoliorganisatsiooni tegevuses töi see kaasa teise äärmuse: liialdatud tähelepanu noorte vaba aja veetmise küsimustele.Komsomoliorganisatsioonidest kerkisid esile Saku sovhoosi,S.M.Kirovi nim.kalurikolhoosi,Habaja sovhoosi ,Keila Tarbijate Kooperatiivi,Ellamaa Elektrijaama ja mitmed teised orgorganisatsioonid,kes igapäevaselt suutsid edukalt lahendada kõiki partei poolt komsomoli ette seatud ülesandeid.

Komsomolitöö tõhustamisele aitasid omajagu kaasa mitmesuguste töökomisjonide ellu rakendamine komsomoli rajoonikomitee liikmete osavõtul,mittekoossmisuliste instruktorite gruppide moodustamine,"komsomoliprojektori" löökrühmade tegevuse selgemapiirilisem suunamine rajoonistaabi poolt jne.Õigustasid end mitmepäevased aktiivi töö- ja puhkelaagrid, samuti ELKNÜ Keskkomitee poolt korraldatavad tsoonaalsed seminarid teoreetiliste teadmiste ja praktiliste kogemuste omandamiseks.

Kogu vaadeldaval ajajärgul viidi läbi 15 rajooniorganisatsiooni konverentsi (vt.lisa 4), arvuliselt pleenumi, büroo istungeid ,aktiivi nõupidamisi.Pidevalt kuulati komsomolikomitee tööaruandeid ära partei rajoonikomitee büroode istungitel,päevakorras olid komsomolitöö küsimused parteiaktiivi nõupidamistel, pleenumitel.Suurt abi komsomoli-

Harju rajooni delegaadid ELKNÜ XIII kongressil

Harju rajooni komsomolialgorganisatsioonide sekretärid Haapsalus tsooniseminaril 1966. aasta märtsis

töö suunamisel ja juhtimisel rajoonis osutasid partei rajooni-komitee töötajad eesotsas EKP Harju Rajoonikomitee I sekretäri sm.H.Ilvesega, samuti kohalikud parteialgorganisatsioonid. Aktiivsete komsomoli rajoonikomitee liikmetena olid rajoonis tunnustuse pälvinud Heino Kadajas,Nikolai Oleinikov,Elgi Ernits Udo Miller,Rosiine Öismets,Vello Oja,Koidu Lodi,Ella Teemant, Evi Mäeots,Aime Järva ,rajoonikomitee büroo liikmed Matti Kallaspoolik,Ivo Valdi,Jevgeni Promet ,Peeter Pentle jt.Vaatamata suurtele muudatustele komsomoli rajoonikomitee aparaadis, kuna komsomolitöötajate kaader pidevalt vahetus (vt.lisa 5), suutis rajooni komsomoliorganisatsioon olla noorte avangardseks osaks partei ja valitsuse otsuste elluviimisel.

1967.aastal läbiviidud komsomolidokumentide vahetamine andis võimaluse komsomoli rajoonikomiteele koos komsomolialg-organisatsioonidega analüüsida kogu organisatsiooni liikmete kvalitatiivset ja kvantitatiivset koosseisu,vaagida põhjalikult kõiki siseorganisatsioonilise töö edusamme ja puudusi.Esimeste seas anti parimate komsomoliorganisatsioonidena komsomoli-dokumentide vahetamise õigus Ravila,Vasalemma,Alavere,Karjaküla sovhoosi,Pikva kolhoosi, Eksperimentaalbioloogia Instituudi, Loksa Keskkooli ja Lehmja 8.klassilise kooli komsomoliorgani-satsioonile.[1]

ÜLKNÜ 5o.aastapäeva ja V.I.Lenini 1oo.sünniaastapäeva väärikaks tähistamiseks võtsid komsomolialgorganisatsioonid ja rajooni kommunistlikud noored ning noored vastu konkreetsed kohustused. Töusis noorte vastutus tootmisülesannete täitmisel ning poliitiliste ja üldhariduslike tead-

---

1 EKPA,f.24o2,nim.18,s.-ü.8,l.11-12.

miste omandamisel, areneb ulatuslik maanoorte sotsialistlik võistlus, hoogustus ratsionaliseerimis- ja leiutustegevus. Leninliku arvestuse sooritamise käigus tõstsid paljud noored oma tööalast kvalifikatsiooni, omandasid majandusalaseid teadmisi, võtsid aktiivselt osa rajooni kultuuri- ja sporditööst.

* * *

Oma kolmekümne tegevusaasta vältel on rajooni komsomoliorganisatsioon läbi teinud mitmeid olulisi muutusi. Nimetatud perioodi jooksul on tema ridadesse astunud üle kümne tuhande noormehe ja neiu, paljud tema ridadest on hiljem astunud Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ridadesse. Komsomoliorganisatsioon on tugevnenud nii organisatsiooniliselt kui ka poliitiliselt ning kolme tuhande liikmelise organisatsioonina suudab edukalt ellu viia partei poolt kavandatud ülesanded noorsoo kommunistlikul kasvatamisel.

K O K K U V Õ T E

Leninlik komsomol on nõukogude ühiskonna aktiivne loov jõud ,Kommunistliku Partei ustav abiline ja reserv. Partei on andnud noortele üle oma revolutsioonilise võitluse kogemused,hoiab teda kursis partei minevikuga,valmistab noorsugu ette kommunistliku ülesehitustöö keerulisi ülesannete lahendamiseks.

Pärast Nõukogude võimu taaskehtestamist Eestis ja Harjumaa komsomoliorganisatsiooni loomist 1940.aasta septembris osutasid maakonna kommunistlikud noored ja noored tõhusat abi partei- ja nõukogude organeile riiklike ja majanduslike ülesannete lahendamisel.Parteiorganisatsiooni juhtimisel võtsid kommunistlikud noored osa tööstus- ja kaubandusettevõtete natsionaliseerimisest,maareformi elluviimisest.Parteiorganisatsioon hindas kõrgelt kommunistlike noorte osavõttu NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste ettevalmistamisel ja läbiviimisel (jaanuar 1941).Suure töö tegid kommunistlikud noored ära noorsoo sõjalis-patriootilisel kasvatamisel,spordi- ja kultuuritöö arendamisel maakonnas.ELKNÜ organisatsioonid suutsid kiiresti võita autoriteedi töölis-, maa- ja koolinoorte hulgas ,koondades selle põhihulgad partei ja valitsuse ümber ning suunates neid aktiivsele osavõtule kogu poliitilisest ja majandusalikust elust maakonnas.

Ennastsalgavalt võitlesid kommunistlikud noored ja noored fašistlike ahastajatega Harjumaa hävituspataljoni ridades 1941.aastal,Nõukogude tagalasse evakueerunud andsid oma panuse võidu heaks fašistliku Saksamaa üle.

Pärast maakonna vabastamist septembris 1944 taastati lühikese ajaga maakonna komsomoliorganisatsioon.Parteiorganisatsiooni juhtimisel asusid kommunistlikud noored täitma ülatuslikke ülesandeid kohalike võimuorganite taastamisel ja rahvamajanduse arendamisel ,ideelis-poliitilise ja kultuur-massilise töö organiseerimisel noorsoo hulgas. Harjumaa komsomoli löökehitusteks olid Saunja ja Kotka hürdoelektrijaamad,Keila-Joa sild, Laitse Raadiojaam. Nii tööstuses kui ka põllumajanduses täitsid edukalt oma tööülesandeid komsomoli- ja noortebrigaadid .Suurt abi osutasid kommunistlikud noored küla-elu ümberkujundamisel.Maakonna esimene kolhoos "Sangar" loodi 1948.aasta veebruaris kommunistlike noorte energilisel tegutsemisel. Kõike seda saavutati pingsas klassivõitluses.

Komsomoli esmaseks ülesandeks oli võitlus kommunistlike noorte ja noorte ideelis-poliitilise taseme tõstmise eest,üldhariduslike teadmiste omandamise eest, otsustavalt arendada võitlust kodanlik-natsionalistliku ideoloogia vastu.

Pidevalt täiustusid komsomolitöö vormid ja meetodid, Noorte kommunistliku maailmavaate kujundamisel kasutati ulatuslikult komsomoli- ja parteiharidussüsteemi.Traditsioonilisteks muutusid noorte suvepäevad ,ülevaatused ,matkad revolutsiooni- , võitluse ja töökuulsuse paikadesse.

Parteiorganisatsiooni pidevel suunamisel arendati noorte töö- ja poliitilise kasvatuse probleeme, ühe laiema

ulatuse saavutas maanoorte vaheline sotsialistlik võistlus ja lööktöö."Kaasaja komsomoliorganisatsioonide keskne ülesanne on kasvatada noortes piiritut ustavust kodumaale, rahvale,Kommunistlikule Parteile ja kommunismiüritusele, aktiivset valmisolekut tööks ühiskonna hüvanguks ja mistahes raskustest jagusasamiseks,tõsta noormeeste ja neidude üldhariduslikku taset ja tehnikaalaseid teadmisi"[1] õeldakse NLKP programmis.

Komsomoli ajaloo uurimine,eesrindlike kogemuste üldistamine annab võimaluse sügavamalt avada Kommunistliku Partei juhtiva ja suunava osa noore põlvkonna kasvatamisel. Harju kojooni komsomoliorganisatsiooni ajaloo uurimine aitab täiustada ja süvendada noorte kommunistliku kasvatuse vorme ja meetodeid, ulatuslikumalt kasutada neid eesrindlikke kogemusi ,et partei rajooniorganisatsiooni juhtimisel eduka lt täita neid ülesandeid,mida seadis kommunistlikke noorte ja noorte ette Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongress.

E Rebane.

25 mail 1973

---

1 NLKP programm ,Tallinn 1962 ,lk.99.

Kasutatud allikad ja kirjandus

Dokumendid ja teatmelis-statistilised materjalid

Breźnev,L.,NLKP Keskkomitee aruanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressile 3o.märtsil 1971 , Tallinn 1971.

Eesti Nõukogude Entsüklopeedia ,II ,Tallinn 197o.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm,Tallinn 1962.

NLKP XXIII kongressi materjale , Tallinn 1967.

Arhiivimaterjalid

Eestimaa Kommunistliku Partei Arhiiv (EKPA)

Fond 1 - Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee

Fond 4 - Eesti Partisaniliikumise Staap

Fond 31 - Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu Keskkomitee

Fond 77 - Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu Harjumaa Komitee

Fond 2066 - Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu Loksa Rajoonikomitee

Fond 2361 - Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu Keila Rajoonikomitee

Fond 24o2 - Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu Harju Rajoonikomitee

Fond 2452 - Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu Harju Rajoonikomitee

Fond 4036 - Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu Kose Rajoonikomitee

Fond 4o39 - Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu Kose Rajoonikomitee

Eesti NSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehitustöö Riiklik Keskarhiiv (ORKA)

arhiiviteatis nr.sS - 297 ,28.augustil 197o.

arhiiviteatis nr. C / o9 ,21.jaanuaril 1972.

Kirjandus

Agapova , E.,Uute traditsioonide loomine,kogumik "Meie komsomol",Tallinn 1968 ,lk.2o9-241

Aitsen, A., Noorteorganisatsioon koonduslaagris,kogumik "Rahvatasujad ",II , Tallinn 1965,lk.255-26o.

Barkov,L. , Mõrvarid ei pääse karistusest,Tallinn 1966.

Eesti NSV ajalugu,III, Tallinn 1971.

Ivanov , V., Noored kasvasid võitlejateks,kogumik "Suure võitluse algus ",Tallinn 1965,lk.278-285.

Jaus , E., Mälestuskilde, kogumik "Rahvatasujad",II, Tallinn 1965 ,lk.131-137.

Karu , A., Mälestuskilde esimesest sõjasuvest , kogumik "Alati avangardis",Tallinn 1971,lk.129-135.

Kask , A., Lahing lõppes Kohila meeste võiduga,kogumik "Rahvatasujad" ,I,Tallinn 1962,lk.332-336.

Korsunski,M,,Miiniristleja leekides, Tallinn 1967.

Kukk , E. , Kehra meeste surmapõlgus, kogumik " Rahvatasujad " ,I, Tallinn 1962,lk.31o-317.

Kutsar-Zabrodskaja ,S., Eestimaa Kommunistlika Partei 194o.aasta sotsialistlikus revolutsioonis, Tallinn 196o.

Kuusküll ,E.,Kommunistlik noor,kogumik "Karastumine", Tallinn 1958,lk.451-458.

Larin , P., Eesti kommunistlikud noored Suures Isamaasõjas, kogumik "Meie komsomol" ,Tallinn 1968,lk.138- - 167.

Leede, V., Eesti töörahva võistlusest fašistlike röövvallutajate vastu ,kogumik"Rahvatasujad",I, Tallinn 1962,lk.13-45.

Lorberg, S., Tööka argipäeva kangelaslikkus ,kogumik "Meie komsomol" ,Tallinn 1968,lk.168-2o8.

Lumi, R., Tasujad , Tallinn 1967.

Martinson,K., Võitlus jätkub , kogumik "Meie komsomol", Tallinn 1968 , lk.85-121.

Männikus-Lepik,A., Vennalikus Kasahstanis, kogumik "Võitlevas tagalas",Tallinn 1967,lk.177-194.

Paul, I. , Rahvaväe võitlustee , kogumik "Suure võitluse algus", Tallinn 1965,lk.58-67.

Puškarjova,H.,Ma nägin neid lahingus, kogumik "Alati avangardis", Tallinn 1971,lk.146-15o.

Siilivask,K., Uut elu rajamas , kogumik "Meie komsomol", Tallinn 1968,lk.122-137.

Sillasoo,A., Ehitasime elektrijaama, kogumik "Võitlevas tagalas",Tallinn 1967,lk.184-186.

Soorand,J., Kilde Harjumaa hävituspataljonist,kogumik "Suure võitluse algus",Tallinn 1965, lk.286-296.

Sunila,A., EKNÜ 1924.aasta detsembri ülestõusu ettevalmistamisel ja läbiviimisel, kogumik "Meie komsomol", Tallinn 1968,lk.74-84.

Söstramets-Kuusküll,E.,Punaseristi paunaga Tallinna kaitsel, kogumik "Ühises rivis ühise vaenlase vastu", Tallinn 1969,lk.213-218.

Vapper,A., Karl Toming varjas end meil,"kogumik "Ühises rivis ühise vaenlase vastu",Tallinn 1969, lk.331-334.

Viks,R., Rapla noortest proletaarlastest, kogumik "Karastumine",Tallinn 1958,lk.171-176.

Väljaots,V., Noorsoo võitluse eesotsas, kogumik "Meie komsomol",Tallinn 1968,lk.41-73.

Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost,III, Tallinn 1972,lk.

Perioodika

"Harju Elu " 1944,1945,1947,1966,1968,1969,197o,1971.

"Noorte Hääl" 194o,1941,1944,1945,195o,1956,1957,1968.

"Kommunist " 194o,1941.

"Postimees" 194o.

"Rahva Hääl" 194o.

"Trudovöi Putj" 194o.

ELKNÜ Harju ajaloo-komisjon
ELKNÜ veterani ankeedid

Hallik,E.,Härmaste,V.,Johansoo,S.,Järvoja,V.,Kala,H.,
Kaljukivi,A.,Kase,J.,Kaup,E.,Kurvits,K.,Kiisk,E.,
Kuusküll,E.,Köva,H.,Lehiste,H.,Lehiste,L.,Merdik,L.,
Nuut ,O.,Olesk,O.,Ong,I.,Roovete,V.,Salu,A.,Tiits,G.,
Sapronenko,V.,Valkonen,A.,Veljend,H.,Villemson,V.,
Vitsur,H.

Käsikirjalised mälestused

Valkonen,A. mälestused

Lepp,E. mälestused

L I S A

L i s a 1

Harjumaa kommunistlike noorte nimekiri (juuni 1941)

Perekonna-,ees ja isanimi	ELKNÜ organisatsiooni nimetus
A a s , Hilja Jüri	Rapla
A a s , Valter	Tammiku
A a s a , Ester Karl	Ravila Aianduskool
A a s a , Manivald Jaan	Salutaguse tehas
A a s a m e t s , Hilje August	Alavere
A a s a v ä l i , Kaljula Jaan	Ravila Aianduskool
A a l b o k ,Martin Johannes	Paunküla
A b e l , Herta Robert	Rapla Keskkool
A d u s s o n ,Bernhard Villem	Kolga
A l d e r , Arnold Anton	Viinistu
A l j a s , Kalle Jakob	Iru
A l l a s t e , Akte Villem	Jägala
A l l a s t e , Palmi Villem	Jägala
A l l i k , Hugo-August Aleksander	Kiiu
A l v i n ,Elfriide Johannes	Keila Põllumajanduskool
A l v i n , Johannes Johanney	Ääsmäe
A n n i , Erika Harald	Kehra tehas
A n n u k , Aksel Johannes	Komsomolikomitee
A r i n g , Edgar Jakob	Alavere
A r j u , Lembit Aleksander	Komsomolikomitee
A r r o , Arnold Aadu	Kabala
A u s , Aida August	Kehra
A u s , Johannes Aleksander	Kehra
A u s , Öie	Rapla Keskkool
B r i s t o l , Herbert Jaan	Kehtna

D o b r o l i n s k i , Georg Aleksei	Juuru
E e r t , Ants Otto	Kehra sovhoos
Eii h h o r m ,Richard Johannes	Muraste Lastekodu
E l d e r m a a , Helmi Joosep	Köue
E m b l a , Jevgeni Vassili	Joaveski vabrik
E n d l a ,Kaarel Eduard	Loksa
E n o k , Kaljo Johannes	Kurna sovhoos
G r ü n t h a l , Olga Jüri	Kehtna Kodumajanduskool
H a a b ,Salme Johannes	Kautjala sovhoos
H a a s m a , Kalju August	Ravila Aianduskool
H a k s a l u , Hugo Johannes	Viinistu
H a l l i k , Albert Mihkel	Loksa
H e i n a s t e , Salme Andres	Purila sovhoos
H i n d r i m a , Erich Hans	Salutaguse tehas
H i n d r i m a , Linda Mart	Purila sovhoos
H u n t , Valli Hans	Järvakandi Tehased
H ä r m a s t e , Viivi Enn	Juuru
I b u s , Linda Oskar	Nissi
I l m e t s , Johannes Hans	Viimsi
I l m j ä r v ,Valter Jaan	Rapla
I r a k , Hugo-Alfred Mart	Köue
I v a n o v ,Vladimir Matvei	Rapla
J a a n i , Voldemar Sergei	Juuru
J a a n i m ä e ,Elmar-Johannes Johannes	Kajamaa
J a a n s a l u ,Artemi Aleksander	Komsomolikomitee
J a a n s a l u ,Herbert Jaan	Rapla
J a a n s o o ,Artur Juhan	Kabala
J a k o b s o n , Elmar Kalev	Raasiku
J a k u l a , Edgar Aleksander	Kehra

J a l a s t , Arnold-Voldemar Johannes	Köue
J a n t e r , Kuno Joosep	Loksa
J o a n u r m ,Hugo Riho	Rävila Aianduskool
J u h a n o v ,Richard	Muraste Lastekodu
J ö e o r g , Richard Aleksander	Kurna sovhoos
J ä r m u t ,Endel Villem	Jägala tehas
J ä r v e , Jaan Jüri	Harku
J ä r v i n e , Rein	Kautjala sovhoos
J ä r v o j a ,Valdeku Jaan	Kautjala sovhoos
J ü r g e n s , Feliks Julius	Loksa
J ü r g e n s , Ilma Julius	Loksa
K a a l e p ,Hillar Jaan	Köue
K a a s i k , Peeter Anton	Tammiku
K a e v a t s ,Irma Villem	Kehtna Kodumajanduskool
K a l e v ,Sofia Paavel	Rapla
K a l j u k i v i ,Arveld Rudolf	Kehra tehas
K a l l a s ,Erich-Johannes Voldemar	Miilitsaosakond
K a r j a t s e ,Lembit Johannes	Nissi
K a r u ,Artur Juhan	Kehra tehas
K a r u ,Harald Juhan	Kehra tehas
K a r u o j a ,Neeme Eduard	Salutaguse tehas
K a s k ,Kaljo Madis	Vääna
K a t s a n ,Endla Artur	Purila sovhoos
K a u n ,Valentin Anton	Tammiku
K e l g u m ä e ,Aleksander Martin	Rävila Aianduskool
K e m p m a n n ,Lennart Johannes	Viinistu
K e r n ,Lembit Alfred	Kurna sovhoos

K e s s a ,Aino Ants	Rapla
K i i s a , Helbe August	Nissi
K i n k , Aadu August	Kolga
K i r v s i p u u ,Ervin-Lembit Johannes	Purila sovhoos
K l a m p ,Erich Richard	Kehra tehas
K l a u p ,Floriida August	Purila sovhoos
K l e i n ,Joosep August	Raikküla
K o n k s , Evald Jakob	Tammiku
K o p p e l m i k ,Ferdinand Aadu	Vabrik "Koil"
K o t t i s e ,Verner Oskar	Järvakandi Tehased
K r i s t a l , Endel-Herman Herman	Pikavere
K r i s t j a n k r o o n,Aino Mart	Jägala tehas
K r ö n s t r o m ,Miina Toomas	Prangli saar
K u k k , Jaan Jüri	Kroodi
K u r i s o o , Erich Hans	Järvakandi Tehased
K u u l , Endel Priidik	Viimsi
K u u l , Jaan Johannes	Viimsi
K u u l b a s ,Boriss Johannes	Kiiu
K u u s e m a a ,Elmar Hans	Köue
K u u s e m e t s ,Elfriide Jaan	Raikküla
K u u s e m e t s ,Herman Aleksander	Juuru
K u u s k m a n n, Elga	Seli sanatoorium
K u u s n e e m ,Elviine-Hildegard August	Keila Põllumajanduskool
K ä n d , Erich Joosep	Miilitsaosakond
K ä n d , Valve Kaarel	Juuru
K ö u s a a r ,Erich Juhan	Köue
L a u l ĺ k , Evald	Juuru
L a u r , Johannes Mihkel	Kose
L e h t p u u , Selma-Leonore Mihkel	Salutaguse tehas

L i b a , Nikolai Aadu	Padise
L i i v a m ä e , Helga Juhan	Turba
L i l l e p o o l , Heiti Mooses	Pärispea
L i m m e r , Linda Johannes	Keila
L i m b e r g , Salme Gustav	Muraste Lastekodu
L o i k , Karl	Miilitsaosakond
L o i t m e t s , Endel Jakob	Joaveski Paberivabrik
L o o p e r e , Einart Jaan	Tammiku
L o o s a a r , Rein Anton	Tammiku
L o t t , Herman Margus	Harku
L u b i ,Heino	Kohila
L u b i ,Helmi August	Kohila
L u b i ,Herbert August	Tehas "Koil"
L u h t s a l u , Eduard Feodor	Prangli saar
L u h t s a l u , Elviira Johannes	Prangli saar
L u h t s a l u , Emil Johannes	Prangli saar
L u h t s a l u , Hilda Johannes	Prangli saar
L u h t s a l u ,Jalmar Feodor	Prangli saar
L u i g e ,Valter Gustav	Loksa
L u t s , Öie August	Laitse
L ä ä n l a n ,Romeo Erich	Muraste Lastekodu
M a a p a l u ,Edgar Anton	Pärispea
M a a p a l u ,Klaara Anton	Pärispea
M a a s i k , Akesl Aleksander	Kose
M a l m i l a ,Arvo Artur	Pikavere
M a l m i l a ,Heino Artur	Pikavere
M a r d l a ,Oktavi Andres	Järvakandi Tehased
M a r t e n, Eggar Jaan	Neeme
M e i k a r ,Ernst-Voldemar Johannes	Joaveski Paberivabrik

M e r e r a n d , Albert Gustav	Prangli saar
M e r e r a n d ,Juuli Gustav	Prangli saar
M e r i l a , Hans Johannes	Viimsi
M e r i s a a r ,Ellen Rudolf	Loksa
M e t s i s ,Ralf Siim	Pikavere
M u r u m a a , Hildegard Johannes	Kehra
M ä e k a r ,Hugo	Muraste Lastekodu
M ä e v ä l i, Erna	Loksa
M ä n n i , Heli Heinrich	Keila Põllumajanduskool
N a n t o , Ernst Hans	Alavere
N e t t a n ,Artur Anton	Paunküla
N i i h o l m , Verner Johannes	Viinistu
N i i n e s a l u , Helga Aleksander	Rapla
N i i n e s a l u , Renate Aleksander	Rapla
N o o l , Peeter Priidik	Jägala tehas
N u r m i s , Edgar Anton	Kose
N ö m m i k , Heino Johannes	Jägala tehas
N ö m m i k s a a r , Aleksander Johannes	Järvakandi Tehased
N ö m r a , Ralf Julius	Kehra
O n n a , Erich Tõnu	Kehra tehas
O t s , Leia Peeter	Rapla Keskkool
O t t , Helmut Karl	Jägala
P a a s , Erna-Eva Jaan	Salutaguse tehas
P a h k m a , Laine Martin	Iru
P a l m , Meeme Johan	Kabala
P a i m r e , Osvald Jüri	Jägala tehas
P a l m i s t e , Rudolf Johannes	Kelba küla
P a p p e l , Ilmar Adolf	Iru
P a p p e l , Juno Adolf	Iru
P a r e k ,Hermilde Hans	Rapla

Pertmann, August Gustav	Neeme
Pikkel, Meinhard Jakob	Köue
Ploompuu, Arnold Jaan	Kehra
Ploompuu, Endel-August Rudolf	Ravila Aianduskool
Ploompuu, Harald Juhan	Kehra
Poom, Elle Martin	Köue
Priisalm, Emil Johannes	Prangli saar
Pross, Oskar Juhan	Komsomolikomitee
Prööm, Raimond Johannes	Jägala
Põld, Aino Johannes	Keila Põllumajanduskool
Põldmets, Voldemar Johannes	Kelba
Pähklimägi, August Oskar	Harku
Raamot, Öilme Eduard	Loksa
Randla, Hugo Mihkel	Harku
Randla, Oskar Jaan	Järvakandi Tehased
Randmäe, Harri Johannes	Padise
Raunmägi, Milda-Emilie Madis	Kehtna Kodumajanduskool
Reimo, Ants Hans	Rapla
Reinula, Aino-Melaine Johannes	Kautjala sovhoos
Reinula, Johannes Kristjan	Kautjala sovhoos
Reinvald, Edgar Johannes	Komsomolikomitee
Ridbek, Heino-Raimond Kristjan	Padise
Riim, Helju-Maria Rein	Keila Põllumajanduskool
Robam, Jöupold Aleksander	Vahastu
Robam, Leonhard Aleksander	Vahastu
Roosaar, Aksel Alfred	Iru
Roopere, Sinaida Johannes	Rapla
Ruustalu, Oskar Gustav	Ravila Aianduskool
Rüdja, Adele Hans	Rapla
Saar, Ireene Voldemar	Nissi

S a a r n a , Elmar Villem	Komsomolikomitee
S a a r t s ,Haljand Jakov	Laitse
S a a r t s ,Hilda Karl	Laitse
S a e m , Aarne Eduard	Jägala tehas
S a e m ,Vaike Jaan	Jägala
S a i d l a , Lembit Jaan	Joaveski Paberivabrik
S a l m , Nikolai Vassili	Turba
Saa l u , Anni Johan	Komsomolikomitee
S a v i i r , Friedrich Aado	Salutaguse tehas
S a v i i r , Osaleid Tönis	Raikküla
S e l e z n j o v, Vassili Dimitri	Kolga
S e l v e t ,Laine Gustav	Loksa
S e p p , Arnold-Martin Aleksander	Kehra
S e p p , Eva Voldemar	Kabala
S e p p , Leida Johannes	Kehra tehas
S i l l a m ä e , Helmuth Leo	Laitse
S i r e l, Herta-Sarlotte Aleksander	Paunküla
S i r e l , Meinhart Juuli	Prangli saar
S u n n i, Hans Hans	Kelba
S u u r s a l u , August Hans	Turba
S u u r s a l u ,Johannes Hans	Turba
S ö s t r a m e t s , Eela Eduard	Komsomolikomitee
S i l l i n g ,Olga August	Rävila Aianduskool
S t a m b e r g , Endel Arnold	Paunküla
T a g a p e r e , Jaan Aleksander	Rapla
T a g a p e r e ,Johannes Aleksander	Rapla
T a i m r e , Erik	Komsomolikomitee
T a l v e n d , Jüri Joosep	Pärispea
T a m b l a , Hilda	Kurna sovhoos
T a m b l a , Heinrich	Kurna sovhoos

T a m b l a , Ralf	Kautjala sovhoos
T a m m ,Ellen August	Keila
T a k j a s, Olli Jaan	Vabrik "Koil"
T a m m e a r u , Georg-Leopold Jakov	Kelba
T a m m l e h t ,Elmar Pearu	Seli sanatoorium
T a r l a p ,Valentine Nikolai	Kehtna Kodumajanduskool
T a r j u s , Eero Hans	Juuru
T a s u j a , Ene Jaan	Komsomolikomitee
T a u b e r g , Paul	Muraste Lastekodu
T e i v a ,Ernst Mihkel	Kurna sovhoos
T e u b a k ,Alfred-Heinrich Jaan	Loksa
T i i k j ä r v,Helgi Karl	Ääsmäe
T i i k j ä r v, Salme Mart	Ääsmäe
T i k e r p ä e,Endel Aleksander	Jägala
T i k e r p ä e, Erich Aleksander	Jägala
T i l k , Uudu Johannes	Purila sovhoos
T o m b e r g , Vahur August	Salutaguse tehas
T r a m m , Robert Johannes	Kabala
T r a u b e r g , Paul	Muraste Lastekodu
T r i e e f e l d t, Verner Mart	Salutaguse tehas
T r u u s t ' e , Alfred-Valentin Hans	Rapla
T u r r i k , Endel	Muraste Lastekodu
T s u b a k ,Alfred-Heinrich Jaan	Loksa
T u u t e r ,Ester Karl	Nissi
T ö r o n e , Asta Paul	Komsomolikomitee
U m b o r g, Arno Johannes	Harku
U u s k ü l a ,Linda Mihkel	Raasiku
V a h e r ,Mihkel Johannes	Jägala
V a l d m e e s, Arnold Jüri	Turba tehas
V a l k, Mart Joosep	Kolga

V a s a v a r b l a n e ,Stepan Aleksei	Ravila Aianduskool
V a s s j u k o v a,Tatjana Pavel	Järvakandi Tehased
V a s s m a n ,Juta Nikolai	Kiviloo
V i i k h o l m ,Verner Johannes	Viinistu
V i l i s a a r , Eduard Feodor	Prangli saar
V i l j a k ,Johannes Johannes	Salutaguse tehas
V i l l e m s o n , Valentin Johannes	Harku
V i l l i k , Udu Johannes	Harku
V i n k , Arkadi Jakob	Kehra
V i r k e b a u ,Aino Villem	Raasiku
V i r k e b a u, Heino Villem	Raasiku
V i t s u r , Arnold Jaagup	Laitse
V ä l i , Olaf Georgi	Kose
V ä l i k ,Heinrich	Harku
Ö i s m a , Vaike Juhan	Laitse

Lisa koostatud EKPA-s leiduvate arhiivimaterjalide alusel

Lisa 2

Ärakirjad

Tallinn -Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei kirjast nr.2428 , 9.märtsist 1942 ja Nissi valla Perekonnaseisuametnikult nr.3-Pk , 12.veebruarist 1943 Alma KALDMETSALE selle kohta ,et tema poeg Nikolai Salm , komnoor , kes teenis vabatahtlikult hävituspataljonis ja võitles relvastatult Saksa vägede vastu , on nimetatud süütegude eest surma mõistetud ning otsus on täide viidud 1.septembril 1941.aastal.

Ärakiri

Tallinn-Harju Prefektuur

Poliitiline Politsei

9.märts 1942.a.

Nr. 2428

Kod.

Alma K a l d m e t s,

Turba, p-ag. pk.Nr.1

Vastuseks Teie avaldusele teatan,et juurdlusmaterjali andmeil oli Nikolai S a l m, sünd. 21.04.1922.a., kommoor, teenis vabatahtlikult hävituspataljonis ja võitles relvastatult Saksa vägede vastu, missuguste süütegude eest temale on määratud surmanuhtlus ja otsus on täide viidud.

Teie palve muu osa jääb rahuldamatuks.

Palun minule teatada, kus peetakse N.Salm'i perekonnaseisu kirjad, kust hiljem N.Salm'i surmatunnistuse kätte võite saada.

/allkiri/ /H.Okasmaa/

Juhataja abi

Ärakiri õige;

Ärakiri

NISSI VALLA
EKONNASEISUAMETNIK
veebr. 1943.a.
r. 3-Pk
sipere kaudu

S U R M A T E A T I S.

(Väljavõte Nissi valla surmaregistrist
köide I, lk. 331, akt.nr.39, 1942,

1. septembril 1941.a. suri Tallinnas

(koha nimetus)

S a l m, Nikolai
(perekonnanimi ja nimi)

Vanus; sünd.21.aprillil 1922. Tallinnas.

Surma põhjus: kohtuotsusel hukatud.

/allkiri/
Perekonnaseisuametnik

Pitsati koht

Ärakiri õige;

ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni ja Harju rajooni pioneeriorganisatsiooni koosseis aastatel 1944 - 1970

Lisa 3

	14.XII 1944	15.II 1945	1.I 1946	1.I 1947	1.I 1948	1.I 1949	1.I 1950	1.X 1950	1.I 1951	1.I 1952	1.I 1953	1.I 1954	1.I 1955	1.I 1956	1.I 1957	1.I 1958	1.I 1959	1.I 1960	1.I 1961	1.I 1962	1.I 1963	1.I 1964	1.I 1965	1.I 1966	1.I 1967	1.I 1968	1.I 1969	1.I 1970
Algorganisatsioone	12	18	57	76	119	132	212	240	69	80	83	77	57	60	55	89	79	94	98	94	168	155	165	151	147	139	138	136
Arvel ÜLKNÜ liikmeid	86	62	569	768	1185	1292	1775	2051	639	767	891	918	855	901	848	1231	1165	1543	1601	1669	2939	2502	2868	2956	2671	2678	2846	2971
neist NLKP liikmeid ja liikmekandidaate	2	6	10	9	18	24	18	26	12	15	15	8	6	9	8	11	17	17	12	9	24	22	26	23	26	39	48	49
Tööalade järgi :																												
töölisi		18	189	208	259	272	412		112	159	182	242	276	337	298	492	392	527	536	579	889	412	583	645	655	758	871	937
talupoegi,kolhoosnikke		10	83	167	393	489	380		124	135	179	169	110	79	88	96	93	146	158	166	182	154	185	236	208	189	140	283
teenistujaid		19	216	232	219	231	408		206	250	256	306	304	249	275	341	357	432	474	456	769	671	755	623	596	758	943	764
õpilasi		15	74	131	303	264	373		182	218	266	195	161	168	130	218	202	319	332	376	941	1128	1253	1370	1126	925	843	935
teisi		-	7	30	11	36	202		15	5	8	6	4	68	57	84	121	119	101	92	158	137	92	82	86	48	49	52
Hariduse järgi:																												
kõrgem		1	1	6	1	4	3		5	5	3	2	17	27	36	32	44	64	68	78	157	98	121	119	108	166	183	195
lõpetamata kõrgem		-	-	-	13	29	13		2	3	19	44	34	32	26	53	19	35	39	23	24	18	44	34	32	55	89	62
keskharidus		7	73	114	98	130	105		83	113	108	87	129	153	216	222	338	421	460	486	821	639	724	687	652	798	881	1130
lõpetamata keskharidus		10	156	158	321	429	636		248	297	367	189	393	426	374	223	535	363	698	889	715	661	893	1375	1294	1013	1152	1062
algharidus (6.või 7.kl)		44	325	362	700	642	969		301	349	394	596	282	263	196	701	229	660	336	193	1222	1086	1086	741	585	646	541	522
ei oma algharidust		-	14	128	52	58	49		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Vastuvõtt ÜLKNÜ ridadesse:	56	70	480	349	249	511	737	392	63	232	182	77	44	98	70	92	126	185	286	330	669	744	700	717	286	541	578	487
töölisi	10	22	138	88	72	154	209		7	64	49	11	5	18	23	36	26	32	30	57	47	58	70	30	14	32	33	21
talupoegi,kolhoosnikke	22	11	151	81	52	139	144		5	37	27	12	1	12	16	6	14	9	26	33	26	46	44	24	6	8	10	9
õpilasi	-	15	140	120	93	180	300		49	101	95	45	33	66	26	44	79	142	221	224	592	638	584	659	265	500	533	455
teenistujaid	24	22	51	60	32	38	84		2	30	11	9	5	2	5	6	7	2	9	16	4	2	2	4	1	1	2	2
Pioneerimalevaid		26	24	36	46	47	115		39	38	38	36	24	24	23	48	50	53	54	57	68	43	44	44	44	45	44	44
pioneere		1690	1689	2786	4072	4257	4011		1280	1268	1252	1090	960	1078	1214	1493	1472	1824	1913	1662	3617	3657	3763	4186	4196	4300	4417	3954

Liis koostatud EKPA-s leiduvate statistiliste materjalide alusel

L i s a 4

ELKNÜ Harju organisatsiooni konverentsid (1946-1970)

I ELKNÜ Harjumaa organisatsiooni konverents, 2o.-21.aprill 1946 , võttis osa 157 delegaati

II ELKNÜ Harjumaa organisatsiooni konverents , 17.-18.aprill 1948 ,võttis osa 133 delegaati

III ELKNÜ Harjumaa organisatsiooni konverents , 5.- 6.jaanuar 1949 , võttis osa 145 delegaati

IV (1.)ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents , 28.-29.aprill 1951 , võttis osa 1o4 delegaati

V (2.)ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents, 15.-16.november 1952 , võttis osa 1o5 delegaati

VI (3.)ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents, 12.-13.detsember 1953 , võttis osa 17o delegaati

VII (4.)ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents, 4.-5.detsember 1954 , võttis osa 15o delegaati

VIII(5.)ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents, 26.-27.november 1955 , võttis osa 295 delegaati

IX (6.) ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents, 27.-28.oktoober 1956 , võttis osa 197 delegaati

X (7.)ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents, 18.-19.jaanuar 1958 , võttis osa 2o3 delegaatm

XI (8.)ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents, 28.-29.november 1959 , võttis osa 214 delegaati

XII (9.)ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents, 19.november 1961 , võttis osa 185 delegaati

XIII(1.) ELKNÜ Harju Kolhoosi- ja Sovhoositootmise Valitsuse organisatsiooni konverents,2o.jaanuar 1963 , võttis osa 164 delegaati

XIV (2.) ELKNÜ Harju Kolhoosi- ja Sovhoositootmise Valitsuse organisatsiooni konverents , 16.november 1963 , võttis osa 336 delegaati

XV ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents , 23.detsember 1964 , võttis osa 351 delegaati

XVI ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents , 23.oktoober 1965 , võttis osa 278 delegaati

XVII ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents , 17.november 1967 , võttis osa 35o delegaati

XVIII ELKNÜ Harju rajooniorganisatsiooni konverents , 13.detsember 1969 , võttis osa 357 delegaati

Ülesse koostatud EKPA-s leiduvate arhiivimaterjalide alusel

EKNÜ Harjumaa Komitee ja Harju Rajoonikomitee sekretäride nimekiri (1940 - 1970)

I sekretärid

S a a r n a , Elmar	september 1940 - juuli	1941
V a l k o n e n ,Aleksander	september 1944 - oktoober	1945
S ö s t r a m e t s ,Eela	oktoober 1945 - detsember	1946
A l j a s , Heino	jaanuar 1947 - august	1947
R a n d , Enno	september 1947 - august	1948
K u u s k ü l l ,Eela	august 1948 - oktoober	1950
K a u p , Elmar	oktoober 1950 - mai	1952
U u t m a n n , Endel	mai 1952 - september	1952
R a n d m ä e ,Aime	november 1952 - august	1954
K u t s a r ,Linda	september 1954 - detsember	1954
L e p i s t o , Endel	detsember 1954 - mai	1957
V i i t p o o m ,Lembit	juuni 1957 - veebruar	1959
J a a m a , Endel	veebruar 1959 - juuli	1961
K o o r t ,Valjo	august 1961 - aprill	1962
L u k s ,Tiit	aprill 1962 - jaanuar	1963
S u u r o r g , Ülo	jaanuar 1963 - detsember	1963
V ö l l i , Toomas	detsember 1963 - oktoober	1965
K i v i p u u r , Toivo	oktoober 1965 - november	1967
P a r v e , Rein	november 1967 - detsember	1969
P a e , Toomas	detsember 1969 - jaanuar	1972

II sekretärid

S ö s t r a m e t s,Eela	september 1944 - oktoober	1945
R a n d , Enno	oktoober 1945 - august	1947
H a l l i k , Evald	september 1947 - juuli	1950

K a u p , Elmar	juuli 195o	- september 195o
L i n d a u , Vaike	oktoober 195o	- august 1951
K u t s a r , Linda	august 1951	- september 1954
L e p i s t o ,Endel	september 1954	- detsember 1954
V i i t p o o m ,Endel	detsember 1954	- mai 1957
O j a s a l u ,Arnold	juuni 1957	- jaanuar 1958
P e n u, Maret	jaanuar 1958	- juuni 1961
L u k s , Tiit	august 1961	- aprill 1962
T a l i , Tiiu	aprill 1962	- jaanuar 1963
V ö l l i , Toomas	jaanuar 1963	- detsember 1963
K ä s p e r , Laine	detsember 1963	- juuni 1964
R e i s s a a r , Tönu	juuni 1964	- oktoober 1964
P a r v e , R ein	oktoober 1964	- november 1967
S a a r , Ants	november 1967	- august 1968
P e i n a r , Viktor	september 1968	- detsember 1969
R e b a n e , Ene	detsember 1969	- k.a.

Lisa koostatud EKPA-s leiduvate arhiivimaterjalide alusel

EKLNÜ Harjumaa Komitee ja Harju Rajoonikomitee töötajate nimekiri (1944 - 1970) *

A a s a , Helju (1948)
A i n s a l u , Elna (1946)
A l b e r g , Oivo (1962)
A l j a s , Heino (1946)
A n d r e , Raivo (1961)
A n n u s t e , Eve (1969)
B l o d o , Jevgenia (1951)
D e k t j a r o v a , Valentina (1950)
E b r o k , Olivia (1954)
F e d o t o v a , Milvi (1965)
F e k l i s t o v , Filipp (1944)
G o l d m a n n , Fruma (1956)
G o r e n k o v a , Valentina (1945)
H a l l i k , Evald (1947)
H i r s , Aino (1947)
I l u m e t s ,Helmut (1946)
I l t e r , Endel (1947)
I v a n n i k o v a , Tatjana (1969)
J a a k s o n , Väino (1950)
J a a m a , Endel (1959)
J a a n u s , Ille (1959)
J ä r v s o o , Elli (1949)
K a a r m a , Erich (1945)

* sulgudes tööle asumise aasta

K a ć a n s , Viktor (1959)

K a i d j a , Aivo (1947)

K a j a n d o , Feliks (1945)

K a l j u k i v i , Arveld (1946)

K a r o f e l t , Karli (1961)

K a s e , Johannes (1947)

K a s e l a a n - E m m o , Vilja (1953)

K a s k - S a e m , Vaike (1945)

K a u p , Elmar (1948)

K e n n o , Laine (1949)

K i r j u t u s , Magda (1951)

K i v i m e t s , Elmar (1952)

K i v i m ä e , Leopold (1959)

K i v i p u u r , Toivo (1965)

K o n j u h h o v a , Ekaterina (1953)

K o n k s , Evald (1947)

K o o r t , Valjo (1961)

K o s k , Haljand (1954)

K u l l a m a a , Heldur (1965)

K u r m , Karl (1954)

K u t s a r , Linda (1950)

K ö l u , Reet (1963)

K ä r m a s , Kristi (1967)

K ä s p e r , Laine (1962)

L a b o t k i n , Pavel (1951)

L a u p a , Evi (1946)

L a s s , Pilvi (1950)

L e n i s t e , Ester (1947)

L e i m a - P o o l , Rita (1969)

Leinpuu, Virve (1950)

Lepassalu, Vilma (1945)

Lepisto, Endel (1953)

Lepp, Virve (1952)

Liivamaa, Helga (1950)

Linask, Hans (1946)

Lindau, Vaike (1950)

Lindenburg, Asri (1963)

Linnuste, Ildor (1950)

Lintsal-Tedersoo, Helgi (1956)

Luks, Tiit (1959)

Maastik, Andres (1962)

Maiorov, Ksenafont (1946)

Malla, Jaan (1954)

Malm, Aino (1946)

Massa, Maarika (1969)

Merdik, Lembit (1944)

Metsallik, Aksel (1952)

Metsjärv-Luuga, Ireene (1957)

Moss, Anneliis (1963)

Muddi, Asta (1945)

Mumm, Milda (1947)

Netšajeva, Anna (1954)

Nuiamäe, Helju (1952)

Nikolajev, Aleksei (1956)

Ojala, Georg (1951)

Ojassalu, Arnold (1957)

Ojassalu, Mare(1967)

Ong, Irma (1944)

P a e , Toomas (1969)

P a j u , Maimu (1946)

P a j u l a , Helmut (1945)

P a j u l a , Ilse (1945)

P a r e k , Hermilda (1944)

P a r v e , Rein (1964)

P e i n a r , Viktor (1968)

P e n u , Maret (1957)

P e r n i t s , Märt (1966)

P e t e r s o n , Voldemar (1947)

P r i k s , Rein (1962)

P o r t n o v a - T ö k k e , Leelo (1965)

P ö l d , Vilma (1955)

P ä r n , Tiiu (1965)

R a m m i , Jolanda (1948)

R a n d m ä e , Aime (1952)

R a n d m a a , Ülo (1959)

R a n d , Enno (1944)

R e b a n e , Ene (1964)

R e i s s a a r , Tönu (1964)

R u h n o , Tiia (1962)

R u s j e t s k i , Georg (1946)

S a a r , Ants (1967)

S a n g l a , Priit (1967)

S a v i m a a , Linda (1947)

S a v i m a a , Salme (1949)

S e e p ö l d , Elviira (1946)

S e p p , Kalju (1947)

S i l d , Ireene (1952)

S i p p o , Elli (1947)

S o l b a , Ellen (1964)

S o o d l a , Hella (1962)

S u l g e r , Verner (1951)

S u u r o r g , Ülo (1962)

S ö s t r a m e t s - K u u s k ü l l , Eela (1944)

S v j a t o s l a v s k i , Helga (1949)

S v j a t o s l a v s k i , Valentin (1946)

Z i m m e r m a n n , Herman (1948)

T a l i , Tiiu (1962)

T a m b e k , Linda (1950)

T a m m , Laine (1950)

T a m m e p u u , Valve (1948)

T a r a s s o v , Valeri (1967)

T e e s a l u , Lembit (1962)

T e e s a l u , Linda (1970)

T e i k e s , Johhanes (1955)

T i l k , Aleksander (1950)

T r e i a l - A a s r a n d , Saimi (1959)

T ä h e , Kalju (1948)

U i b o , Asta (1952)

U u t m a n , Endel (1952)

V a a g , Feliks (1945)

V a i k m e t s - Varendi , Valve (1955)

V a g u r i , Vilma (1955)

V a l k o n e n , Aleksander (1944)

V a n n , Inga (1961)

V a r e - V i i t p o o m , Lembit (1954)

V e i p e r , Heino (1956)

V e l b e r g , Ülo (1946)

V i l b a s t e , Gustav (1961)

V i s n a p u u - Vihur ,Maia (1967)

V ö e r a h a n s o ,Luule (1950)

V ö l l i , Toomas (1962)

Ö i s m a a , Vaike (1950)

Lisa koostatud EKPA-s leiduvate arhiivimaterjalide alusel

Harju komsomoliveteranide kokkutulekul Sakus
1968.aasta oktoobris

Komsomoliveteran önnitleb ELKNÜ Harju
Rajoonikomitee I sekretär R.Parve
(paremalt esimene)

История Харьюской районной комсомольской организации ЛКСМЭ с 1940 по 1970 год

Э. Ребане

Р е з ю м е

Активной созидательной силой советского общества является Ленинский комсомол - верный помощник и надежный резерв Коммунистической партии. Партия по праву гордится молодыми строителями коммунизма. Центральной задачей комсомола были и остаются воспитание молодежи в духе коммунистической идейности, преданности нашей Советской Родине, в духе интернационализма, активная пропаганда норм и духовных ценностей нашего общества.[1]

Изучение и обобщение положительного опыта по коммунистическому воспитанию молодежи дает возможность глубже раскрыть руководящую и направляющую роль КПСС в воспитании молодого поколения, понять закономерности роста роли комсомола в этой работе, способствует совершенствованию форм и методов комсомольской работы.

В данной работе подвергается анализу практика работы Харьюской районной комсомольской организации по коммунистическому воспитанию молодежи под руководством партийной организации района в 1940-1970 годы.

История харьюского комсомола до сих пор изучалась слабо, и в печати опубликованы лишь отдельные эпизоды ее деятельности. Так, в газете "Харью элу" опубликована серия материа-

---

1) Материалы XXIУ съезда КПСС. М.Политиздат, 1972, стр.79-80

лов Х.Пийскоппель "Шагай вперед, комсомольское племя!" [1]. Некоторые моменты истории комсомола Харьюмаа освещены в дипломной работе Х.Лийвак "Восстановление в 1940 году советской власти в Харьюмаа" (Тарту, 1971 год).

В первой части данной работы "Комсомольская организация Харьюского уезда в 1940-1950 годах" рассказывается о восстановлении комсомольской организации уезда после исторических июньских событий 1940 года в Эстонии, раскрывается ее деятельность по оказанию помощи партийным и советским органам в решении экономических и политических задач. Первые комсомольские организации в Харьюмаа созданы в июле-августе 1940 года в Рапла,Иру, Хабая, Раазику и Кохила[2].

В начале сентября начал свою работу уездный комитет комсомола. В большинстве волостей и на крупных предприятиях созданы комсомольские организации к осени того же года.

Комсомольцы приняли активное участие в национализации промышленных и торговых предприятий, проведении земельной реформы и т.д. Большой политической школой для членов ВЛКСМ стало участие в подготовке и проведении выборов в Верховный Совет СССР 12 января 1941 года. Значительная работа сделана по политическому, военно-патриотическому воспитанию молодежи, развитию спортивной и культурной работы.

---

1) "Harju Elu" nr.54-62 ,1.-28.mai 1968 ; nr.67-76,8.-29.juuni 1968; nr.80-83 ,6.-13.juuli 1968; nr.92-104, 3.- 31. august 1968.

2) Suure võitluse algus, Mälestusi Suure Isamaasõja esimestest kuudest,Tallinn 1965,lk.278; "Talurahva Hääl" nr.5, 28.august 1940 ;nr.6,30.august 1940;"Noorte Hääl" nr.12, 29.september 1940.

Через год в уезде насчитывалось почти 60 первичных организаций, в которых состояло на учете 461 член ВЛКСМ.

Во второй главе автор рассматривает борьбу комсомольцев, юношей и девушек в Великой Отечественной войне. Основное внимание уделено участию молодежи в Харьюмааском истребительном батальоне Первого Эстонского стрелкового полка, оборонительным сражениям под Кивилоо и Ассаку.

Также рассматривается борьба молодежи в оккупированной фашистами Эстонии и работа в тылу.

В третьей главе автор рассматривает вопросы восстановления комсомольской организации в послевоенный период, ее помощь партийным и советским органам в восстановлении и развитии народного хозяйства, идейно-политической и культурно-массовой работы комсомола (конец 1944 года по 1950 год).

Первыми ударными стройками комсомола уезда стали мост Кейла-Йоа, гидроэлектростанции Котка и Саунья, Лайтсеская радиостанция. Как в сельском хозяйстве, так и в промышленности создавались комсомольско-молодежные бригады. Широкое распространение получило социалистическое соревнование молодежи. Оказана большая помощь партийным и советским органам в деле преобразования сельского хозяйства на социалистической основе. Первый колхоз уезда - колхоз "Сангар" в волости Харку создан в феврале 1948 года при активном участии комсомольцев. Коллективизация сельского хозяйства проводилась в условиях острой классовой борьбы, поэтому главной своей задачей уком комсомола считал политико-разъясни-

тельную работу среди молодежи, укрепление уездной комсомольской организации. В октябре 1950 года, накануне ликвидации уездов, в ее 240 первичных организациях насчитывалось 2051 член ВЛКСМ.[I)]

Во второй части работы "Харьюская районная комсомольская организация ЛКСМ Эстонии в 1951-1970 годах" (IУ глава) рассматриваются вопросы стиля работы райкома комсомола, проблемы трудового и политического воспитания молодежи, учебы, участия в социалистическом соревновании и движении за коммунистическое отношение к труду.

Усовершенствовались формы и методы работы сельских первичных комсомольских организаций.

В процессе формирования у молодежи коммунистического мировоззрения широко использовалась система комсомольского и партийного просвещения. В традицию вошли летние дни молодежи, походы по местам революционной, боевой и трудовой славы советского народа, различные фестивали и конкурсы.

Изучение истории Харьюской районной комсомольской организации с 1940 по 1970 год способствует дальнейшему совершенствованию форм и методов коммунистического воспитания молодежи района, дает возможность шире использовать опыт, накопленный партийными и комсомольскими организациями района в работе с молодежью для претворения в жизнь исторических решений XXIУ съезда КПСС.

I) EKPA, f.77,nim.13,s.-ü.33,l.7.

При подготовке данной работы использованы материалы, хранящиеся в Партийном архиве Коммунистической партии Эстонии, в Центральном государственном архиве Октябрьской революции и социалистического строительства ЭССР, материалы, опубликованные в периодической печати, сборник статей по истории комсомола Эстонии "Наш комсомол" (составитель К.Сийливаск), сборник воспоминаний, рассказы ветеранов комсомола и их анкетные данные, фотоснимки.

Многие поднятые в работе проблемы, приведенные факты нуждаются в более глубоком изучении и разработке.

S I S U K O R D

Sissejuhatus 2

E s i m e n e o s a

HARJU MAAKONNA KOMSOMOLIORGANISATSIOON AASTATEL 1940 - 1950

I p e a t ü k k

Harju maakonna komsomoliorganisatsioon sotsialistlike ümberkujunduste perioodil 1940 - 1941

1. Harju komsomoliorganisatsiooni kujunemine 9

2. Komsomol partei- ja nõukogude organitele abi osutamisel riiklike ning majanduslike ülesannete lahendamisel 20

II p e a t ü k k

Harjumaa kommunistlikud noored ja noored Suure Isamaasõja perioodil 1941 - 1945

1.Suure Isamaasõja algus ja võitlus hitlerlike anastajate vastu 1941.aastal 31

2.Harjumaa noored töö1 Nõukogude tagalas ja võitluses ajutiselt okupeeritud Eestis 36

III p e a t ü k k

Harju maakonna komsomoliorganisatsioon sõjajärgse rahuliku ülesehitustöö perioodil

1.Maakonna komsomoliorganisatsiooni taastamine.Abi partei-,nõukogude organeile rahvamajanduse taastamisel ja edasiarendamisel 45

2.Komsomoliorganisatsiooni osa ideoloogilises kasvatustöös ja kultuur-massilise töö organiseerimisel 60

3.Koolide pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonide tööst 68

4.Komsomoli organisatsiooniline tugevnemine . . . 72

T e i n e o s a

HARJU RAJOONI KOMSOMOLIORGANISATSIOON AASTATEL 1951 - 1970

IV p e a t ü k k

Harju rajooni komsomoliorganisatsioon sotsialistliku ülesehitustöö ülesannete täitmisel ning kommunistliku ühiskonnale ülemineku ajajärgu algul aastatel 1951 - 1970

1. Kommunistlikud noored ja noored sotsialistliku ülesehitustöö ülesannete täitmisel rajooni põllumajanduses ja tööstuses 8o

2. Noorsoo ideelis-poliitiline kasvatustöö ja sisuka vaba aja veetmise organiseerimine 91

3. Koolide pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonide tööst 97

4.Komsomoli siseorganisatsioonilise töö täiustamine 99

Kokkuvõte 1o4

Kasutatud allikad ja kirjandus. 1o7

Lisa. 111

Resümee. 112